

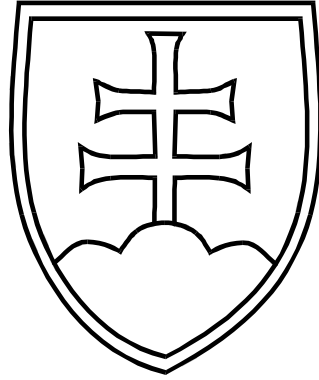
Strasbourg, 28 January 2014

ACFC/SR/IV(2014)001
/Slovak language version/

**FOURTH REPORT SUBMITTED BY THE SLOVAK REPUBLIC
PURSUANT TO ARTICLE 25, PARAGRAPH 2
OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES**

Received on 28 January 2014

**Štvrtá správa o implementácii
Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín
v Slovenskej republike**

Bratislava, december 2013

I. Úvod

1. Slovenská republika je aktívnou zmluvnou stranou Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín (ďalej len „rámcový dohovor“). Podieľala sa na jeho príprave a ratifikovala ho ako tretia členská krajina Rady Európy dňa 14. septembra 1995.

2. Predložená štvrtá správa o implementácii rámcového dohovoru je vypracovaná v zmysle rezolúcie Výboru ministrov Rady Európy (97)10, stanovujúcej päťročnú periodicitu implementačných správ, a podľa usmernenia pre národné správy, ktoré majú byť predložené v rámci štvrtého monitorovacieho kola.

3. Jedným z východísk správy je rezolúcia Výboru ministrov ResCMN(2011)15 o implementácii rámcového dohovoru na Slovensku, ako aj posudok Poradného výboru k Rámcovému dohovoru na ochranu národnostných menšín (ďalej len „poradný výbor“) k tretej implementačnej správe.

4. Výsledky tretieho kola monitoringu, ktoré bolo ukončené v júli 2011 boli ako verejne prístupný materiál predmetom rokovania vlády SR dňa 30. novembra 2011. Súčasťou materiálu bola aj Správa o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitoringu, ktorá obsahuje podstatné informácie o Rámcovom dohovore, jeho kontrolnom mechanizme a doterajších kolách monitoringu. Prílohou materiálu boli tretia hodnotiacia správa poradného výboru, stanovisko SR k tretej hodnotiacej správe a rezolúcia Výboru ministrov RE. Vláda SR zároveň uložila príslušným členom vlády a splnomocnencovi vlády SR pre rómske komunity oboznámiť sa s výsledkami tretieho kola monitoringu, posúdiť možnosť ich realizácie a v rámci prípravy štvrtej implementačnej správy informovať o prijatých opatreniach. Pred rokaním vlády SR bola Správa o priebehu a výsledkoch tretieho kola monitoringu prerokovaná vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť na jeho zasadnutí dňa 14. novembra 2011.

5. Všetky materiály súvisiace s monitoringom implementácie rámcového dohovoru sú v slovenskom i anglickom jazyku zverejnené na internetovej stránke Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR.

6. Slovensko ďalej pokračovalo v dialógu s poradným výborom aj prostredníctvom follow-up seminára o implementácii výsledkov tretieho kola monitoringu rámcového dohovoru na Slovensku. Seminár sa konal v dňoch 22. a 23. februára 2012 v Bratislave pod záštitou vtedajšieho podpredsedu vlády SR pre ľudské práva a národnostné menšiny Rudolfa Chmela. Zúčastnili sa ho zástupcovia národnostných menšín žijúcich na Slovensku, zástupcovia štátnej správy, občianskej spoločnosti i zahraniční hostia. Seminár bol pripravený v spolupráci s Výborom pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorého členovia sa aktívne zúčastnili prípravy i seminára samotného. Seminár sa sústreďoval na tieto témy:

- legislatívne a iné opatrenia v oblasti jazykových práv príslušníkov národnostných menšín;
- kultúra, jazyk a identita národnostných menšín vo vzdelávaní;
- princípy podpory zachovania rozvoja kultúry národnostných menšín v Slovenskej republike;
- programy a stratégie na zlepšenie situácie Rómov.

7. Slovenská republika víta túto formu dialógu s Poradným výborom, ktorý vďaka skúsenostiam, znalostiam a odbornosti svojich členov predstavuje pre zmluvné strany

dohovoru významnú pomoc pri napomáhaní efektívnej implementácii dohovoru v praxi. Preto aj po ukončení štvrtého kola monitoringu plánuje uskutočniť follow-up seminár.

8. Predkladaná štvrtá implementačná správa je zameraná predovšetkým na prezentáciu vývoja legislatívy a spoločenskej praxe v oblasti ochrany národnostných menšín, t. j. v zachovávaní ich národného povedomia a v podpore ich duchovnej, kultúrnej a jazykovej identity, ako aj v prevencii a potláčaní pretrvávajúcich prejavov diskriminácie príslušníkov národnostných menšín na etnickom základe, a to v sledovanom období od roku 2009 do februára 2014. Do procesu prípravy implementačnej správy boli zapojení aj príslušníci národnostných menšín žijúcich v SR, a to prostredníctvom svojich delegovaných zástupcov vo Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Štvrtá implementačná správa bola predmetom rokovania Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny dňa 12. novembra 2013 a Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť dňa 20. novembra 2013.

II. Všeobecná informácia o vývoji legislatívy a spoločenskej praxe v oblasti ochrany národnostných menšín

9. Vláda Slovenskej republiky, ktorá vzišla z parlamentných volieb konaných 10. marca 2012 vo svojom programovom vyhlásení z mája 2012 konštatuje, že národnostné menšiny predstavujú svojim významom dôležitú súčasť modernej slovenskej spoločnosti s veľkým kultúrnym bohatstvom a dôležitým historickým dedičstvom. Vláda považuje ochranu a podporu rozvoja národnostných menšín za prirodzené poslanie pri formovaní moderného Slovenska. Vláda bude vytvárať podmienky pre rozvoj národnostných menšín v oblasti uchovávaní a rozvíjania ich identity, jazyka, kultúry a tradícií, ktoré podporujú všestranný rozvoj celej spoločnosti. Vláda garantuje dôstojné podmienky pre rozvoj každej národnostnej menšiny v duchu Ústavy Slovenskej republiky, medzinárodných zmlúv a dohôd, pri zachovávaní status quo, vyvážených vzťahov väčšinového národa s národnostnými menšinami, prostredníctvom tolerantného dialógu slovenskej spoločnosti. Vláda zriadi Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a občiansku spoločnosť so zodpovedajúcimi koordinačnými a rozhodovacími právomocami.

10. Inštitucionálny rámec agendy ľudských práv v SR prešiel v hodnotenom období výraznými zmenami. V roku 2010 bola vytvorená Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „Rada“), ako nový stály poradný orgán vlády SR. Naďalej ako člen vlády pôsobil podpredseda vlády SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. Dovtedy pôsobiace poradné orgány vlády SR v oblasti ľudských práv, eliminácie diskriminácie a rozvoja občianskej spoločnosti sa začlenili pod novovytvorenú Radu vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť. Rada transformovala tieto orgány na svoje stále výbory:

- Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny,
- Výbor pre mimovládne neziskové organizácie,
- Výbor pre seniorov,
- Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím,
- Výbor pre rodovú rovnosť,
- Výbor pre deti a mládež.

Súčasne boli zriadené dva nové výbory: Výbor pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania a Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie. Výbor pre mimovládne neziskové organizácie bol transformovaný na Radu vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie uznesením vlády SR č. 397 z 1. augusta 2013. Výbor pre práva lesieb, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb bol zriadený uznesením vlády SR č. 516 zo dňa 3. októbra 2012.

11. Cieľom zmien v štruktúre poradných orgánov vlády SR bola racionalizácia a zefektívnenie činnosti inštitucionálnych mechanizmov ochrany a podpory ľudských práv, vrátane vytvorenia priestoru na efektívnu účasť občanov na správe vecí verejných. Súčasťou transformačného procesu boli rokovania, okrúhle stoly, otvorené diskusie s predstaviteľmi štátnej správy, so zástupcami národnostných menšín, občianskej spoločnosti, akademickej obce, ako aj ďalších relevantných subjektov o navrhovanej pôsobnosti a praktickej činnosti rady, jej zložení za účelom zohľadnenia existujúcich záväzkov a ich skĺbenia do funkčného systému. Paralelne prebiehali pracovné rokovania a prípravné práce na konštituovaní výborov rady, vrátane koncipovania ich štatútov, s prihliadnutím na zásady reprezentatívnosti, participatívniosti, funkčnosti a odbornosti. Účelom bolo dosiahnuť efektívnejšiu participáciu

cieľových skupín na rozhodovacích procesoch a zvýšiť profil ochrany všetkých cieľových skupín.

12. Rada vykonáva celoročnú priebežnú činnosť. Rada je stálym odborným, poradným, koordinačným a konzultatívnym orgánom vlády SR v oblasti ochrany základných ľudských práv a slobôd, politických a občianskych práv, práv osôb patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám, hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv, práv na ochranu životného prostredia a kultúrneho dedičstva, v oblasti práv dieťaťa a presadzovania najlepšieho záujmu dieťaťa, v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím a práv seniorov, pri presadzovaní zásady rovnakého zaobchádzania, rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti.

13. Rada v oblasti svojej pôsobnosti sleduje dodržiavanie Ústavy SR, Listiny základných práv a slobôd, medzinárodných zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorými je SR viazaná, právne záväzných aktov Európskej únie a ďalších právnych predpisov upravujúcich ochranu a dodržiavanie základných ľudských práv a slobôd. Rada pôsobí v záujme zvýšenia všeobecného povedomia v oblasti ľudských práv, informovanosti o stave ich dodržiavania a prijímania opatrení na ich presadzovanie. Rada kladie dôraz na odporúčania nezávislých inštitúcií pôsobiacich v oblasti ľudských práv, odborných orgánov a inštitúcií Organizácie Spojených národov, Rady Európy, Európskej únie, Organizácie pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, pričom sleduje vývoj a nové práva v oblasti ľudských práv.

14. Rada tiež zaujíma stanoviská k vnútroštátnemu plneniu medzinárodných záväzkov SR v oblasti ochrany ľudských práv, predovšetkým záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných dohovorov vrátane súvisiacich opčných protokolov ratifikovaných SR a zmlúv o ľudských právach a základných slobodách, ktorých je SR zmluvnou stranou a prerokúva návrhy správ o ich plnení.

15. Rada má nezastupiteľné miesto v ľudskoprávnej politike vlády SR. Nie je to len formálne fórum, na ktorom sa stretávajú predstavitelia občianskej spoločnosti a verejnej správy, aby spoločne hľadali najlepšie riešenia problémov, ktoré sa v oblasti ľudských práv môžu vyskytnúť, ale predstavuje platformu, kde sa vedie kritická diskusia, rodia nápady, námety či odporúčania s cieľom zvýšiť úroveň ochrany ľudských práv.

16. V rade sú paritným spôsobom zastúpené orgány a inštitúcie verejnej správy a na druhej strane zástupcovia a zástupkyne mimovládnych organizácií, nezávislých inštitúcií a expertnej obce. Rada má svoju vlastnú vnútornú štruktúru, tvorenú ôsmimi výbormi - Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny, Výbor pre seniorov, Výbor pre osoby so zdravotným postihnutím, Výbor pre rodovú rovnosť, Výbor pre deti a mládež, Výbor pre výskum, vzdelávanie a výchovu v oblasti ľudských práv a rozvojového vzdelávania, Výbor pre predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie a Výbor pre práva lesbických, gayov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb. Jednou z hlavných úloh rady je presadiť prierezový prístup pri implementácii ľudskoprávných noriem a pri osvojení si ľudskoprávných princípov v činnosti verejnoprávnych orgánov.

17. V roku 2012 došlo k posilneniu kompetencií Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR v oblasti ľudských práv v súvislosti s neobsadením postu podpredsedu vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny v súčasnej vláde. Do portfólia podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí sa presunuli otázky koordinácie a riadenia činnosti Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a

rodovú rovnosť. Oblasti implementácie týchto politík sú v kompetencii jednotlivých rezortov. Tento prístup je plne v súlade s *mainstreamingom* ľudských práv.

18. Neoddeliteľnou súčasťou vnútroštátnej politiky v oblasti ľudských práv je trvalý dialóg s občianskou spoločnosťou. V súvislosti s uvedenými inštitucionálnymi zmenami Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR riadi aj dva dotačné tituly v oblasti ľudských práv: 1. presadzovanie, podpora a ochrana ľudských práv a slobôd a 2. predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, homofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Dotácie predstavujú základné nástroje podpory ľudskoprávnej agendy a jednu z foriem dialógu s občianskou spoločnosťou v tejto sfére. V januári 2013 bola vyhlásená prvá výzva Podpora a ochrana ľudských práv a slobôd LP/2013 v gescii ministerstva. Disponibilné zdroje vo výške 900 000 eur boli prerozdelené medzi 58 podporených projektov.

19. V záujme zachovania kontinuity pokračovala Rada v rovnakej štruktúre aj po voľbách v roku 2012. Zachované zostali aj úlohy z predchádzajúceho obdobia, ide najmä o vypracovanie Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR. Vláda SR sa stotožnila s touto myšlienkou a rovnako, ako predchádzajúca vláda SR, pociťuje naliehavú potrebu prijatia takéhoto záväzného dokumentu ako rámca či ideového východiska, jednak pre komplexnejšiu revíziu doterajšej ľudskoprávnej politiky, ale najmä pre vybudovanie uceleného systému ochrany a podpory ľudských práv v SR, vrátane účinnejšieho a pružnejšieho fungovania všetkých potrebných inštitúcií a mechanizmov ako súčastí tohto systému. Cieľom má byť identifikácia možností zdokonalenia vnútroštátnej ochrany a podpory ľudských práv. Všetky informácie o doterajšej činnosti Rady, vrátane prijatých uznesení sú pre verejnosť dostupné na webovom sídle Rady.

20. V júli 2012 bol vytvorený post splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny, ktorý je poradným orgánom vlády pre oblasť národnostných menšín. Splnomocnenec plní úlohy v oblasti zachovania, rozvoja a podpory práv príslušníkov národnostných menšín a realizuje systémové opatrenia na zlepšenie postavenia národnostných menšín. Raz ročne predkladá vláde správu o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín, prvá správa bola predložená v októbri 2013. Splnomocnenec je tiež predsedom Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, ktorý je stálym poradným orgánom Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a pre oblasť implementácie Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín a Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov. Viac informácií o Výbore pre národnostné menšiny a etnické skupiny uvádzame v informácii k článku 15.

21. Vo svojich aktivitách pokračuje splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity. Zlepšovanie situácie Rómov vo všetkých oblastiach života ostáva naďalej jednou z priorít vlády SR. V januári 2012 bola schválená Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020 ako komplexný dokument, ktorým vláda SR reaguje na potrebu riešiť výzvy spojené so sociálnym a spoločenským začleňovaním rómskych komunít i na úrovni EÚ. Princípy obsiahnuté v stratégii majú ambíciu tvoriť základ politík (najmä v oblasti vzdelávania, zamestnania, bývania a zdravia) s cieľom riešiť nepriaznivú situáciu Rómov pre obdobie do roku 2020, ako aj pre programové obdobie na roky 2014 – 2020 pre použitie štrukturálnych fondov. Dôležitým aspektom stratégie je smerovanie politík na väčšinovú populáciu. Stratégia vychádza z troch základných princípov – destigmatizácie, desegregácie, degetoizácie a určuje prioritné politiky v siedmych hlavných oblastiach inklúzie. Okrem štyroch základných

(vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie a bývanie), vytýčila stratégia ako prioritné témy aj finančné začlenenie, nediskrimináciu a prístupy k väčšinovej spoločnosti. Pre každú z týchto oblastí vláda prijme alebo už prijala akčný plán a pravidelne - raz ročne bude vypracovaná štruktúrovaná monitorovacia správa, v ktorej sa vyhodnotí plnenie konkrétnych opatrení. Národným kontaktným bodom pre implementáciu stratégie je Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, ktorý sa tiež zúčastňuje na zasadnutiach Európskej platformy pre inklúziu Rómov. Pri tvorbe stratégie spolupracoval Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky s mimovládnyimi organizáciami, odborníkmi a aktivistami, bola tiež využitá expertíza Rozvojového programu OSN (UNDP) a organizačné kapacity Nadácie otvorenej spoločnosti (OSF).

22. Slovenská republika v súčasnosti pripravuje Celoštátnu stratégiu ochrany a podpory ľudských práv v SR. Je to po prvý raz, čo na Slovensku vzniká ucelený dokument, ktorého zámerom je zdokonalenie vnútroštátnej ochrany a podpory ľudských práv. V súčasnosti je prijatých viacero koncepcií a akčných plánov pre jednotlivé ohrozené skupiny, chýba však komplexný dokument, ktorý by zjednotil a zadefinoval priority v oblastiach, ktoré sa neoddeliteľne spájajú s ľudskoprávnymi hodnotami a štandardami. Vzhľadom na vážnosť materiálu bolo rozhodnuté pripravovať materiál v participatívnom dialógu tak, aby sa do procesu príprav mohli zapojiť všetci aktéri ľudskoprávnej agendy, verejná správa, nezávislé inštitúcie, akademická obec a občianska spoločnosť. Príprava prebieha pod gesciou podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR z titulu funkcie predsedu Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť a v spolupráci so splnomocnencom vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti. Redakčný tím pre prípravu stratégie pripravil východiskový dokument pre diskusiu so zástupcami občianskej spoločnosti, ktorá sa uskutočnila v mesiacoch jún a júl 2013 v Košiciach, v Banskej Bystrici a v Bratislave. Stratégia by mala predstavovať komplexný dokument reflektujúci moderné ponímanie ľudských práv v zmysle medzinárodnoprávných záväzkov Slovenskej republiky ako člena OSN, Rady Európy, EÚ a ďalších medzinárodných organizácií. Jej predloženie sa očakáva v júni 2014.

23. V rokoch 2010 a 2011 došlo ku komplexnej revízii vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti používania jazykov národnostných menšín s cieľom zabezpečiť čo najširšie uplatňovanie a používanie menšinových jazykov v oblasti verejného styku.

24. V apríli 2013 bola prijatá novela zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov (antidiskriminačný zákon). Novela rozšírila definíciu nepriamej diskriminácie tak, aby v súlade so smernicami EÚ zahŕňala aj hrozbu vzniku diskriminácie. Zároveň bola upravená definícia dočasných vyrovnávacích opatrení (*affirmative action*) spôsobom, ktorý vyslovene zahŕňa odstraňovanie znevýhodnení vyplývajúcich z diskriminácie na základe rasového a etnického pôvodu či príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine. V záujme podpory používania pozitívnych opatrení sa rozšírila možnosť prijímať tieto opatrenia okrem orgánov štátnej správy aj na samosprávne orgány a súkromné právnické osoby.

25. Podrobnejšie informácie k niektorým vyššie uvedeným bodom sú súčasťou informácií o relevantnom vývoji podľa jednotlivých článkov dohovoru v časti IV. správy.

III. Informácie o opatreniach prijatých vo vzťahu k odporúčaniam vyžadujúcim okamžité riešenie

Realizovať adekvátne legislatívne opatrenia na prijatie komplexnejšej legislatívy v oblasti menšinových jazykov, aby sa zabezpečila primeraná rovnováha medzi legitímnou podporou štátneho jazyka a právom používať menšinové jazyky ako určuje Rámcový dohovor; uprednostniť politiku stimulov pred represívnym prístupom vo vzťahu k uplatňovaniu zákona o štátnom jazyku z roku 2009, a to vo verejnej i súkromnej sfére.

26. V rokoch 2010 a 2011 došlo ku komplexnej revízii vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti používania jazykov národnostných menšín s cieľom zabezpečiť čo najširšie uplatňovanie a používanie menšinových jazykov v oblasti verejného styku. Schválením novely zákona č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku SR v znení neskorších predpisov a novely zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov sa dopracoval legislatívny rámec v oblasti jazykových práv národnostných menšín, čím sa dosiahla existencia komplexnej legislatívy, ktorá zabezpečuje primeranú rovnováhu medzi podporou štátneho jazyka a právom používať menšinové jazyky tak, ako to určuje rámcový dohovor.

27. Novelizáciou zákona o štátnom jazyku v roku 2011 sa okrem iného podarilo zabezpečiť aj nevyhnutný súlad medzi zákonom o štátnom jazyku a zákonom o používaní jazykov národnostných menšín a jednoznačne definovať ich vzájomný vzťah. V súčasnosti sú platné znenia obidvoch zákonov dôsledne prepojené a vo viacerých oblastiach sa vzájomne dopĺňajú, čím sa účinne podarilo zabrániť vzniku akýchkoľvek rozporov alebo protichodných výkladov ich jednotlivých ustanovení, ktoré by boli nezlučiteľné s demokratickým právnym systémom Slovenskej republiky. Obidva zákony jednotne a v súlade s Ústavou Slovenskej republiky odrážajú právne postavenie štátneho jazyka a jazykov národnostných menšín a v zhode s medzinárodnými zásadami určujú pravidlá používania týchto jazykov v základných oblastiach verejného styku na území SR.

28. Všade tam, kde zákon o jazykoch menšín prináša podrobnejšiu úpravu používania menšinových jazykov, je v príslušnom ustanovení zákona o štátnom jazyku umiestnený odkaz na zákon o jazykoch menšín ako na osobitný predpis, ktorý má v danej oblasti prednosť pred zákonom o štátnom jazyku. Súčasný právny stav teda umožňuje jednoznačnú interpretáciu ustanovení obidvoch zákonov a zabezpečuje ich bezproblémové vzájomné fungovanie v súlade s ľudskoprávnymi princípmi zakotvenými v medzinárodných dohovoroch, ktorými je Slovenská republika viazaná.

29. Novelizáciou v roku 2011 sa zúžila aj možnosť sankcionovania za porušenie povinností len na úzku oblasť verejného styku, pričom z možnosti uloženia pokuty boli úplne vylúčené fyzické osoby a právnické osoby, ktoré nie sú orgánmi verejnej správy. Od zavedenia sankčného mechanizmu do zákona o štátnom jazyku neuložilo Ministerstvo kultúry SR ani jednu pokutu za porušenie zákona o štátnom jazyku. Ministerstvo kultúry SR ako ústredný orgán štátnej správy vykonávajúci dohľad nad zákonom o štátnom jazyku dôsledne uplatňuje politiku pozitívnych stimulov pred represívnymi opatreniami a dbá o to, aby sa podpora používania štátneho jazyka dosahovala formou konštruktívneho dialógu so všetkými zainteresovanými stranami. V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť aj to, že zákon o štátnom

jazyku v nijakom prípade neumožňuje uložiť pokutu v súvislosti s používaním menšinového jazyka. Ministerstvo by mohlo uložiť prípadnú pokutu len za nepoužitie štátneho jazyka v informáciách určených pre verejnosť. Takémuto uloženiu pokuty by však muselo predchádzať rokovanie s dotknutým subjektom a vydanie písomného upozornenia.

30. Podrobnú informáciu o novele zákona o štátnom jazyku uviedla Slovenská republika vo svojom Stanovisku k Tretej hodnotiacej správe Poradného výboru o implementácii dohovoru v Slovenskej republike v januári 2011.

31. Novela zákona č. 184/1999 Z. z. o používaní jazykov národnostných menšín v znení neskorších predpisov nadobudla účinnosť dňa 1. júla 2011. Aktuálne znenie zákona uvádzame v prílohe č. 6. Novelizáciou došlo tiež k zmene a doplneniu ďalších právnych predpisov relevantných vo vzťahu k používaniu jazykov národnostných menšín:

- zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 346/1990 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávy obcí v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 564/1992 Zb. o spôsobe vykonania referenda v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 215/1995 Z. z. o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 270/1995 Z. z. o štátnom jazyku Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 46/1999 Z. z. o spôsobe voľby prezidenta Slovenskej republiky, o ľudovom hlasovaní o jeho odvolaní a o doplnení niektorých ďalších zákonov v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 303/2001 Z. z. o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 331/2003 Z. z. o voľbách do Európskeho parlamentu v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 333/2004 Z. z. o voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov;
- zákon č. 220/2007 Z. z. o digitálnom vysielaní programových služieb a poskytovaní iných obsahových služieb prostredníctvom digitálneho prenosu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o digitálnom vysielaní) v znení neskorších predpisov.

32. Novelizáciou sa posilnili jazykové práva príslušníkov národnostných menšín, rozšírili sa možnosti na používanie jazykov vo verejnom a úradnom styku vrátane viacerých nových oblastí, v ktorých použitie menšinových jazykov dovtedajšia právna úprava neumožňovala. Garanciou praktického uplatňovania týchto práv je zakotvenie viacerých povinností pre orgány verejnej správy používať jazyk národnostnej menšiny v zmysle novelizovaného zákona o používaní jazykov národnostných menšín.

33. Novelizovaný zákon definuje pojem jazyk národnostnej menšiny a vymenúva jazyky národnostných menšín na účely zákona. Jazykom menšiny sa rozumie kodifikovaný alebo štandardizovaný jazyk tradične používaný na území Slovenskej republiky jej občanmi patriacimi k národnostnej menšine, ktorý je odlišný od štátneho jazyka; jazykom menšiny je

bulharský jazyk, český jazyk, chorvátsky jazyk, maďarský jazyk, nemecký jazyk, poľský jazyk, rómsky jazyk, rusínsky jazyk a ukrajinský jazyk.

34. Novelizovaný zákon ustanovuje pravidlá používania jazyka menšiny v úradnom styku a v niektorých oblastiach upravených zákonom. Zmenili sa pravidlá na určenie okruhu obcí, v ktorých sa jazyky národnostných menšín používajú v úradnom styku, čím sa zohľadnila aj klesajúca tendencia v počte príslušníkov národnostných menšín v niektorých obciach. Pre používanie jazyka menšiny v úradnom styku stanovuje podmienku 15 % podielu osôb patriacich k národnostnej menšine na celkovom počte obyvateľov obce podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaniach obyvateľov obce. Vláda SR nariadením vydáva zoznam takýchto obcí.

35. Nové ustanovenie § 7c odsek 2 súčasne zabezpečuje, že všetky jazykové práva zakotvené v zákone o jazykoch národnostných menšín bude možné naďalej využívať vo všetkých obciach, v ktorých to bolo možné aj doteraz, a teda aj v tých, v ktorých počet príslušníkov národnostných menšín klesol pod 20-percentnú hranicu. Zo zoznamu obcí, v ktorých príslušníci národnostných menšín dosahovali v roku 1991 20 %, sa nevypustila ani jediná obec a znížením 20-percentnej hranice na 15-percentnú hranicu sa umožnilo ponechať v zozname aj obce, na ktoré by sa inak zákon nevzťahoval. V týchto obciach právo používať jazyk národnostnej menšiny zanikne, ak podľa výsledkov troch po sebe nasledujúcich sčítaní obyvateľov po 1. júli 2011 občania patriaci k národnostnej menšine netvorí ani jedenkrát v obci najmenej 15% obyvateľov. Súčasný reálny stav je teda taký, že zákon sa v plnom rozsahu vzťahuje aj na také obce, ktoré podľa posledného sčítania obyvateľov v roku 2011 dosahujú napríklad len 9% podiel príslušníkov národnostnej menšiny.

36. Novela zákona zároveň v novom § 2 odsek 8 umožnila ústnu komunikáciu v menšinových jazykoch v úradnom styku v ktorejkoľvek obci na území SR bez ohľadu na percentuálne zastúpenie príslušníkov národnostných menšín, ak s tým zamestnanec orgánu verejnej správy a osoby zúčastnené na konaní súhlasia.

37. V písomnom úradnom styku zaviedla novela možnosť pre občanov patriacich k národnostnej menšine požadovať vydanie určeného okruhu dvojjazyčných verejných listín a úradných formulárov. Umožnilo sa vedenie úradnej agendy orgánov verejnej správy dvojjazyčne. Vo verejnom styku sa zaviedla možnosť používať popri štandardizovaných geografických názvoch aj vžitú a zaužívanú označenia geografických objektov v jazykoch národnostných menšín v odborných publikáciách, v tlači a iných prostriedkoch masovej komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy, ak sa v nich používa jazyk menšiny.

38. Novelizovaný zákon priznáva právomoci podpredsedovi vlády pre ľudské práva a národnostné menšiny (v súčasnosti tieto právomoci patria Úradu vlády Slovenskej republiky), a to poskytovať odbornú a metodickú pomoc orgánom verejnej správy a organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní zákona. Stanovuje povinnosť predkladať raz za dva roky správu o stave používania jazykov národnostných menšín vláde Slovenskej republiky a prejednávať správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín.

39. Správne delikty za porušenie zákona boli zavedené touto novelou, pričom sa ho môže dopustiť orgán verejnej správy, právnická osoba alebo fyzická osoba – podnikateľ. Ak sa zistí porušenie zákona, príslušný subjekt sa upozorní a vyzve na odstránenie protiprávneho stavu

a ak ani po upozornení nedôjde k náprave, môže sa uložiť pokuta od 50 do 2 500 eur. Pri ukladaní pokuty sa prihliadne na závažnosť správneho deliktu, jeho následky, na okolnosti, za ktorých bol spáchaný, na čas trvania a opakovanie protiprávneho konania. Pokutu je možné uložiť v jednoročnej lehote od kedy sa úrad dozvedel o správnom delikte, maximálne však do dvoch rokov odo dňa, kedy došlo k jeho spáchaniu.

40. Dovŕšením revízie legislatívy v oblasti používania jazykov národnostných menšín bolo ustanovenie nového oficiálneho zoznamu označení obcí v jazykoch národnostných menšín. Prijatím nariadenia vlády č. 534/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie vlády SR č. 221/1999 Z. z., ktorým sa vydáva zoznam obcí, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20 % obyvateľstva došlo k zmene príloh tak, že k jednotlivým názvom obcí boli priradené ich označenia v jazykoch národnostných menšín. Pre vypracovanie zoznamu označení obcí v jazykoch národnostných menšín bola zriadená odborná pracovná skupina zložená z historikov a jazykovedcov ovládajúcich jazyky príslušných národnostných menšín. Pri príprave boli zohľadnené aj označenia obcí uvedené v prílohe zákona č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín, ktorý bol 1. júnom 2011 zrušený, ale aj jazykové a spoločenské hľadiská. V roku 2011 bolo tiež prijaté nariadenie vlády č. 535/2011 Z. z., ktoré upravuje niektoré podrobnosti pri uplatňovaní zákona o používaní jazykov národnostných menšín, a to v súvislosti s poskytovaním informácií orgánov verejnej správy o možnosti používania jazykov národnostných menšín v úradnom styku, ako aj v súvislosti s formou dvojjazyčných úradných dokumentov.

41. Úrad vlády Slovenskej republiky sa na základe informácií získaných od príslušných ústredných orgánov štátnej správy od roku 2011 venuje starostlivosti o odbornú terminológiu v jazykoch národnostných menšín. Jazyky národnostných menšín môžu byť plnohodnotne uplatňované v úradnom styku iba ak disponujú vhodnou odbornou terminológiou. Tvorba odbornej terminológie mala za cieľ jednotné používanie odbornej terminológie v jazykoch národnostných menšín na celom území Slovenskej republiky a jej sprístupnenie zamestnancom príslušných orgánov verejnej správy ako aj občanom patriacim k národnostnej menšine. Odborná terminológia tvorí základ pre vypracovanie dvojjazyčných dokumentov v zmysle zákona o používaní jazykov národnostných menšín. Od júla 2012 sú na internetovej stránke splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny zverejnené tri terminologické slovníky: slovensko-maďarský, slovensko-rómsky a slovensko-rusínsky slovník. Slovníky možno považovať za základ starostlivosti o odbornú terminológiu v menšinových jazykoch, v ktorej sa má pokračovať s cieľom zabezpečenia priaznivých podmienok na používanie menšinových jazykov na Slovensku.

42. V súvislosti so zmenami v kompetenciách jednotlivých ministerstiev po voľbách v roku 2012 prešli právomoci bývalého podpredsedu vlády Slovenskej republiky pre ľudské práva a národnostné menšiny vyplývajúce zo zákona o používaní jazykov národnostných menšín na Úrad vlády Slovenskej republiky. Úrad vlády Slovenskej republiky zriadil odbornú komisiu pre aplikáciu zákona. Členov komisie menuje vedúci služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky. Komisia vypracováva metodické usmernenia v súvislosti s poskytovaním odbornej a metodickej pomoci orgánom verejnej správy a organizačným zložkám bezpečnostných a záchranných zborov pri vykonávaní zákona s cieľom zabezpečenia jednotnej aplikácie a vypracovávanie stanovísk k podnetom podaným podľa § 7b zákona (správne delikty na úseku používania jazykov menšín).

43. Úrad vlády Slovenskej republiky s cieľom vytvorenia komplexného obrazu o uplatňovaní zákona na úrovni orgánov miestnej štátnej správy uskutočnil v novembri 2012 dotazníkový prieskum, ktorý sa zameriaval na používanie jazykov národnostných menšín v úradnom styku. Výsledky prieskumu boli použité v prvej správe o stave používania jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike, ktorú prerokovala vláda Slovenskej republiky dňa 19. decembra 2012.

44. Pri uplatňovaní zákona o štátnom jazyku Slovenská republika v súlade s odporúčaním Výboru ministrov Rady Európy uprednostňuje politiku stimulov pred represívnym prístupom. Od 1. marca 2011 sa možnosť uloženia pokuty obmedzila len na jeden okruh subjektov, a to na orgány verejnej správy. Nie je možné zo zákona o štátnom jazyku uložiť pokutu nijakej inej právnickej osobe ani fyzickej osobe, a to ani v tých prípadoch, ak dôjde k porušeniu ustanovení zákona. Jedinou výnimkou je nezverejnenie dôležitých informácií týkajúcich sa ohrozenia života, zdravia, bezpečnosti alebo majetku občanov SR v štátnom jazyku. Pri orgánoch verejnej správy, ktoré zostali ako jediné subjekty podliehajúce sankciám, sa zároveň zúžila možnosť uloženia pokuty len za porušenie jednej z oblastí, ktoré sa týkajú činnosti orgánu verejnej správy. Ide o prípad, ak orgán verejnej správy nesprístupní informáciu určenú pre verejnosť aj v štátnom jazyku a odmietne rešpektovať upozornenie Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, aby potrebnú informáciu dotýkajúcu sa všetkých obyvateľov zverejnil aj v štátnom jazyku. Novela v roku 2011 priniesla zmenu aj v tom, že ministerstvo kultúry už nie je povinné uložiť pokutu ani orgánu verejnej správy v uvedených obmedzených prípadoch, pretože táto povinnosť sa zmenila na možnosť. Zároveň sa zmenila aj výška prípadnej pokuty tak, že spodná aj horná hranica sa znížila na polovicu pôvodnej výšky.

45. V procese novelizácie jazykovej legislatívy v rokoch 2010 a 2011 boli návrhy a úpravy dôkladne a opakovane konzultované s predstaviteľmi národnostných menšín. Na príprave novely zákona o štátnom jazyku sa aktívne zúčastňovali zástupcovia príslušníkov národnostných menšín, viaceré menšinové združenia a organizácie a najmä politickí predstavitelia maďarskej národnostnej menšiny, ktorí v tom čase zastávali funkcie vo vládnej koalícii. Zmeny zákona o štátnom jazyku pripravené spoločne so zástupcami maďarskej národnostnej menšiny v rokoch 2010 a 2011 znamenali výrazné posilnenie právnej istoty príslušníkov národnostných menšín a stretli sa s uznaním a podporou všetkých politických predstaviteľov maďarskej národnostnej menšiny zastúpených vo vláde Slovenskej republiky, ako aj v parlamente, kde práve títo predstavitelia novelu jednohlasne odsúhlasili.

46. Novelizáciou oboch uvedených zákonov sa podarilo odstrániť posledné pretrvávajúce nejasnosti súvisiace s aplikačnou praxou. Vzájomným dôsledným prepojením prostredníctvom zaužívanej legislatívnej techniky sa zabezpečilo bezproblémové fungovanie oboch právnych úprav v tých územných lokalitách Slovenskej republiky, kde sa zákon o štátnom jazyku a zákon o jazykoch menšín súbežne uplatňujú. Práve vďaka jasne a jednoznačne stanovenému vzťahu medzi obidvoma zákonmi, ktoré riešia používanie jazykov väčšinou v tých istých oblastiach verejného styku, sa dosiahlo ich organické začlenenie do jednotného slovenského právneho poriadku, v ktorom obidva zákony fungujú vo vzájomnom súlade, ako aj v súlade s ostatnými všeobecne záväznými predpismi Slovenskej republiky. Prijatím týchto noviel sa podarilo zabezpečiť zvýšenú ochranu práv príslušníkov národnostných menšín žijúcich na území SR a nastoliť rovnováhu medzi ochranou štátneho jazyka a podporou jazykov národnostných menšín. Zákon o štátnom jazyku tak v súčasnosti nevytvára prekážky pre uplatňovanie širokého spektra jazykových práv príslušníkov národnostných menšín žijúcich v SR.

Prijat' róznejšie opatrenia na boj proti intolerancii z dôvodu etnického pôvodu a uskutočniť ďalšie kroky na podporu vzájomného porozumenia a rešpektu medzi osobami patriacimi k rozličným skupinám; zvýšiť úsilie bojovať a účinne sankcionovať diskrimináciu a prijať rezolútne opatrenia na tvorbu a uplatňovanie vyrovnávacích opatrení, spolu s primeranou osvetou.

47. Dňa 1. apríla 2013 nadobudla účinnosť novela antidiskriminačného zákona - zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Novela rozšírila definíciu nepriamej diskriminácie tak, aby v súlade s transponovanými smernicami Európskej únie zahŕňala aj hrozbu vzniku diskriminácie. Nepriamou diskrimináciou je navonok neutrálny predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax, ktoré znevýhodňujú alebo by mohli znevýhodňovať osobu v porovnaní s inou osobou. Nepriama diskriminácia nie je, ak takýto predpis, rozhodnutie, pokyn alebo prax sú objektívne odôvodnené sledovaním oprávneného záujmu a sú primerané a nevyhnutné na dosiahnutie takého záujmu.

48. Zároveň bola upravená definícia dočasných vyrovnávacích opatrení, tak aby vyslovene zahŕňala odstraňovanie znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine. Za diskrimináciu sa teda podľa nového znenia §8a nepovažuje prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení orgánmi verejnej správy alebo inými právnickými osobami smerujúcich k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi. Novela zároveň rozšírila okruh subjektov, ktoré môžu dočasné vyrovnávacie opatrenia prijímať. Sú nimi všetky orgány verejnej správy alebo iné právnické osoby, pôvodne mali túto možnosť len orgány štátnej správy.

49. Dočasnými vyrovnávacími opatreniami sú najmä opatrenia

- zamerané na odstránenie sociálneho alebo ekonomického znevýhodnenia, ktorými sú nadmerne postihnutí príslušníci znevýhodnených skupín;
- spočívajúce v podporovaní záujmu príslušníkov znevýhodnených skupín o zamestnanie, vzdelávanie, kultúru, zdravotnú starostlivosť a služby;
- smerujúce k vytváraniu rovnosti v prístupe k zamestnaniu, vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti a bývaniu, a to najmä prostredníctvom cieľených prípravných programov pre príslušníkov znevýhodnených skupín alebo prostredníctvom šírenia informácií o týchto programoch alebo o možnostiach uchádzať sa o pracovné miesta alebo miesta v systéme vzdelávania.

50. Odbornú konzultačnú činnosť pri rozhodovaní, či dočasné vyrovnávacie opatrenia prijať, aké zásady v nich uplatniť a či navrhované dočasné vyrovnávacie opatrenia neprekračujú oblasti vzťahov upravených antidiskriminačným zákonom realizuje Slovenské národné stredisko pre ľudské práva. Stredisko tiež realizuje vzdelávacie aktivity a podieľa sa na informačných kampaniach s cieľom zvyšovania tolerance spoločnosti. Výchovno-vzdelávacie aktivity v oblasti ľudských práv vrátane práv dieťaťa a zásady rovnakého zaobchádzania realizuje Stredisko v piatich štandardných témach - Ľudské práva, Nediskriminácia, Rodová rovnosť, Holokaust a Práva dieťaťa, určených najmä pre druhý

stupeň základných škôl a stredné školy. Stredisko podľa požiadaviek dokáže zabezpečiť vzdelávanie aj na iné témy a pre iné cieľové skupiny. Vzdelávacích aktivít sa počas roka 2012 zúčastnilo 1986 účastníkov.

51. V júni 2013 vláda SR schválila Legislatívny zámer rekonštrukcie civilného práva procesného. Ide o právny rámec pre vypracovanie nových právnych predpisov v oblasti občianskeho práva procesného, ktoré nahradia v súčasnosti účinný Občiansky súdny poriadok. Cieľom je vytvoriť lepšie možnosti pre efektívny výkon súdnictva – zvýšenie vymožitelnosti práva, skrátenie doby zbytočne dlhých súdnych konaní, eliminácia prieťahov v súdnom konaní a vytvorenie priestoru pre kvalitnejšie súdne rozhodnutia, čím sa vytvorí predpoklad pre zvýšenie dôvery verejnosti v justíciu a súdy. V rámci osobitných procesných postupov sa predpokladá osobitná úprava sporov s ochranou slabšej strany, ktorá zavedie určité výnimky zo všeobecnej právnej úpravy sporového konania vo veciach pracovnoprávných a obdobných pracovných veciach, spotrebiteľských či antidiskriminačných.

52. Súčasťou Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 je aj definovanie priorít v oblasti prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti - Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity pripravuje pre túto oblasť akčný plán, ktorého súčasťou budú aj komplexné nástroje na odstraňovanie predsudkov voči príslušníkom rómskej národnostnej menšiny a vznik spoločnej prointegračnej platformy. Cieľom je napríklad zlepšiť korektnosť zobrazovania Rómov, rómskych komunít a širšieho kontextu rómskej marginalizácie v médiách, zlepšiť zodpovedné informovanie zo strany štátnej správy, vzdelávanie v oblasti médií a vzdelávanie novinárov s dôrazom na verejnoprávne médiá, podpora vzniku korektných mediálnych obsahov, prezentácia verejných politík a akčných plánov. Hlavnými aktérmi v prointegračnej platforme budú Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, Úrad vlády SR, príslušné ministerstvá (Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Ministerstvo zdravotníctva SR, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Ministerstvo hospodárstva SR), orgány územnej samosprávy, Policajný zbor. Ďalšími rozhodujúcimi aktérmi budú organizácie občianskej spoločnosti, ktoré dokážu sprostredkovať kvalitnú a rýchlu spätnú väzbu a budú zdieľať hodnoty kampane.

53. Rasovo motivované násilie, vrátane podnecovania k rasovej nenávisti je v SR trestným činom. Trestný zákon sankcionuje trestné činy súvisiace s extrémizmom. V roku 2009 bola do trestného zákona zavedená definícia extrémistickej skupiny, extrémistického materiálu, doplnil sa osobitný motív o spáchanie trestného činu v úmysle verejne podnecovať k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, zaviedla sa definícia trestných činov extrémizmu a nové trestné činy extrémizmu – výroba, rozširovanie a prechovávanie extrémistických materiálov; podnecovanie, hanobenie a vyhrážanie osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu. V roku 2011 bol do Trestného zákona zavedený nový trestný čin postihujúci popieranie, spochybňovanie, schvaľovanie alebo snahu o ospravedlnenie holokaustu, zločinov režimu založeného na fašistickej ideológii a komunistickej ideológii. Novelou Trestného poriadku účinnou od 1. augusta 2013 sa o trestných činoch extrémizmu obligatórne vykonáva vyšetrovanie, ktoré uskutočňujú vyšetrovatelia Policajného zboru (doteraz príslušníci Policajného zboru).

54. V júni 2011 vláda SR schválila Koncepciu boja proti extrémizmu na roky 2011-2014 (ďalej len „Koncepcia“). Koncepcia je komplexný program vlády SR zameriavajúci sa na preventívne i represívne aktivity v oblasti boja proti extrémizmu. Nadväzuje na koncepciu prijatú na predchádzajúce štvorročné obdobie (2006-2010). Odráža aktuálny vývoj extrémizmu a identifikuje základné ciele na boj proti tomuto fenoménu, vrátane konkrétnych krokov na ich dosiahnutie. Súčasťou každoročne vyhodnocovanej koncepcie je jej inštitucionálne pokrytie so zahrnutím prvku spolupráce dotknutých rezortov (ministerstiev) pri plnení úloh v boji proti extrémizmu. V závislosti od aktuálnej spoločenskej situácie je možné jednotlivé úlohy každoročne aktualizovať.

55. Významným krokom v oblasti boja proti zločinom z nenávisti (*hate crimes*) bolo zriadenie Výboru pre predchádzanie a odstránenie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatných foriem intolerancie v marci 2011 ako platformy pre koordináciu aktivít, definovanie priorít a smerov pri tvorbe verejných politík zameraných na predchádzanie a elimináciu rasizmu, xenofóbie a extrémizmu. Výbor pod vedením ministra vnútra SR predstavuje vhodný nástroj na výmenu informácií medzi zástupcami verejnej správy, samosprávy a občianskej spoločnosti. Okrem toho výbor alebo jeho pracovné skupiny môžu sami iniciovať niektoré opatrenia a aktivity vo forme analýz či štúdií. Štatút mu dáva možnosť podieľať sa na príprave výchovno-vzdelávacích programov, príprave a realizácii vzdelávania pre subjekty zapojené do boja proti rasizmu, xenofóbii a extrémizmu, publikácií a pomôcok súvisiacich s bojom proti rasizmu, xenofóbii a extrémizmu. Napokon, výbor môže monitorovať a získavať informácie k závažným prípadom súvisiacich s jeho vecnou pôsobnosťou. V oblasti boja proti extrémizmu pôsobí aj medzirezortná expertná skupina na elimináciu rasovo motivovanej trestnej činnosti a extrémizmu, ktorej cieľom je príprava relevantnej legislatívy v oblasti extrémizmu. Z dlhodobej perspektívy je ambíciou skupiny sprehľadnenie legislatívy v uvedenej sfére.

56. Náležitá pozornosť je venovaná aj boju proti podnecovaniu k diskriminácii a rasovému násiliu aj voči menšinám a migrantom. S cieľom posilniť opatrenia v tejto oblasti bola príslušnými legislatívnymi zmenami rozšírená možnosť použitia agenta, ako i možnosť odpočúvania a záznamu telekomunikačnej prevádzky aj v prípade trestných činov extrémizmu. Ďalším z krokov je návrh zaviesť do priestupkového zákona nové skutkové podstaty priestupkov extrémizmu, ktoré by postihovali aj prejavy rasového násillia voči menšinám a migrantom.

57. S cieľom zintenzívniť úsilie pri predchádzaní rasovo motivovaným trestným činom Ministerstvo vnútra SR realizuje projekty a aktivity pre žiakov základných a stredných škôl zamerané na zvyšovanie povedomia o extrémizme, rasizme a rôznych formách diskriminácie (napr. projekt Správaj sa normálne, Každý je iný!, Extrémizmus ako frajerina, Učítelia, učte sa! a Netoleruj násillie a extrémizmus) s celoslovenskou, resp. regionálnou pôsobnosťou. Predchádzanie rasovo motivovanej trestnej činnosti je dlhodobo súčasťou preventívnych projektov a aktivít v pôsobnosti Policajného zboru. Ich realizácia sa plánuje aj do budúcnosti. SR venuje náležitú pozornosť vzdelávaniu prokurátorov o ľudských právach. V októbri 2013 sa konal workshop pre prokurátorov zameraný na ľudské práva v prípravnom konaní. V rámci študijného plánu Justičnej akadémie SR sa plánuje vzdelávacia aktivita pod názvom Obete trestných činov, násillie na ženách, deťoch a ostatných objektoch trestných činov. Podrobnejšie sa zameriava na násillné trestné činy v párových vzťahoch a využitie inštitútu väzby, na deti ako prostriedok na vydieranie partnera, formy právnej pomoci týraným ženám, práva obetí trestných činov v trestných konaniach členských krajín EÚ a pomoc obetiam násillia.

58. Slovenská republika sa zapojila do celoeurópskej kampane Rady Európy “no hate speech movement“, ktorá reaguje na nárast nenávisných prejavov v prostredí internetu. Národná kampaň ako aj stránka www.beznenavisti.sk bola spustená v máji 2013. Cieľom kampane je informovať, búrať predsudky a mýty, zvýšiť povedomie o tomto probléme a poskytnúť najmä mladým ľuďom nástroje ako aktívne čeliť prejavom nenávisťi v online prostredí.

Tabuľka č. 1

Počet osôb odsúdených za vybrané trestné činy, u ktorých ako osobitný dôvod spáchania trestného činu bola uvedená rasová neznášanlivosť

2010				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
§ 359	0	x	x	x
§ 364	1	0	1	0
§ 144 ods. 2 písm. e) + § 145 ods. 2 písm. d)	0	x	x	x
§ 156 ods. 2 písm. b)	0	x	x	x
§ 155 ods. 2 písm. c)	0	x	x	x
§ 182 ods. 2 písm. a)	0	x	x	x
§ 194 ods. 2 písm. d)	0	x	x	x
§ 183 ods. 2 písm. b)	0	x	x	x

2011				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
§ 359	0	x	x	x
§ 364	1	0	1	0
§ 144 ods. 2 písm. e) + § 145 ods. 2 písm. d)	0	x	x	x
§ 156 ods. 2 písm. b)	1	0	1	0
§ 155 ods. 2 písm. c)	0	x	x	x
§ 182 ods. 2 písm. a)	x	x	x	x
§ 194 ods. 2 písm. d)	x	x	x	x
§ 183 ods. 2 písm. b)	0	x	x	x

2012				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
§ 359	0	x	x	x
§ 364	6	0	6	0
§ 144 ods. 2 písm. e) + § 145 ods. 2 písm. d)	0	x	x	x
§ 156 ods. 2 písm. b)	0	x	x	x

§ 155 ods. 2 písm. c)	0	x	x	x
§ 182 ods. 2 písm. a)	0	x	x	x
§ 194 ods. 2 písm. d)	0	x	x	x
§ 183 ods. 2 písm. b)	0	x	x	x

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

Vysvetlivky:

§ 359 - Násilie proti skupine obyvateľov

§ 364 - Výtržníctvo

§ 144 ods. 2 písm. e) – úkladná vražda

§ 145 ods. 2 písm. d) – vražda

§ 156 ods. 2 písm. b) – ublíženie na zdraví

§ 155 ods. 2 písm. c) – ublíženie na zdraví

§ 182 ods. 2 písm. a) – pozbavenie osobnej slobody

§ 194 ods. 2 písm. d) – porušenie domovej slobody

§ 183 ods. 2 písm. b) – obmedzovanie osobnej slobody

Tabuľka č. 2

Počet osôb odsúdených za vybrané trestné činy proti ľudskosti, terorizmu a extrémizmu

2010				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
§ 421, 422	31	3	23	5
§ 422a	0	x	x	x
§ 422b	0	x	x	x
§ 422c	0	x	x	x
§ 423	6	2	1	2
§ 424	5	0	4	1
§ 424a	0	x	x	x

2011				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
§ 421, 422	38	2	24	12
§ 422a	0	x	x	x
§ 422b	2	0	1	1
§ 422c	1	0	0	1
§ 423	2	0	2	0
§ 424	7	2	5	0
§ 424a	0	x	x	x

2012				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné

§ 421, 422	32	1	19	12
§ 422a	0	x	x	x
§ 422b	2	0	2	0
§ 422c	1	1	0	0
§ 423	1	0	1	0
§ 424	3	0	3	0
§ 424a	0	x	x	x

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

Vysvetlivky:

§ 421, 422 – podpora a propagácie skupín smerujúcich k potlačeniu základných práv a slobôd

§ 422a – výroba extrémistických materiálov

§ 422b – rozširovanie extrémistických materiálov

§ 422c – prechovávanie extrémistických materiálov

§ 423 – hanobenie národa, rasy a presvedčenia

§ 424 – podnecovanie k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti

§ 424a - Podnecovanie, hanobenie a vyhrážanie osobám pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine alebo pôvodu rodu

Tabuľka č. 3

Počet odsúdených osôb za spáchanie trestných činov z osobitného motívu

2010				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
Osobitný motív § 140 písm. d)	2	0	2	0
Osobitný motív § 140 písm. f)	8	0	6	2

2011				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné
Osobitný motív § 140 písm. d)	5	0	1	4
Osobitný motív § 140 písm. f)	11	3	6	2

2012				
Ustanovenie Trestného zákona	Počet právoplatne odsúdených osôb	Uložené tresty		
		Nepodmienečné	Podmienečné	iné

Osobitný motív § 140 písm. d)	8	0	5	3
Osobitný motív § 140 písm. f)	8	1	5	2

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

Vysvetlivky:

§ 140 písm. d) – spáchanie trestného činu v úmysle verejne podnecovať k násiliu alebo nenávisti voči skupine osôb alebo jednotlivcovi pre ich príslušnosť k niektorej rase, národu, národnosti, farbe pleti, etnickej skupine, pôvodu rodu alebo pre ich náboženské vyznanie, ak je zámenkou pre vyhrážanie sa z predchádzajúcich dôvodov

§ 140 písm. f) – spáchanie trestného činu z národnostnej, etnickej alebo rasovej nenávisti, nenávisti z dôvodu farby pleti, nenávisti pre sexuálnu orientáciu.

Prijat' rozhodné opatrenia na okamžité skončenie, bez ďalších preťahov, pretrvávajúcej segregácie rómskych detí na školách a ich neoprávneného umiestňovania do „špeciálnych“ škôl. Presadzovať a posilniť úsilie zabezpečiť adekvátnu integráciu rómskych detí do väčšinového vzdelávania.

59. V Slovenskej republike je vzdelávanie zabezpečené systémovo z finančného i inštitucionálneho hľadiska. Zahŕňa bezplatnú predškolskú výchovu od piateho roku veku dieťaťa, nultý ročník v základnej škole, špecializované triedy v základnej škole s kompenzačným a rozvojovým programom (4-8 žiakov v jednej triede), pozíciu asistenta učiteľa, príspevok na žiaka zo sociálne znevýhodneného prostredia, dotácie na stravu a školské pomôcky, dávku v hmotnej núdzi pre účely zabezpečenia základných životných podmienok dieťaťa, podporu škôl v rámci projektov, tvorbu a šandardizáciu relevantných diagnostických nástrojov. Opatrenia sú prijímané na koncepčnom základe, pričom sa zaoberajú príčinami školskej neúspešnosti aj rómskych detí zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách. Školský zákon (zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní v znení neskorších predpisov) zakazuje všetky formy diskriminácie a obzvlášť segregácie a žiadne opatrenia v školskom zákone nevedú k vylúčeniu rómskych detí zo štandardného školského systému a ich umiestňovaniu do osobitných výchovných a vzdelávacích zariadení, a teda k pretrvávajúcej segregácii. Žiak plní povinnú školskú dochádzku v základnej škole v školskom obvode, v ktorom má trvalý pobyt, ak zákonný zástupca pre svoje dieťa nevyberie inú základnú školu.

Zákonný zástupca má právo vybrať pre svoje dieťa školu, zodpovedajúcu schopnostiam, zdravotnému stavu, záujmom a záľubám dieťaťa, jeho vierovyznaniu, svetonázoru, národnosti a etnickej príslušnosti. Týka sa to všetkých detí bez ohľadu na národnosť, pohlavie, rasu, náboženské vierovyznanie a pod. Práva ustanovené školským zákonom sa zaručujú rovnako každému v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou antidiskriminačným zákonom. Rómske deti a žiaci v školskom výchovno-vzdelávacom systéme Slovenskej republiky majú rovnocenné postavenie, s tými istými zaručenými právami a povinnosťami ako všetky deti a žiaci.

60. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR jednoznačne vyjadruje svoj postoj k segregácii aj v pedagogicko-organizačných pokynoch na príslušný školský rok. V Pedagogicko-organizačných pokynoch na školský rok 2013/2014 sa konkrétne uvádzajú odporúčania pre školy: „V školách a školských zariadeniach dôsledne uplatňovať zákaz všetkých foriem diskriminácie a segregácie. Eliminovať nežiaduce javy, akými sú priestorové, organizačné, fyzické a symbolické vylúčenie alebo oddelenie rómskych žiakov v dôsledku ich etnickej príslušnosti (často v kombinácii so sociálnym znevýhodnením) od ostatných žiakov. Dôsledne riešiť problémy detí a žiakov pochádzajúcich z marginalizovaných skupín, ktoré komplikujú proces ich prijímania do bežných škôl a školských zariadení, zaraďovania do bežných tried a následný výchovno-vzdelávací proces. Vytvárať vhodné podmienky na ich vzdelávanie v školách a triedach spolu s majoritnou populáciou. Neodporúčame vytvárať pre deti a žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia samostatné triedy (okrem nultého ročníka).“

61. Všeobecne záväzné právne predpisy nedovoľujú riaditeľovi školy prijať do špeciálnej školy alebo špeciálnej triedy (t. j. školy alebo triedy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením) žiaka bez dokladu z poradenského zariadenia, že je žiakom so zdravotným znevýhodnením a tiež s uvedením diagnózy, ktorá vyplývala z odborných vyšetrení. Štátna

školská inšpekcia kontroluje opodstatnenosť vzdelávania žiakov v špeciálnych školách, v špeciálnych triedach alebo podľa vzdelávacieho programu pre žiakov so zdravotným znevýhodnením v školskej integrácii. Poradenské zariadenia, ktoré vykonávajú diagnostiku detí s oneskoreným vývinom, majú od roku 2004 k dispozícii testy vyvinuté pre deti zo sociálne a jazykovo znevýhodneného prostredia na odlišenie príčin ich zaostávania, ak dôvodom ich nespôsobilosti vzdelávať sa pri nástupe na povinnú školskú dochádzku podľa vzdelávacieho programu pre žiakov základnej školy nie je mentálne postihnutie. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vydalo usmernenie, ktoré vylučuje, aby deti zo sociálne znevýhodneného prostredia bez zdravotného postihnutia diagnostikovaného lekárom boli vyšetrované v centrách špeciálno-pedagogického poradenstva so zameraním na deti so zdravotným postihnutím. Ďalším praktickým opatrením je rediagnostika po prvom roku povinnej školskej dochádzky.

62. Prijímanie žiakov do špeciálnych škôl je predmetom pravidelného monitoringu. Štátna školská inšpekcia zisťovala situáciu v 37 špeciálnych základných školách (v 9 školách pre žiakov s normointelektom a v 28 školách pre žiakov so zníženým intelektom). Zo zistení vyplynulo, že prijímanie žiakov do špeciálnych škôl sa uskutočňovalo v súlade s právnymi predpismi, len v 1 špeciálnej základnej škole nebolo zdravotné znevýhodnenie žiakov preukázateľné. Pravidelne sa monitoruje aj úroveň školskej integrácie. Inšpekcia realizuje aj následné kontroly v školách a v centrách špeciálno-pedagogického poradenstva. Väčšina nedostatkov bola odstránená. Predmetom monitoringu v školách je i rešpektovanie rovnosti prístupu k vzdelávaniu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia a odhaľovanie skrytých foriem diskriminácie a segregácie žiakov. K výrazne pozitívnym zisteniam patrí o.i. empatický prístup učiteľov, snaha škôl zabezpečiť pravidelnú školskú dochádzku, efektívna a účelná spolupráca s poradenskými zariadeniami, vytváranie podmienok na mimoškolské aktivity detí, zapájanie škôl do rôznych projektov (environmentálnych projektov, projektov na zvyšovanie povedomia a pod.). Identifikovaných bolo niekoľko oblastí vyžadujúcich zlepšenie, vrátane potreby zriaďovania tried s kompenzačným alebo rozvojovým programom, modifikácie učebných plánov pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia, systémových opatrení na zlepšenie dochádzky a školských výsledkov vo vyšších ročníkoch, minimalizácie jazykovej bariéry na národnostne zmiešanom území či zlepšenia domácej prípravy detí. Jednou z úloh Štátnej školskej inšpekcie je sledovať v školách s vyšším počtom žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia dodržiavanie nediskriminačného prístupu k rómskym žiakom, monitorovať možné udalosti, ktoré by mohli byť posudzované ako segregácia vo vzdelávaní na etnickom základe a následne uplatňovať opatrenia na ich zamedzenie.

63. Jedným z nástrojov na skvalitnenie podmienok na vzdelávanie žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia je poskytnutie finančného príspevku. Výšku príspevku na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia určuje Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. V roku 2012 bolo pre 65 460 detí zo sociálne znevýhodneného prostredia vyčlenených 6 546 000 EUR.

64. Školy, ktoré prejavia záujem vyučovať rómsky jazyk a literatúru, si môžu zaradiť voliteľný predmet rómsky jazyk a literatúra a rómske reálie (história a kultúra Rómov) do svojho vzdelávacieho programu. K dispozícii sú publikácie a učebné texty v rómskom a slovenskom jazyku. Z predmetu rómsky jazyk a literatúra je možné absolvovať maturitnú skúšku.

65. Metodicko-pedagogické centrum v súčasnosti realizuje dva národné projekty zamerané na inkluzívne vzdelávanie a zlepšenie prístupu rómskych detí a žiakov k predprimárnemu a primárnemu vzdelávaniu.

66. Od januára 2013 do konca roka 2014 realizuje Úrad splnomocnenca vlády SR v spolupráci s Inštitútom pre dobre spravovanú spoločnosť, Rómskym vzdelávacím fondom a Svetovou bankou projekt „Investícia v rannom detstve – sociálna inovácia a integrácia Rómov (Progress)“. Projekt je zameraný na prácu s matkami tak, aby ich deti pravidelne navštevovali materskú školu a venovali sa pravidelnej príprave detí na nástup na základnú školu. Do projektu je zapojených 315 rómskych matiek a 525 detí vo veku od 3 do 6 rokov, ktoré nenavštevujú zariadenia predprimárnej starostlivosti v 21 lokalitách Slovenska. Celkové náklady na realizáciu projektu predstavujú približne 933 000 eur. V rámci projektu bolo vytvorených 10 pracovných miest.

67. Rozhodnutie okresného a krajského súdu v Prešove vo veci porušenia zásady rovnakého zaobchádzania a diskriminácie rómskych detí z dôvodu ich etnickej príslušnosti Základnou školou s materskou školou v Šarišských Michaľanoch bolo pre ministerstvo školstva signálom, že školy potrebujú v týchto otázkach väčšiu pomoc. Preto v roku 2012 a 2013 vyhlásilo dve výzvy na podávanie žiadostí o financovanie rozvojových projektov zamerané na desegregáciu. V roku 2012 to bola výzva „Podpora vytvárania pozitívnej sociálnej klímy a motivácie v multikultúrnych triedach základných škôl 2012“ Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR bolo predložených 40 projektov. Celkové požadované finančné prostriedky boli vo výške 98 904 eur, v rámci povinného 5 % spolufinancovania zriaďovateľmi vrátane iných zdrojov vo výške 14 786 eur. Ministerstvo školstva na tento projekt vyčlenilo 60 500 eur, pričom na jeden projekt mohla byť finančná dotácia max. 3 025 eur. Z podaných projektov komisia pre výber a hodnotenie projektov vybrala 23 projektov na pridelenie účelových finančných prostriedkov. V marci 2013 ministerstvo školstva zorganizovalo pracovné stretnutie s realizátormi projektov s cieľom získania poznatkov, skúseností a problémov pri vytváraní multikultúrnych tried.

68. V roku 2013 bola vyhlásená výzva „Podpora výchovy a vzdelávania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v základných školách 2013“ Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR bolo predložených 58 projektov, z toho 7 bolo neoprávnených, pretože sa týkali špeciálnych základných škôl. Na tento rozvojový projekt ministerstvo vyčlenilo 52 500 eur, pričom na jeden projekt môže byť finančná dotácia max. 3 500 eur. Celkové požadované finančné prostriedky boli vo výške 184 298 eur, v rámci povinnej 5% spoluúčasti zriaďovateľmi z celkových nákladov na projekt vrátane iných zdrojov vo výške 17 170 eur. Z podaných projektov komisia pre výber a hodnotenie projektov vybrala 16 projektov. Prioritnou oblasťou podpory boli aktivity prispievajúce k vyrovnávaniu sociálneho znevýhodnenia žiakov a zabezpečeniu rovnosti príležitostí v praxi spočívajúce v podporovaní záujmu žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia o vzdelávanie. Ďalej aplikácii nových foriem a metód vzdelávania najmä smerom k podpore čitateľskej gramotnosti vo vyučovacom procese, inovácii metód vzdelávania so zameraním na využívanie IKT vo vyučovacom procese, aktivity podporujúce interkultúrne prostredie, aktivity rozvíjajúce spoluprácu s rodičmi.

69. V rámci realizácie národného projektu „Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit“ je aktuálne do vzdelávania zapojených 1 502 učiteľov z celkového počtu 2 724 prihlásených a do celodenného výchovného systému je zapojených 15 791 žiakov. Akreditovaných je 8 vzdelávacích programov:

1. Multikultúrna výchova v inkluzívnej edukácii
2. Pedagogický asistent v inkluzívnej škole a jeho práca so žiakmi z marginalizovaných rómskych komunít
3. Rozvíjaním komunikačných zručností k inklúzii žiakov z marginalizovaných rómskych komunít
4. Spolupráca rodiny z marginalizovaných rómskych komunít a školy v edukačnom procese
5. Aktuálne prístupy a inovácie výučby žiakov z marginalizovaných rómskych komunít
6. Spolupráca odborných zamestnancov s rodinou žiaka z marginalizovaných rómskych komunít
7. Učiteľ - tvorca učebných zdrojov pre žiakov z marginalizovaných rómskych komunít
8. Informačno-komunikačné technológie v celodennom výchovnom systéme

70. Súčasťou realizácie národného projektu „Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy“ bol v júni 2013 seminár verejnej oponentúry dokumentu „Analýza vzdelávacích potrieb pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v predprimárnom vzdelávaní detí z marginalizovaných rómskych komunít“, ktorý spracúva vzdelávacie potreby pedagogických a odborných zamestnancov s ohľadom na výchovu a vzdelávanie týchto detí v bežných podmienkach materskej školy, berúc na zreteľ špecifiká v oblasti rozvoja týchto detí. K dokumentu boli vypracované dva oponentské posudky, v ktorých bolo skonštatované splnenie cieľov, ktoré si stanovila „Analýza“ a teda aj plnú implementovateľnosť jej záverov do tvorby obsahu programov kontinuálneho vzdelávania. Príprava na akreditáciu spomínaných dvoch programov kontinuálneho vzdelávania pre pedagogických a odborných zamestnancov s proinkluzívnym zameraním je momentálne v záverečnej fáze. Vzdelávaných bude 500 pedagogických zamestnancov z toho 110 pedagogických asistentov a 50 odborných zamestnancov.

71. V septembri 2013 sa uskutočnila verejná oponentúra k dokumentu „Inkluzívny model vzdelávania na predprimárnom stupni školskej sústavy“, ktorý bude implementovaný do 110 vybraných materských škôl od 1. septembra 2013. Po vytvorení programov kontinuálneho vzdelávania budú vytvorené štyri učebné zdroje. Ďalších 220 učebných zdrojov bude vytvorených priamo učiteľmi materských škôl pre školské vzdelávacie programy. Na materských školách bude pôsobiť 110 pedagogických asistentov ovládajúcich jazyk komunity. Do projektu je zapojených 110 materských škôl v Trnavskom, Trenčianskom, Nitrianskom, Žilinskom, Banskobystrickom, Prešovskom a Košickom kraji.

72. V auguste 2013 vydalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR rezortné usmernenie „Postup centier pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie pri posudzovaní školských schopností detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a pri ich zaradovaní do základnej školy“.

73. V roku 2013 prebiehali intenzívne rokovania k riešeniu aktuálnych problémov v oblasti vzdelávania Rómov so zameraním na problematiku rómskych detí v špeciálnych školách pre žiakov s mentálnym postihnutím v súvislosti s prípravou nového programového obdobia 2014 – 2020, operačného programu Ľudské zdroje spolufinancovaného z Európskeho sociálneho fondu. Z doterajších rokovaní vyplynulo, že problém sa týka odhadom max. 30 % žiakov z marginalizovaných rómskych komunít, určite ho nie je možné riešiť celoplošne, ale pilotne prostredníctvom experimentálneho overovania v oblastiach s najvyššou koncentráciou žiakov z marginalizovaných rómskych komunít s nutnou požiadavkou na navýšenie finančných prostriedkov v programovom období 2014-2020. Základné školy nie sú pripravené a je potrebné vytvoriť personálne, materiálne a ďalšie podmienky. Vyžaduje si to tímovú

prácu odborníkov – psychológov, špeciálnych pedagógov, asistentov učiteľa, sociálnych pedagógov, atď. ako nutnú podmienku servisných služieb pre pedagóga. V budúcom období je potrebné skvalitniť diagnostiku, pričom možnosť voľby školy – vzdelávacej cesty pre žiakov so zdravotným postihnutím by mala byť zachovaná. Predmetná oblasť je zaradená medzi priority Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a navrhované riešenie by malo byť financované z prostriedkov prioritnej osi pre marginalizované rómske komunity. Predpokladá sa vytvorenie tímu odborníkov na prípravu – tvorbu pilotného projektu (experimentálneho overovania), s cieľom stanoviť obsah, časový plán realizácie, finančné krytie. Pilotný projekt by mal byť orientovaný na oblasti s vysokou koncentráciou žiakov z MRK v Prešovskom, Košickom a Banskobystrickom kraji.

IV. Informácie o relevantnom vývoji podľa jednotlivých článkov dohovoru

Článok 3

- 1. Každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo slobodne si zvoliť či má byť s ňou zaobchádzané ako s takou alebo nie a z tejto voľby alebo z uplatňovania práv spojených s touto voľbou nebude vyplývať žiadna nevýhoda.*
- 2. Osoby patriace k národnostným menšinám môžu uplatňovať práva a využívať slobody vyplývajúce zo zásad zakotvených v tomto rámcovom dohovore tak individuálne, ako aj v spoločenstve s inými.*

74. V zmysle Ústavy SR má každý právo slobodne rozhodovať o svojej národnosti. Ústava zakazuje akékoľvek ovplyvňovanie tohto rozhodovania a všetky spôsoby nátlaku smerujúce k odnárodňovaniu.

75. V roku 2011 sa na Slovensku uskutočnilo sčítanie obyvateľov, domov a bytov, ktoré je hlavným zdrojom údajov o počte príslušníkov národnostných menšín v Slovenskej republike.. Medzi zisťovanými údajmi bol aj údaj o národnosti, materinskom jazyku a najčastejšie používanom jazyku. Národnosťou sa rozumela príslušnosť k národu alebo etnickej skupine. Materinským jazykom sa rozumela reč, ktorou s obyvateľom hovorili rodičia. Obyvateľ mohol vyznačiť alebo zapísať len jeden materinský jazyk podľa vlastného rozhodnutia. Materinský jazyk nemusel byť zhodný s národnosťou. Najčastejšie používaný jazyk na verejnosti bol definovaný ako jazyk, ktorý obyvateľ v súčasnosti najčastejšie používa v zamestnaní alebo škole, bez ohľadu na to, či pracuje alebo študuje v SR alebo v zahraničí. Najčastejšie používaný jazyk v súkromí bol jazyk, ktorý obyvateľ v súčasnosti najčastejšie používa doma. Najčastejšie používaný jazyk sa zisťoval prvýkrát v sčítaní v roku 2011.

76. Pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov sa prihliadalo aj na práva príslušníkov národnostných menšín. V zmysle zákona sa sčítacie tlačivá okrem štátneho jazyka vyhotovovali aj v jazyku maďarskom, rómskom, rusínskom a ukrajinskom v listinnej a v elektronickej forme a v jazyku anglickom v elektronickej forme. Pre počet tlačív vyhotovených v listinnej forme v týchto jazykoch boli smerodajné štatistické údaje o počte štátnych občanov patriacich k národnostným menšinám získané zo sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2001.

77. Sčítacie formuláre v jazykoch národnostných menšín boli k dispozícii vo všetkých obciach, kde podľa údajov sčítania obyvateľov, bytov a domov v roku 2001 žijú príslušníci národnostných menšín, bez ohľadu na to, či ide o obec, ktorá je vymedzená zákonom o používaní jazykov národnostných menšín, t. j. o obec, v ktorej najmenej 20 % obyvateľstva obce tvoria občania Slovenskej republiky, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine.

Tabuľka č. 4

Národnostné zloženie obyvateľstva Slovenskej republiky podľa sčítania v rokoch 1991, 2001 a 2011

Bývajúce obyvateľstvo spolu	2011		2001		1991	
	abs.	v %	abs.	v %	abs.	v %
	5 397 036	100,0	5 379 455	100,0	5 274 335	100,0
Národnosť						
slovenská	4 352 775	80,7	4 614 854	85,8	4 519 328	85,7
maďarská	458 467	8,5	520 528	9,7	567 296	10,8
rómska	105 738	2,0	89 920	1,7	75 802	1,4
česká	30 367	0,6	44 620	0,8	52 884	1,0
rusínska	33 482	0,6	24 201	0,4	17 197	0,3
ukrajinská	7 430	0,1	10 814	0,2	13 281	0,3
nemecká	4 690	0,1	5 405	0,1	5 414	0,1
poľská	3 084	0,1	2 602	0,0	2 659	0,1
chorvátska	1 022	0,0	890	0,0	x	x
srbská	698	0,0	434	0,0	x	x
ruská	1 997	0,0	1 590	0,0	1 389	0,0
židovská	631	0,0	218	0,0	134	0,0
moravská	3 286	0,1	2 348	0,0	6 037	0,1
bulharská	1 051	0,0	1 179	0,0	1 400	0,0
ostatné	9 825	0,2	5 350	0,1	2 732	0,1
nezistené	382 493	7,0	54 502	1,0	8 782	0,2

Zdroj: Štatistický úrad SR

Vysvetlivky:

x - nevyhodnocovala sa

Tabuľka č. 5

Obyvateľstvo SR podľa materinského jazyka

Obyvateľstvo SR podľa materinského jazyka – sčítanie 2011, 2001				
Bývajúce obyvateľstvo	2011		2001	
	abs.	v %	abs.	v %
spolu	5 397 036	100,0	5 379 455	100,0
Materinský jazyk				
slovenský	4 240 453	78,6	4 512 217	83,9
maďarský	508 714	9,4	572 929	10,7
rómsky	122 518	2,3	99 448	1,8
rusínsky	55 469	1,0	54 907	1,0
ukrajinský	5 689	0,1	7 879	0,2
český	35 216	0,7	48 201	0,9
nemecký	5 186	0,1	6 343	0,1
poľský	3 119	0,1	2 731	0,1
chorvátsky	1 234	0,0	988	0,0
jidiš	460	0,0	17	0,0
bulharský	132	0,0	1 004	0,0
ostatné	13 585	0,3	6 735	0,1
nezistený	405 261	7,5	66 056	1,2

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka č. 6

Obyvateľstvo SR podľa najčastejšie používaného jazyka na verejnosti

Obyvateľstvo SR podľa najčastejšie používaného jazyka na verejnosti – sčítanie 2011		
	abs.	v %
Bývajúce obyvateľstvo spolu	5 397 036	100,0
Najčastejšie používaný jazyk na verejnosti		
slovenský	4 337 695	80,4
maďarský	391 577	7,3
rómsky	36 660	0,7
rusínsky	24 524	0,5
ukrajinský	1 100	0,0
český	18 747	0,3
nemecký	11 474	0,2
poľský	723	0,0
chorvátsky	383	0,0
jidiš	159	0,0
bulharský	68	0,0
ostatné	58 614	1,1
nezistený	515 312	9,5

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka č. 7

Obyvateľstvo SR podľa najčastejšie používaného jazyka v domácnosti

Obyvateľstvo SR podľa najčastejšie používaného jazyka v domácnosti - sčítanie 2011		
Bývajúce obyvateľstvo		
(podľa TP)	abs.	v %
spolu	5 397 036	100,0
Najčastejšie používaný jazyk v domácnosti		
slovenský	3 954 149	73,3
maďarský	472 212	8,7
rómsky	128 242	2,4
rusínsky	49 860	0,9
ukrajinský	2 775	0,1
český	17 148	0,3
nemecký	6 173	0,1
poľský	1 316	0,0
chorvátsky	932	0,0
jidiš	203	0,0
bulharský	124	0,0
ostatné	34 992	0,7
nezistený	728 910	13,5

Zdroj: Štatistický úrad SR

78. Príloha č. 1 obsahuje informáciu o náboženskej štruktúre národnostných menšín na Slovensku podľa sčítania obyvateľov v roku 2011.

79. V septembri 2013 boli zverejnené prvé výsledky sociologického mapovania Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013, ktorý realizovalo Regionálne centrum UNDP v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska, Prešovskou univerzitou v Prešove a Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Podľa Atlasu žije na Slovensku 402 840 Rómov - osôb, ktoré sú okolím považované za Rómov, čo predstavuje 7,45 % obyvateľstva SR. Z nich 187 285 žije v rozptyle s majoritou, čo predstavuje 46,5 % Rómov.

Článok 4

1. Strany sa zaväzujú zaručiť osobám patriacim k národnostným menšinám právo rovnosti pred zákonom a rovnakú ochranu zo zákona. V tomto ohľade sa zakazuje akákoľvek diskriminácia založená na príslušnosti k národnostnej menšine.

2. Strany sa zaväzujú, že tam, kde to je potrebné, prijímú primerané opatrenia s cieľom podporovať vo všetkých oblastiach hospodárskeho, spoločenského, politického a kultúrneho života úplnú a efektívnu rovnosť medzi osobami patriacimi k národnostnej menšine a osobami patriacimi k väčšine. V tomto ohľade budú venovať náležitú pozornosť osobitným podmienkam osôb patriacich k národnostným menšinám.

3. Opatrenia prijaté v súlade s odsekom 2 sa nebudú pokladať za akt diskriminácie.

80. Novela zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých predpisov v znení neskorších predpisov (antidiskriminačný zákon) rozšírila definíciu nepriamej diskriminácie aj o hrozbu vzniku diskriminácie. Zároveň bola upravená definícia dočasných vyrovnávacích opatrení (*affirmative action*) spôsobom, ktorý vyslovene zahŕňa odstraňovanie znevýhodnení vyplývajúcich z diskriminácie na základe rasového a etnického pôvodu či príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine. V záujme podpory používania pozitívnych opatrení sa rozšírila možnosť prijímať tieto opatrenia okrem orgánov štátnej správy aj na samosprávne orgány a súkromné právnické osoby.

81. S cieľom zvyšovania informovanosti o antidiskriminačnej legislatíve vo vzťahu k príslušníkom polície sa v rámci plnenia úloh z Koncepcie boja proti extrémizmu na roku 2011-2014 realizujú aj tieto úlohy:

- zabezpečiť v rámci štúdia príslušníkov Policajného zboru v učebných dokumentoch učebné témy zamerané na dodržiavanie ľudských práv, extrémizmus, rasovo motivovanú trestnú činnosť a iné formy diskriminácie;
- zabezpečiť v kurzoch policajného vzdelávania vzdelávanie príslušníkov základných útvarov Policajného zboru v oblasti dodržiavania ľudských práv, extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iných foriem diskriminácie.

Na plnení úloh sa v závislosti od typu úlohy podieľa najmä Policajný zbor, Ministerstvo vnútra SR, Akadémia Policajného zboru a stredné policajné školy.

82. Ochrana národnostných menšín patrí aj do predmetu záujmu verejného ochrancu práv, ktorý je v zmysle Ústavy SR nezávislý orgán, ktorý v rozsahu a spôsobom stanovených zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom. Verejný ochranca práv koná na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy. Od 28. marca 2012 sa novou verejnou ochrankyňou práv stala JUDr. Jana Dubovcová, ktorá si medzi priority na rok 2013 stanovila aj dve témy týkajúce sa ochrany národnostných menšín, a to 1. Uplatňovanie a vykonávanie práva na vzdelávanie rómskej a rusínskej národnostnej menšiny, so zameraním na prístup k vzdelávaniu a zaraďovaniu detí do predškolskej prípravy a do školského vzdelávania a na vzdelávanie v materinskom jazyku rusínskej národnostnej menšiny a 2. Prieskum postupu orgánov verejnej správy, samosprávy a verejnej moci pri nútenom vyst'ahovaní. Problematike národnostných menšín sa verejná ochrankyňa práv venovala aj v otvorených diskusiách

organizovaných v roku 2012 a 2013 na témy práv príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín, vzdelávania Rómov a menšiny a správa vecí verejných. Kancelária verejného ochrancu práv realizovala a realizuje viacero aktivít zameraných aj na problematiku diskriminácie a intolerancie v spoločnosti. Informácie o svojej činnosti poskytuje vo viacerých jazykoch, organizuje tematicky zamerané besedy a stretnutia s verejnosťou, vydáva informačné materiály, vrátane samostatného informačného bulletinu venovaného diskriminácii. Verejná ochrankyňa práv sa zúčastnila dňa 20. februára 2013 panelovej diskusie organizovanej českým verejným ochrancom práv v Brne na tému „Rovnosť a zákaz diskriminácie v činnosti verejného ochrancu práv“, ktorá priniesla nielen teoretickú diskusiu o právnej úprave rovnakého zaobchádzania, ale aj množstvo informácií a poznatkov z praxe.

83. V hodnotenom období prijala Slovenská republika niekoľko kľúčových politických programov integrácie Rómov. V roku 2011 bol prijatý Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 – 2015 zameraný na integráciu Rómov v základných oblastiach (vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie). V roku 2012 bola prijatá Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020, ktorá zároveň určila revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015, aktualizovaný na roky 2011 - 2015 ako akčný plán stratégie pre integráciu Rómov do roku 2020 pre oblasť vzdelávania, zamestnanosti, zdravia a bývania. Súčasťou stratégie je aj určenie politík v oblasti finančného začlenenia, nediskriminácie a prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti. V týchto oblastiach sa akčné plány aktuálne pripravujú. Stratégia je komplexným dokumentom, ktorého súčasťou je i aktívne zapojenie Rómov na tvorbe a presadzovaní jej cieľov na všetkých úrovniach.

84. Integrálnou súčasťou Stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020 je monitorovanie a hodnotenie plnenia jednotlivých opatrení. Stratégia prináša prepracovaný súbor nástrojov na meranie úspešnosti s cieľom zvýšiť efektívnosť dosahu vládnych politík a zabezpečenie väčšej transparentnosti a zodpovednosti pri plnení záväzkov na podporu začleňovania Rómov. Stratégia definuje v každej prioritnej oblasti konkrétne merateľné ukazovatele a to tak, aby objektívne odzrkadľovali sledované ciele. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity je ako koordinátor procesu implementácie stratégie primárne zodpovedný za sledovanie jej napĺňania na úrovni jednotlivých politík, programov a projektov. Rámec monitorovania a hodnotenia založený na výsledkoch je súčasne základným prvkom pre preukázanie výsledkov čerpania finančných prostriedkov z fondov EÚ.

85. Stratégia bola koncipovaná na participatívnej viacesektorálnej úrovni. Proces tvorby prebiehal vo forme konzultácií s predstaviteľmi príslušných ministerstiev, štátnej správy, samosprávy, rómskych i nerómskych mimovládnych organizácií, akademickými autoritami na regionálnej a národnej úrovni. Zodpovednosť a vykonávanie aktivít v rámci jednotlivých oblastí bližšie popisuje Revidovaný národný akčný plán Dekády začleňovania rómskej populácie 2005 – 2015 a implementačný rámec, ktorý vymedzuje úlohu a postavenie ďalších kľúčových partnerov, t.j. samospráv a mimovládnych organizácií pri realizácii stratégie.

86. Úplné znenie stratégie uvádzame v prílohe č. 2.

87. V procese prípravy vyššie uvedených dokumentov bola venovaná pozornosť aj otázke zberu etnických údajov. Vláda SR si uvedomuje, že vývoj v oblasti cielených verejných politík zameraných na rómsku populáciu je pri nedostatku etnických dát komplikovaný. Požiadavka mať k dispozícii presné dáta, ktoré by sa dali rozložiť podľa etnických charakteristík sa už niekoľko rokov priamo aj nepriamo objavuje v takmer všetkých

konceptných vládnych dokumentoch. Údaje o životných podmienkach a diskriminácii sa v uplynulých rokoch získavali najmä z výskumov realizovaných špecializovanými, najmä sociologickými výskumami v rómskom prostredí. Tieto výskumy iniciovali a realizovali výskumné inštitúcie, akademické pracoviská, európske inštitúcie, mimovládne a medzinárodné organizácie. Tieto výskumy poskytli čiastkové dáta o špecifických oblastiach života rómskej populácie. V rokoch 2003 a 2004 sa realizoval sociologický projekt Mapovania rómskych komunít na Slovensku – Atlas rómskych komunít 2004 založený na predpoklade, že marginalizované rómske komunity žijú v určitých priestorových celkoch, enklávach, či už vo vnútri obcí, na ich okraji, alebo v segregovaných osídleniach, a preto je možné monitorovanie a mapovanie rómskych komunít. Takýto postup nie je v rozpore s princípmi, zakotvenými v Ústave SR, a je v súlade s normami na ochranu osobných údajov, pretože mapovanie neskúma etnickú identitu jednotlivcov, ale robí iba akýsi „inventár“ osídlení. V septembri 2013 boli zverejnené prvé výsledky projektu Atlas rómskych komunít na Slovensku 2013, ktorý realizovalo Regionálne centrum UNDP v spolupráci so Združením miest a obcí Slovenska, Prešovskou univerzitou v Prešove a Úradom splnomocnenca pre rómske komunity. Na základe údajov z mapovania boli identifikované najviac znevýhodnené obce a lokality s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít, tak aby do nich mohli byť cielene nasmerované príslušné rozvojové intervencie. Kompletne analýzy budú zverejnené do konca roka 2013.

88. Právna problematika spracovania tohto druhu osobných údajov zostáva aj naďalej predmetom záujmu na vnútroštátnej aj medzinárodnej úrovni. V rámci projektu „Rovnosť v slovenskej realite – Prekonávanie inštitucionálnych bariér v uplatňovaní princípu rovného zaobchádzania zvyšovaním potenciálu pre mainstreaming rovnosti“ bola vytvorená expertná Platforma pre dáta o rovnosti, v ktorej sú zastúpení odborníci z ústredných orgánov štátnej správy, samosprávy, experti z akademických kruhov, z UNDP a mimovládnych organizácií zaoberajúcich sa danou problematikou (Nadácia Milana Šimečku, CVEK, IVO, Iniciatíva Inakosť). Sčítanie obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 obsahovalo okrem otázky etnicity po prvýkrát aj dve otázky týkajúce sa jazykov národnostných menšín, a to v kategóriách jazyk najčastejšie používaný na verejnosti a jazyk najčastejšie používaný v domácnosti. Toto je považované za veľký prínos, pretože samoidentifikácia, prostredníctvom používaného jazyka je menej stigmatizujúca ako národnostná samoidentifikácia, ktorá v prípade sčítania domov a bytov neumožňovala viacnásobnú identitu.

89. V rokoch 2010-2015 realizuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Regionálne centrum UNDP projekt: „Štatistické sledovanie životných podmienok vybraných cieľových skupín“. Zámerom projektu je monitorovanie vývoja životných podmienok marginalizovaných rómskych komunít na Slovensku s cieľom poskytnúť dáta a analýzy pre politiky sociálnej inklúzie zamerané na túto znevýhodnenú cieľovú skupinu. Na základe získaných štatistických údajov bude možné lepšie cielieť jednotlivé nástroje sociálnej politiky. Projekt nadväzuje na už realizovaný projekt UNDP v roku 2005, ktorý bol tiež zameraný na zisťovanie životných podmienok v rómskych domácnostiach. V období rokov 2010 - 2012 sa realizovalo reprezentatívne kvantitatívne zisťovanie v rómskych domácnostiach na Slovensku (bývanie, vzdelávanie, zdravotný stav, trh práce, materiálna deprivácia, subjektívne vnímanie situácie), sociografické mapovanie koncentrácií rómskych marginalizovaných komunít (vyššie uvedený Atlas), ako aj hĺbkový prieskum vybraných aspektov životnej úrovne v segregovanom prostredí (príjmy, výdavky, spotreba, bežné situácie). Súčasťou aktivít bol aj kvalitatívny výskum „Marginalizované rómske komunity pohľadom pomáhajúcich profesií“, ktorý mapoval situáciu a identifikoval prekážky pri výkone služieb napomáhajúcich sociálnemu začleňovaniu tejto cieľovej skupiny. Ďalším z

realizovaných komponentov bola aj analýza projektov Európskeho sociálneho fondu v programovacom období 2007-2013 v rámci OP Zamestnanosť a Sociálna inklúzia a hodnotenie ich dopadu na marginalizované rómske komunity. Poznatky z tejto analýzy napomáhajú reflektovať silné a slabé miesta v súčasnom nastavení fondov a takýmto spôsobom napomôcť optimálnemu nastaveniu programového obdobia 2014-2020. Vybrané výstupy projektu boli prezentované na niekoľkých odborných konferenciách. Dáta z projektu sa stali kľúčovými podkladmi Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020. Európska komisia hodnotí uvedenú stratégiu ako jednu z najlepších, práve kvôli uplatneniu množstva presných indikátorov a dobre vypracovanému rámcu pre monitorovanie a evaluáciu.

90. Osobitná pozornosť je venovaná sociálnej inklúzii Rómov. Jednou z priorít Operačného programu zamestnanosť a sociálna inklúzia (2007 – 2013) je podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity. Ďalšia z prioritných osí uvedeného operačného programu v programovom období 2007 – 2013 je podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity.

91. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR je jedným z ťažiskových rezortov plniaci úlohy a opatrenia stanovené v Dekáde začleňovania rómskej populácie 2005 –2015 aktualizovanej na roky 2011 –2015. Pre oblasť zamestnanosti je vládou SR stanovený globálny cieľ zameraný na zlepšenie prístupu k pracovným príležitostiam s osobitným dôrazom na nediskriminačný prístup na pracovný trh, ako aj aktívne politiky a programy zamerané na trh práce, vzdelávanie a odbornú prípravu dospelých a podporu samostatnej zárobkovej činnosti. S cieľom zlepšovať zamestnanosť príslušníkov rómskych komunít poskytovali v roku 2012 úrady práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej „úrad práce“) široký rozsah informačných a poradenských služieb pri voľbe povolania, výbere a hľadaní zamestnania, vrátane jeho zmeny.

92. V súčasnosti sa realizujú dva národné projekty na podporu zamestnanosti osôb zo sociálne vylúčených spoločností s dôrazom na obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít. V prílohe č. 3 uvádzame informácie o realizovaných a pripravovaných projektoch pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie. Od roku 2012 realizuje Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR národný projekt Terénna sociálna práca v obciach (2011-2015) zameraný na zlepšenia života v rómskych osadách a podporu zamestnanosti. Podľa predbežných odhadov bude v rámci projektu do konca roka 2015 zabezpečený výkon práce 860 terénnych sociálnych pracovníkov a ich asistentov najmenej v 250 obciach. Terénna sociálna práca sa vykonáva od roku 2004 a je jedným z najvýznamnejších nástrojov riešenia problematiky marginalizovaných rómskych komunít. Významným nástrojom sociálnej pomoci je aj komunitná práca. S cieľom ďalšej podpory komunitných centier v súčasnosti prebieha príprava realizácie Národného projektu komunitných centier. Projektom sa vytvoria predpoklady pre budovanie siete komunitných centier pre osoby sociálne vylúčené alebo ohrozené sociálnym vylúčením, najmä obyvateľov z marginalizovaných rómskych komunít. Hlavným cieľom projektu je podpora sociálnej inklúzie a pozitívnych zmien v komunitách s osobitným dôrazom na marginalizované rómske komunity. Výsledkom projektu má byť v prvom rade rozšírenie výkonu sociálnej a komunitnej práce a štandardizácia jej činnosti, čím sa vytvoria aj predpoklady pre legislatívne zakotvenie komunitných centier. V rámci projektu sa predpokladá podpora cca 120 komunitných centier.

93. V procese prípravy je návrh zákona o sociálne vylúčených spoločnostiach, ktorý predstavuje úplne nový prístup k riešeniu problematiky sociálneho vylúčenia založený na socio-ekonomickom definovaní sídelných komunit. Sociálne vylúčenie má v našich podmienkach predovšetkým etnické korene a súvisiaca inštitucionálna diskriminácia je (aj historicky) jedným zo základných determinantov sociálneho vylúčenia. Reflektovanie etnického rozmeru sociálneho vylúčenia v zákone je dôležité aj z hľadiska istej historickej pamäti a symbolického vyrovnania sa s krokmi majoritnej spoločnosti vedúcimi k sociálnemu vylúčeniu príslušníkov etnickej menšiny, ktorá dnes tvorí veľkú väčšinu obyvateľov sociálne vylúčených spoločností. Ambíciou zákona však nie je reagovať na fenomén diskriminácie na základe etnickej príslušnosti, ale reagovať na existenciu problému koncentrovanej a medzigeneračnej chudoby na základe explicitných socioekonomických parametrov.

94. V rámci Programu rozvoja bývania Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR poskytuje dotácie na obstaranie nájomných bytov. Hoci primárnu zodpovednosť za obstaranie vlastného bývania nesie občan, štát si uvedomuje, že nie každý je schopný zabezpečiť si bývanie bez určitej formy pomoci. Preto je vytvorený systém podporných ekonomických nástrojov rozvoja bývania, ktoré sú diferencované podľa sociálnej situácie záujemcov o bývanie. Dotácie sa poskytujú obciam, mestám a vyšším územným celkom na obstaranie nájomných bytov bežného a nižšieho štandardu, ktoré sú určené predovšetkým pre nižšie príjmové skupiny obyvateľstva, vrátane sociálne vylúčených rómskych komunit. Na byty bežného štandardu sa poskytuje dotácia do výšky 30% (od 1. januára 2014 až do výšky 40%) a na byty nižšieho štandardu dotácia až do výšky 75% obstarávacích nákladov. Tým je možné získať cenovo dostupné a zároveň primerané bývanie, pričom existuje možnosť, aby zvyšná časť obstarávacích nákladov bola svojpomocne odpracovaná budúcimi nájomníkmi. Zapojenie budúcich nájomníkov do procesu výstavby ich bývania vytvára predpoklad vzniku pozitívneho vzťahu k danej nehnuteľnosti a umožňuje tiež osvojiť si pracovné návyky. V rámci programu sa poskytuje aj dotácia na technickú vybavenosť pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady až do výšky 80% obstarávacích nákladov. Od roku 2009 bolo v rámci programu postavených viac ako 7800 nájomných bytov.

Tabuľka č. 8

Prehľad poskytnutých dotácií v „Programu rozvoja bývania“

Rok	Počet podporených stavieb	Počet nájomných bytov bežného štandardu	Poskytnutá dotácia v Eur
		Počet nájomných bytov nižšieho štandardu	
2008	156	2 755	33 099 804,19
	36	633	8 530 239,60
2009	122	2 339	28 105 540,00
	23	314	5 065 150,00
2010	122	2 103	25 744 410,00
	19	241	4 058 850,00
2011	110	1 420	16 130 720,00
	16	169	2 862 680,00
2012	84	1 037	12 172 180,00
	23	251	3 883 130,00

Rok	Počet podporených bytov	Poskytnutá dotácia na výstavbu technickej vybavenosti pre zvýšenie sociálno-kultúrnej úrovne rómskej osady v Eur
2008	264	530 604,80
2009	50	259 050,00
2010	182	423 620,00
2011	64	96 610,00
2012	92	227 420,00

Zdroj: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

95. Od roku 2010 je zákonom stanovený účel a výška podpory na rozvoj bývania ako aj definíciu „sociálneho bývania“. Sociálne bývanie je definované ako „bývanie obstarané s použitím verejných prostriedkov určené na primerané a ľudsky dôstojné bývanie fyzických osôb, ktoré si nemôžu obstarat' bývanie vlastným pričinením“. Prijatím zákona č. 150/2013 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania sa od 1. januára 2014 umožní vstup záujemcov zo súkromného sektora do sociálneho nájomného bývania. SR bude pokračovať v prijímaní opatrení na podporu nájomného bývania s cieľom zabezpečiť cenovú dostupnosť tejto formy bývania. Miestne samosprávy budú nabádané vytvárať komplexné plány rozvoja územia a v rámci nich zvyšovať dostupnosť najmä nájomného bývania. Ide o aktivity na podporu integrácie marginalizovaných skupín obyvateľstva, obmedzenie sociálnej exklúzie a elimináciu vytvárania tzv. mestských get vhodným sociálnym mixom obyvateľstva.

96. V roku 2011 bol vládou SR schválený Návrh pilotného prístupu podpory infraštruktúry bývania zo štrukturálnych fondov EÚ. V októbri 2012 vláda SR odsúhlasila Návrh implementačného mechanizmu pilotného prístupu podpory infraštruktúry bývania zo štrukturálnych fondov EÚ, ktorý zahŕňa aj pilotný projekt výstavby nájomných bytov pre marginalizované skupiny. Na realizáciu pilotného projektu podpory infraštruktúry bývania zo štrukturálnych fondov EÚ na roky 2013-2015 by malo byť vyčlenených 18,529 mil. EUR prostredníctvom operačných programov. Na realizáciu projektov sa využijú aj výhodné úvery zo Štátneho fondu rozvoja bývania vo výške 3 mil. EUR. Nájomné bytové domy musia byť postavené na vysporiadanom pozemku, ktorého vlastníkom, resp. dlhodobým nájomcom je prijímateľ (obec). S ohľadom na potrebu vytvorenia podmienok pozitívnej sociálnej inklúzie, budú nájomné domy vybudované v širšom centre obce resp. v prípade viacerých nájomných bytových domov rovnomerne rozptýlené na území obce tak, aby nedochádzalo k priestorovému vylúčeniu marginalizovaných skupín výstavbou nájomných bytov na okraji alebo mimo obce.

97. Aj v oblasti zdravotnej starostlivosti sa uplatňuje princíp nediskriminácie, pričom na poskytovanie zdravotnej starostlivosti má právo každý. V súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania zákon zakazuje pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti diskrimináciu aj z dôvodov pohlavia, náboženského vyznania alebo viery, rasy, štátnej príslušnosti, príslušnosti k národnostnej alebo etnickej skupine, sexuálnej orientácie, manželského stavu a rodinného stavu, farby pleti, jazyka, politického alebo iného zmýšľania, odborovej činnosti, národného alebo sociálneho pôvodu, zdravotného postihnutia, veku, majetku, rodu alebo iného postavenia. V zmysle Etického kódexu zdravotníckeho pracovníka medzi všeobecné povinnosti zdravotníckeho pracovníka patrí aj povinnosť zachovávať život, chrániť, podporovať a obnovovať zdravie, predchádzať chorobám, mierniť utrpenie bez ohľadu na národnosť, rasu, vierovyznanie, sexuálnu orientáciu, politickú príslušnosť, spoločenské postavenie, morálnu či rozumovú úroveň a povosť pacienta.

98. Od roku 2007 sa na Slovensku realizuje Program podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku. Je systémovým pokračovaním pilotného projektu „Zlepšenie prístupu rómskej menšiny k zdravotnej starostlivosti v SR“. V súčasnosti prebieha jeho 2. etapa na roky 2009 – 2015. Cieľovou skupinou programu sú i naďalej obyvatelia vybraných segregovaných rómskych osídlení a lokalít Banskobystrického, Košického a Prešovského kraja, v ktorých je zdravotno-hygienická situácia najkritickejšia. Program sa realizuje prostredníctvom komunitných pracovníkov v oblasti zdravotnej výchovy, ktorí zabezpečujú komunikáciu medzi obyvateľmi osídlení a zdravotným personálom, šíria základnú zdravotnú osvetu a informovanosť v komunite o prevencii, zdravotnej starostlivosti, zdravotnom poistení a o právach pacienta. Komunitní pracovníci tiež spolupracujú so školami, komunitnými centrami, obecnými úradmi, zdravotnými poisťovňami, asistentmi učiteľa, regionálnymi kancelármi Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity a s mimovládnyimi organizáciami pôsobiacimi na lokálnej úrovni. V hodnotenom období sa zvýšil počet komunitných pracovníkov v zdravotnej oblasti, v roku 2009 pôsobili v 115 a v roku 2011 v 122 rómskych osídleniach. Ich činnosť je zameraná predovšetkým na prácu s rodinami priamo v osadách, ako i na špecifické aktivity s deťmi a mladými ženami. Zdravotná výchova je zameraná o.i. na osobnú hygienu, prevenciu infekčných ochorení, sexuálne a reprodukčné zdravie, starostlivosť o dieťa. Uskutočňujú sa i neformálne diskusie v komunitných centrách, v osadách, školách a pod. V roku 2012 sa program nerealizoval, dôvodom bolo prijatie úsporných opatrení. Uskutočnili sa však aktivity na zvyšovanie povedomia, vrátane distribúcie informačných materiálov v rómskom jazyku o očkovaní detí. V roku 2013 bol vypracovaný program Návrh zabezpečenia finančnej stabilizácie Programu podpory zdravia znevýhodnených komunít na Slovensku na roky 2013 – 2015, ktorý bude schvaľovaný v priebehu tohto roku. Zahŕňa významné rozšírenie siete komunitných pracovníkov v zdravotnej oblasti, koncom roku 2013 by sa ich počet mal strojnásobiť. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity v súčasnosti pripravuje v spolupráci s mimovládnu organizáciu a odborníkmi z praxe alternatívny program „Zdravé komunity“, ktorý by mal začať fungovať v treťom štvrtroku 2013.

99. V súvislosti s prípadmi údajných nezákonných sterilizácií rómskych žien prijala Slovenská republika legislatívne opatrenia zosúlajújúce práva pacientov s medzinárodnými štandardmi ešte v roku 2005. Ženy, ktoré sa cítia dotknuté pochybeniami v súvislosti so sterilizáciou vykonanou pred 1. januárom 2005 majú možnosť domáhať sa odškodnenia pred všeobecnými súdmi SR v občianskom súdnom konaní. V súvislosti s výzvou na dôkladné vyšetrenie všetkých prípadov nútených sterilizácií poukazujeme na správu Komiséra RE pre ľudské práva o SR z marca 2006 (CommDH(2006)5), ktorá uvádza, že na preskúmanie tvrdení o násilných a nútených sterilizáciách žien rómskeho pôvodu na Slovensku bolo vynaložené značné úsilie. Nad rámec trestného vyšetrovania bola zriadená odborná lekárska inšpekcia z inštitúcií poskytujúcich zdravotnú starostlivosť a bol vyžiadaný znalecký posudok Lekárskej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Nebolo potvrdené, že vláda SR podporovala organizovanú diskriminačnú sterilizačnú politiku. Vláda prijala legislatívne a praktické opatrenia s cieľom odstrániť administratívne nedostatky zistené počas vyšetrovania a predchádzať podobným situáciám do budúcnosti. Komisár v záveroch svojej správy nepožadoval ďalšie vyšetrenie zo strany SR, jeho odporúčania sa týkali len otázky odškodnenia obetí porušenia práv podľa Európskeho dohovoru o ľudských právach v dôsledku vykonania nezákonných sterilizácií.

100. Európsky súd pre ľudské práva vyhlásil rozsudky proti SR v troch prípadoch týkajúcich sa sterilizácii žien bez ich informovaného súhlasu (V. C. proti SR (rozsudok z 8. novembra 2011, ktorý nadobudol právoplatnosť 8. februára 2012), N. B. proti SR (rozsudok z 12. júna

2012, ktorý nadobudol právoplatnosť 12. septembra 2012) a I. G., M. K. a R. H. proti SR (rozsudok z 13. novembra 2012, ktorý nadobudol právoplatnosť 29. apríla 2013). V prípade V.C. proti SR Súd nepožadoval, aby vnútroštátne orgány začali trestné konanie z vlastnej iniciatívy, pretože nezistil, že by lekári konali so zlým úmyslom alebo so zámerom zle zaobchádzať so sťažovateľkou. Neuznal namietané porušenie procesnej časti čl. 3 dohovoru v prípade V.C. proti SR týkajúce sa neúčinnosti vyšetrovania. Rovnako v prípade N. B. proti SR Súd neprijal sťažovateľkinu sťažnosť, že SR neuskutočnila účinné vyšetrovanie jej sterilizácie. Uviedol, že trestné oznámenie sťažovateľky bolo preskúmané na troch stupňoch konania a Generálna prokuratúra SR uznala, že sťažovateľka bola sterilizovaná v rozpore s relevantným právom, nakoľko jej zákonný zástupca nedal súhlas so zákrokom. K záveru o porušení čl. 3 dohovoru v jeho procesnej časti dospel len v prípade I. G., M. K. a R. H. proti SR, a to pod vplyvom konkrétnych skutkových okolností prípadu, keď konštatoval, že spôsob, akým v prípade konali vnútroštátne orgány, nebol zlučiteľný s požiadavkou promptnosti a primeranej rýchlosti. Predložené dôkazy Súd nepresvedčili, že by išlo o časť organizovanej politiky alebo že by správanie zdravotníckeho personálu bolo rasovo motivované. Rozsudky Súdu v spomínaných prípadoch nepotvrdili tvrdenia o mnohopočetných nezákonných sterilizáciách rómskych žien. Opatrenia vykonané SR v súvislosti s výkonom uvedených rozsudkov (legislatívne a iné) sú v súčasnosti sledované Výborom ministrov Rady Európy. Sťažovateľkám bolo vyplatené súdom priznané finančné zadosťučinenie. Všetky uvedené rozsudky boli publikované v Justičnej revue. Rozsudky v prípade V. C. a N. B. proti SR boli zaslané predsedníčke Ústavného súdu SR a predsedom všetkých okresných a krajských súdov. S obsahom rozsudkov v uvedených prípadoch oboznamuje zástupkyňa SR pred ESLP v rámci vzdelávacích aktivít sudcov a prokurátorov. Pre vnútroštátne súdy predstavuje rozsudok V. C. proti SR (ako i ďalšie dva spomenuté rozsudky) významný návod, ako postupovať pri posudzovaní žalôb o odškodnenie žien dotknutých pochybeniami v súvislosti so sterilizáciou a pri stanovovaní výšky odškodnenia. V súčasnej dobe je v legislatívnom procese návrh vyhlášky Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o poučení, ktoré predchádza informovanému súhlasu pred vykonaním sterilizácie osoby a vzory informovaného súhlasu pred vykonaním sterilizácie osoby v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín.

101. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity je v programovom období 2007 – 2013 koordinátorom horizontálnej priority marginalizované rómske komunity. Horizontálna priorita bola ustanovená v rámci Národného strategického referenčného rámca 2007 - 2013 ako špecializovaný nástroj komplexného a efektívneho použitia prostriedkov európskej pomoci na realizáciu cieľov integrácie. Cieľom je zvýšenie zamestnanosti a vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít a zlepšenie ich životných podmienok. Podpora je zameraná na štyri prioritné oblasti: vzdelávanie, zdravie, zamestnanosť a bývanie a tri vzájomne súvisiace problémové okruhy: chudoba, diskriminácia a rodová rovnosť. V jej rámci bolo vyčlenených na realizovanie komplexného prístupu 200 mil. eur, časť prostriedkov z Európskeho sociálneho fondu na opatrenia v oblasti vzdelávania, podpory sociálnej inklúzie a v oblasti podpory zamestnávania a časť z Európskeho fondu regionálneho rozvoja na opatrenia v oblasti rozvoja obcí s rómskymi osídleniami a v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Tabuľka č. 9

Súhrnný prehľad projektov s priamou podporou MRK, stav k 31.12.2012

Operačný program	Počet zazmluvnených projektov s príspevkom HP MRK	Výška zazmluvnených prostriedkov v € s príspevkom HP MRK (EU zdroje)
Regionálny OP	43	46 510 815,16
OP Vzdelávanie	93	34 570 880,65
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	517	75 312 378,40
OP Životné prostredie	0	-
OP Zdravotníctvo	12	6 895 989,02
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	0	-
Spolu	665	163 290 063,23

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Tabuľka č. 10

Stav zazmluvnenia a čerpania lokálnych stratégií komplexného prístupu (LSKxP), stav k 31.12.2012

Operačný program	Alokácie LSKxP v OP(EÚ zdroje+ ŠR)	Zazmluvnené projekty z LSKxP (EÚ zdroje+ ŠR)		% stav zazmluvnenia z alokácie pre LSKxP	Čerpanie NFP z alokácie pre LSKxP	% čerpanie NFP z alokácie pre LSKxP
	€	počet	€	%	€	%
A	B	C	D	E=D/B	F	G=F/B
ROP	85 000 000,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00
OP ZaSI	26 500 000,00	17	6 191 351,70	23,36	746 816,40	2,82
OP V	17 000 000,00	18	2 050 782,70	12,06	494 221,26	2,90
OP ŽP	22 937 163,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00
OP KaHR	16 470 588,00	0	0,00	0,00	0,00	0,00
OP Z	10 000 000,00	12	7 827 954,17	78,28	4 198 209,09	41,98
Spolu:	177 907 751,00	47	16 070 088,57	9,03	5 439 246,75	3,06

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Tabuľka č. 11

Plnenie merateľných ukazovateľov HP MRK na úrovni NSRR k 31. 12. 2012, ktoré koordinátor HP MRK identifikoval ako cielene zamerané na MRK

Ukazovatele		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Spolu
Hodnota projektov cielene zameraných na MRK (€) /výstup/	Dosiahnutý výsledok	0	0	15 mil.	60 mil.	155 mil.	163 mil.	-	-	-	163 mil.
	Cieľ	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
	Východisko	0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0
Počet projektov cielene zameraných na MRK výstup/	Dosiahnutý výsledok	0	0	259	532	649	665	-	-	-	665
	Cieľ	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
	Východisko	0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0
Počet vytvorených pracovných miest cielene pre MRK	Dosiahnutý výsledok	0	0	94	246	461	668	-	-	-	668
	Cieľ	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	645	645

/výsledok/	Východisko	0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0
Počet osôb MRK, ktoré sa úspešne umiestnili na trhu práce /výsledok/	Dosiahnutý výsledok	0	0	0	0	0	0	-	-	-	0
	Cieľ	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	5170	5170
	Východisko	0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0
Počet osôb MRK, ktoré absolvovali programy vzdelávania /výsledok/	Dosiahnutý výsledok	0	0	0	4595	5739	7998	N/A	N/A	N/A	7998
	Cieľ	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	12370	12370
	Východisko	0	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A	0

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

Tabuľka č. 12

Stav finančnej implementácie HP MRK podľa OP k 31. 12. 2012 - projekty s nepriamou podporou HP MRK

Operačný program	Počet zazmluvnených projektov s príspevkom HP MRK	Výška zazmluvnených prostriedkov v € s príspevkom HP MRK (EU zdroje)
Regionálny OP	759	578 492 067,29
OP Vzdelávanie	65	78 454 621,40
OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia	106	16 431 880,66
OP Životné prostredie	143	479 123 863,00
OP Zdravotníctvo	46	224 580 020,67
OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	74	85 696 756,58
OP Výskum a vývoj	17	30 768 353,30
OP Bratislavský kraj	6	1 951 189,35
Spolu	1216	1 495 498 752,25

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

102. Podpora integrácie marginalizovaných rómskych komunit sa realizuje aj poskytovaním dotácií na financovanie projektov v oblasti sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity. Do procesu rozhodovania o pridelení dotácie sú zapojené aj mimovládne organizácie pôsobiace v oblasti integrácie rómskych komunit. Dotácie boli poskytované napríklad na podporu vzniku a činnosti komunitných centier; na opravu a rekonštrukciu bytov a sociálneho bývania, projektovú dokumentáciu, podporu zriaďovania autobusových zastávok pri rómskych osadách a skladov paliva k bytom nižšieho štandardu; podporu vzdelávania a výchovy; podporu kultúry a rozvoj športových aktivít; podporu zriaďovania rómskych občianskych hliadok; tvorbu a ochranu životného prostredia a ochranu zdravia obyvateľstva v rómskych komunitách. V roku 2012 došlo k rozšíreniu titulov poskytovania dotácií aj na podporu odstraňovania havarijných stavov obydlií, vzniknutých najmä v dôsledku živelných pohrôm, pôsobenia prírodných živlov alebo požiarov; podporu zásobovania dodávkami elektrickej energie, tepelnej energie, paliva alebo vody určenej na ľudskú spotrebu, v prípadoch ohrozujúcich ľudský život a ľudské zdravie, osobitne v situáciách pôsobenia nepriaznivých vplyvov vonkajšieho životného prostredia alebo nepriaznivých poveternostných vplyvov; podporu vysporiadania vlastníckych vzťahov k obydliam a k pozemkom, na ktorých sa tieto obydliá nachádzajú, alebo na nákup pozemkov obcou určených na výstavbu nových obydlií.

Tabuľka č. 13

Prehľad poskytnutých dotácií v rokoch 2003 až 2011

Rok	Výška dotácie
2003	34 911 205 Sk
2004	47 024 800 Sk
2005	46 989 935 Sk
2006	43 525 000 Sk
2007	43 473 000 Sk
2008	41 817 215 Sk/ 1 388 077 Eur
2009	1 217 924 Eur
2010	772 420 Eur
2011	753 164 Eur

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

103. Od roku 2005 sa na Slovensku úspešne realizuje projekt policajných špecialistov pre prácu s rómskymi komunitami. V roku 2005 bola táto funkcia skúšobne vytvorená v rámci krajských riaditeľstiev Policajného zboru v Košiciach a Prešove v celkovom počte 18 príslušníkov Policajného zboru. V marci 2009 vydalo prezídium Policajného zboru príručku „Projekt policajných špecialistov pre prácu s rómskymi komunitami“. Cieľom bolo v prvom rade predstaviť širokej odbornej aj laickej verejnosti. Ďalším nemenej dôležitým cieľom bolo pripraviť príručku, ktorá by mohla byť využívaná ako metodika na prípravu obdobných preventívnych projektov realizovaných rôznymi štátnymi, či neštátnymi subjektmi. Cieľovou skupinou sú príslušníci Policajného zboru, priorityne policajní špecialisti pre prácu s komunitami, ďalej sociálni terénni pracovníci, komunitní pracovníci, rómski lídri, samotní rómski občania, zástupcovia samosprávy a miestnej štátnej správy, ktorí v rozsahu svojej pôsobnosti participujú na projekte v rámci jednotlivých lokalít, v ktorých sú policajní špecialisti dislokovaní. V nemalej miere je príručka určená aj pracovníkom iných rezortov, ktorí sa v akejkoľvek forme podieľajú na príprave a realizácii preventívnych projektov, programov a opatrení či už na celoštátnej, regionálnej alebo lokálnej úrovni.

104. Projekt policajných špecialistov pre prácu s komunitami plynulo nadviazal na už rozbehnuté programy zamerané na sociálnu terénnu prácu a po línii plnenia úloh Policajného zboru dosiahol pozitívne zmeny vo vybraných rómskych osadách. Vzdelávanie referentov špecialistov sa uskutočňovalo na základe vzdelávacieho projektu doplňujúceho kurzu policajných špecialistov pre prácu s komunitami na Strednej odbornej škole Policajného zboru Bratislava. V súčasnej dobe prebieha doplňujúci kurz pre príslušníkov Policajného zboru zameraný na výkon služby v rómskej komunite, ktorý je prispôbený na súčasné potreby bežného výkonu služby referentov špecialistov. Uvedený vzdelávací projekt bol akreditovaný na Ministerstve vnútra Slovenskej republiky dňa 16. novembra 2012 a prebieha na Strednej odbornej škole Policajného zboru Košice.

105. Základné úlohy referenta špecialistu pre prácu s rómskou komunitou upravuje čl. 32 nariadenia prezidenta Policajného zboru č. 18/2011 o činnosti základných útvarov služby poriadkovej polície Policajného zboru. Ide napr. o nasledovné úlohy:

- samostatne riadi a organizuje činnosť týkajúcu sa usmerňovania vzájomných vzťahov medzi Policajným zborom a rómskou komunitou/menšinovou komunitou;

- vykonáva obchôdzkovú službu spojenú s územnou a objektovou zodpovednosťou v územnej časti obvodu so zvýšenou koncentráciou občanov z rómskych komunít/menšinových komunít;
- odhaľuje, oznamuje a napomáha orgánom činným v trestnom konaní pri objasňovaní trestných činov spáchaných najmä občanmi z rómskych komunít/menšinových komunít;
- odhaľuje, objasňuje, oznamuje a prejednáva priestupky, ktorých sa dopustili najmä občania z rómskych komunít/menšinových komunít;
- vykonáva hliadkovú službu;
- ak si to vyžaduje stav a vývoj bezpečnostnej situácie, na základe rozhodnutia riaditeľa vykonáva úlohy pri dočasnom obnovení kontroly vnútorných hraníc;
- vykonáva činnosti v oblasti právnej osvety a prevencie kriminality so zameraním na určenú cieľovú skupinu obyvateľstva;
- spolupracuje s terénnymi sociálnymi pracovníkmi a komunitnými centrami, ktoré sa zaoberajú problematikou menšinových komunít, ako aj s predstaviteľmi rómskych komunít/menšinových komunít;
- spolupracuje s predstaviteľmi samosprávy miest, obcí, krajských úradov a obvodných úradov, v pôsobnosti ktorých sa nachádzajú lokality so zvýšenou koncentráciou rómskych komunít/menšinových komunít
- sústreďuje relevantné poznatky získané pri výkone zverených činností a získané poznatky a skúsenosti premieta do prednáškovej, lektorskej a publikačnej činnosti, najmä v regionálnych médiách.

106. Referenti špecialisti momentálne pôsobia na všetkých krajských riaditeľstvách Policajného zboru. Odbor poriadkovej polície prezídia Policajného zboru každoročne prehodnocuje počty referentov špecialistov zaradených na jednotlivých obvodných oddeleniach Policajného zboru. V roku 2013 došlo k navýšeniu počtu miest policajných špecialistov na súčasných 231, pričom do budúca sa uvažuje o ďalšom navýšení.

Tabuľka č. 14

Porovnanie tabuľkových miest referentov špecialistov v rokoch 2005 až 2013

	2005	2007	2009	2013
KR PZ Bratislava	0	6	10	6
KR PZ Trnava	0	6	18	18
KR PZ Nitra	0	6	18	18
KR PZ Trenčín	0	6	8	8
KR PZ Banská Bystrica	0	18	44	44
KR PZ Žilina	0	14	18	8
KR PZ Prešov	8	26	50	64
KR PZ Košice	10	36	64	65
Spolu KR PZ	18	118	230	231

Zdroj: Ministerstvo vnútra SR

107. S cieľom zabezpečiť jednotný postup pri zbere údajov o stave sociálne vylúčených skupín z pohľadu bezpečnostnej situácie bola v roku 2012 vypracovaná „Metodika k zberu údajov o stave sociálne vylúčených skupín z pohľadu bezpečnostnej situácie“, ktorá bola

zavedená do praxe v roku 2013. V súlade s metodikou bol vykonaný zber údajov za obdobie prvého a druhého štvrťroka 2013. Výsledky zberu údajov budú slúžiť ako podklady k prehodnoteniu tabuľkových miest referentov špecialistov. V súčasnej dobe sa navrhuje na základe analýzy krajských riaditeľstiev Policajného zboru navýšiť počty referentov špecialistov o 56 tabuľkových miest.

Článok 5

1. Strany sa zaväzujú podporovať podmienky, ktoré sú potrebné pre osoby patriace k národnostným menšinám na zachovanie a rozvíjanie ich kultúry, na zachovávanie základných prvkov ich identity, najmä ich náboženstva, jazyka, tradícií a kultúrneho dedičstva.

2. Bez ujmy na opatrenia prijímané v rámci svojej celkovej integračnej politiky strany sa zdržia politiky alebo postupov zameraných na asimiláciu osôb patriacich k národnostným menšinám proti ich vôli a budú tieto osoby chrániť pred akýmkoľvek postupom smerujúcim k takejto asimilácii.

108. Základným nástrojom podpory zachovania a rozvíjania kultúry, jazyka, tradícií a kultúrneho dedičstva príslušníkov národnostných menšín, ako podpory ducha tolerancie a medzikultúrneho dialógu medzi všetkými osobami žijúcimi na území Slovenskej republiky bez ohľadu na ich etnickú, kultúrnu, jazykovú alebo náboženskú identitu je dotačný program Kultúra národnostných menšín. Ďalším zdrojom je rozpočtová kapitola Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, z ktorej je financovaných osem múzeí podriadených Slovenskému národnému múzeu, ktoré sa venujú kultúre národnostných menšín. Z rozpočtovej kapitoly Úradu vlády Slovenskej republiky je financované Tanečné divadlo Ifjú Szivek a z rozpočtov vyšších územných celkov sú financované 4 národnostné divadlá - dve maďarské, jedno rómske a jedno rusínske. K podpore kultúry národnostných menšín prispievajú svojou činnosťou aj regionálne osvetové strediská a knižnice.

109. Dotačný program Kultúra národnostných menšín prešiel v roku 2011 z Ministerstva kultúry SR na Úrad vlády SR. Pridelovanie dotácií sa riadi zákonom č. 524/2010 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Dotačný program sa delí na podprogramy, v rámci ktorých je možno žiadať dotáciu na podporu kultúrnych aktivít, umeleckej činnosti, vzdelávacej činnosti v oblasti kultúry, vydavateľskej činnosti a na podporu kultúrnych aktivít medzinárodného významu alebo multikultúrneho charakteru. Pre žiadosti každej národnostnej menšiny je vytvorená samostatná hodnotiacia komisia, pre maďarskú národnostnú menšinu sú zriadené dve komisie a jedna komisia je zriadená pre multikultúrne a interkultúrne aktivity. Členmi komisií sú prevažne príslušníci národnostných menšín, ale aj reprezentatívni zástupcovia regiónov a odborníci na jednotlivé oblasti kultúry. Komisie sú poradnými orgánmi vedúceho Úradu vlády SR, ktorý rozhoduje o pridelení dotácie. Komisie posudzujú z odborného hľadiska všetky žiadosti o dotácie príslušnej národnostnej menšiny a navrhujú výšku finančnej podpory.

Tabuľka č. 15

Dotačný program Kultúra národnostných menšín v rokoch 2011 – 2013

Rok 2011

Menšina	Plánované prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách)	Skutočné prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách)
Bulharská	32 000	32 000
Česká	166 000	160 000
Chorvátska	60 000	62 000
Maďarská	2 320 000	2 326 680

Moravská	24 000	13 300
Nemecká	136 000	140 000
Poľská	76 000	71 866
Rómska	540 000	546 354
Rusínska	212 000	211 500
Ruská	48 000	48 000
Srbská	18 000	18 000
Ukrajinská	148 000	141 000
Židovská	72 000	72 000
Spolu:	3 852 000	3 842 700
Kultúrna politika	148 000	151 570
Spolu:	4 000 000	3 994 270

Rok 2012

Menšina	Plánované prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách)	Skutočné prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách)
Bulharská	34 000	34 000
Česká	176 000	176 000
Chorvátska	64 000	64 000
Maďarská	2 470 000	2 331 910
Moravská	24 000	24 000
Nemecká	144 000	144 000
Poľská	80 000	70 000
Rómska	576 000	525 200
Rusínska	230 000	230 000
Ruská	52 000	52 000
Srbská	20 000	20 000
Ukrajinská	155 000	155 000
Židovská	75 000	75 000
Spolu:	4 100 000	3 901 110
Kultúrna politika	400 000	388 000
Spolu:	4 500 000	4 289 110

Rok 2013

Menšina	Plánované prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách)	Skutočné prerozdelenie finančných prostriedkov (v eurách) ¹
Bulharská	32 000	
Česká	160 000	
Chorvátska.	60 000	
Maďarská	2 600 000	
Moravská	20 000	
Nemecká	80 000	
Poľská	40 000	
Rómska	588 000	

¹ Skutočný stav bude známy až po uzavretí dotačného programu Kultúra národnostných menšín na rok 2013.

Rusínska	200 000	
Ruská	40 000	
Srbská	20 000	
Ukrajinská	100 000	
Židovská	60 000	
Spolu:	4 000 000	
Multikultúrne aktivity	250 000	
Spolu:	4 250 000	

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny

110. V zriaďovateľskej pôsobnosti Úradu vlády Slovenskej republiky je maďarský umelecký súbor Tanečné divadlo Ifjú Szívek – Mladé srdcia, ako príspevková organizácia Úradu vlády Slovenskej republiky. Súbor v uplynulých rokoch uskutočnil turné v Spojených štátoch amerických, Austrálii, vystúpenia v Rakúsku, každoročné niekoľko vystúpení v Maďarsku a v iných krajinách.

111. Ministerstvo kultúry SR pokračuje vo vytváraní podmienok pre rozvoj a prezentáciu kultúry príslušníkov národnostných menšín vo všetkých oblastiach umenia a knižnej kultúry aj po prechode dotačného programu Kultúra národnostných menšín na Úrad vlády SR. Príkladom je Slovenský ľudový umelecký kolektív (SLUK), ktorý je príspevkovou organizáciou Ministerstva kultúry SR, má vo svojom repertoári tanečný scénický program, v ktorom dominujú tance a hudba z oblastí Šariša, Zemplína, Spiša, Gemera, Podpoľania, Oravy, Myjavy, a folklórny materiál Rusínov, Maďarov a Rómov. Jednotlivé tanečné a hudobné čísla rešpektujú ich historický základ, regionálne a tematické podoby. Súčasťou jeho repertoáru je aj vianočný koncert ľudovej hudby, ženskej speváckej skupiny, sólistov a hostí SLUK-u. Je to pestrá mozaika piesní a kolied z celého Slovenska, spojená s vianočnou hudbou národností žijúcich na území Slovenskej republiky: Rusínov, Chorvátov, Nemcov, Maďarov a Poliakov. Tento jedinečný program, trvajúci 70 minút, predstavuje vianočnú hudbu Slovenska v jej širokej rozmanitosti tak národnostnej, jazykovej, ako aj interpretačnej, nástrojovej a štýlovej.

112. Oblastné menšinové divadlá na Slovensku dostávajú priestor na prezentáciu v rámci celoštátnych divadelných festivalov, napríklad Dotyky a spojenia v Martine, festival Astorka, medzinárodný festival Divadelná Nitra. Menšinové divadlá hostujú na scéne Slovenského národného divadla v rámci projektu V národnom ako doma. Napríklad v roku 2010 hostovalo prešovské Divadlo Alexandra Duchnoviča. Slovenské komorné divadlo v Martine organizuje od roku 2005 divadelný festival Dotyky a spojenia. Ide o výberový nesúťažný festival prezentujúci aktuálnu tvorbu profesionálnych divadiel na Slovensku. Festival je charakteristický interkultúrnou dimenziou, pravidelne sa na ňom prezentujú divadlá národnostných menšín na Slovensku - Jókaiho divadlo, Divadlo Alexandra Duchnoviča, divadlo Romathan.

113. V rámci svojej dotačnej schémy poskytuje Ministerstvo kultúry SR dotácie aj na podporu vydávania umeleckej prekladovej literatúry, vrátane prekladov do jazykov národnostných menšín. Napríklad v roku 2012 a 2013 bolo podporené vydanie diel v maďarskom a ukrajinskom jazyku. S podporou Literárneho informačného centra, ktoré patrí medzi organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry, vyšlo v posledných

rokoch v maďarskom jazyku 25 knižných publikácií a 8 knižných publikácií v ukrajinskom jazyku.

114. Kultúra národnostných menšín je rozvíjaná aj prostredníctvom organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry – špecializovaných múzeí v rámci Slovenského národného múzea (SNM). Sú dokumentačnými, vedeckovýskumnými, metodickými a prezentačnými pracoviskami, zameraným na dejiny a kultúru jednotlivých národnostných menšín žijúcich na Slovensku. K špecializovaným tzv. národnostným múzeám patria: Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, Múzeum židovskej kultúry, Múzeum ukrajinskej kultúry, Múzeum rusínskej kultúry, Múzeum karpatských Nemcov na Slovensku, Múzeum kultúry Rómov na Slovensku, Múzeum kultúry Čechov na Slovensku, Múzeum kultúry Chorvátov na Slovensku. Celkový objem finančných prostriedkov pridelených v rámci SNM na kultúru národnostných menšín v roku 2012 predstavoval 1 957 586 eur.

115. Múzeum kultúry Rómov na Slovensku je dokumentačným a vedecko-výskumným múzejným pracoviskom. Múzeum prezentuje rómsku kultúru a informuje o jej špecifikách. Medzi dlhodobé aktivity patrí budovanie stálej expozície (časť pozostávajúca z tradičných rómskych obydlí), pričom v roku 2012 sa podarilo získať do zbierky 106 predmetov. Múzeum realizuje každoročne tieto podujatia: Medzinárodný deň Rómov (neformálno-vzdelávacie podujatia pre školy); Te prindžaras amen – Spoznajme sa - hudobné aktivity, ukážky tradičných pracovných postupov charakteristických pre rómske etnikum, prezentácia diel rómskych neprofesionálnych výtvarníkov, tvorivé dielne, ukážky rómskej kuchyne a premietanie dokumentárnych filmov orientovaných na históriu a kultúru Rómov. Múzeum má vybudovanú Galériu rómskych osobností (putovná výstava) a realizuje tiež aktivity zamerané na rómsky holokaust (Porraimos). Na financovanie múzea bolo v roku 2010 pridelených 46 938 eur, v roku 2011 bolo pridelených 28 419 eur a v roku 2012 bolo pridelených 31 629 eur.

116. Múzeum židovskej kultúry má významné postavenie aj z hľadiska predchádzania diskriminácie a všetkých prejavov násilia, odbúravania predsudkov a stereotypov. Múzeum realizuje neformálne vzdelávanie pre stredné školy - interaktívne prednášky o holokauste, interaktívne výstavy, budovanie múzea holocaustu v Sereďi, zúčastňuje sa medzinárodných projektov v oblasti predchádzania všetkým druhom násilia. Múzeum sa zameriava na prezentáciu duchovnej a hmotnej kultúry a dokumentáciu holocaustu na Slovensku. Expozície a výstavy verejnosti približujú predmety každodenného života, dokumenty i artefakty výtvarného umenia. Múzeum spravuje aj expozície vo výstavných priestoroch synagóg: Žilina, Prešov, Nitra.

117. Mimoriadne aktívne je aj Múzeum kultúry Maďarov na Slovensku, ktoré okrem bežnej činnosti vykonáva aj širokú škálu aktivít napr. sympóziu pod názvom Ochrana kultúrneho dedičstva, seminár Tradície a hodnoty, rekonštrukcia kaštieľa Imre Madácha v Dolnej Strehovej v rámci projektov cezhraničnej spolupráce a pod.

118. Podrobnejšie informácie o všetkých špecializovaných národnostných múzeách a ich aktivitách v roku 2012 uvádzame v prílohe č. 4.

119. Osobitný priestor je v dotačnom systéme ministerstva kultúry venovaný podpore kultúry marginalizovaných rómskych komunít, najmä detí a mládeže, v rámci programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva. Je zameraný najmä ochranu kultúry marginalizovaných skupín obyvateľstva a tiež na podporu dostupnosti kultúry pre zraniteľné

skupiny, ako aj na podporu predchádzania diskriminácii a všetkým formám násilia. Program je rozdelený na podprogramy na podporu: 1. živej kultúry, 2. periodickej tlače a 3. neperiodickej tlače. Financované sú modelové projekty, ktoré zabezpečujú systematickú prácu s deťmi a mládežou priamo v osadách a ktoré im vytvárajú šancu integrovať sa. V tejto oblasti ministerstvo kultúry SR už dlhodobo spolupracuje s Rímsko-katolíckou cirkvou v Lomničke. Projekt Kultúrne a duchovné aktivity pre rómske deti a mládež v Lomničke rozvíja estetické - divadelné, výtvarné, hudobné cítenie a popritom aj sociálne zručnosti detí. Iným typom je projekt Rómska struna na potulkách - OZ Lácho Drom, Kokava nad Rimavicou, ktorý v deťoch z osád posilňuje ich hudobné nadanie, ale aj ich vlastné tradície a kultúrnu identitu, ako aj schopnosť začleniť sa ľahšie do spoločnosti. Oba projekty sú ministerstvom kultúry podporované od roku 2006. V programe Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva bolo v roku 2010 prerozdelených na podporu kultúrnych aktivít pre sociálne vylúčené spoločenstvá - marginalizované rómske komunity 38 500 eur na 11 podujatí. V roku 2011 išlo o podporu 8 podujatí vo výške cca 38 670 eur a v roku 2012 bolo podporených 10 projektov v objeme 29 770 eur. Išlo najmä o umelecké tvorivé dielne - divadelné, hudobné dielne, výstavy, zážitkové vzdelávanie a pod. Prehľad o projektoch podporených v rámci programu Kultúra znevýhodnených skupín obyvateľstva v rokoch 2010-2012 uvádzame v prílohe č. 5

120. Aj knižnice v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva kultúry - Univerzitná knižnica, Slovenská národná knižnica, Štátna vedecká knižnica (Košice, Prešov, Banská Bystrica) realizujú rôzne typy aktivít - od akvizície kníh s národnostnou problematikou a v jazyku menšín, cez odborné rešerše v predmetnej oblasti, až po besedy, prednášky, výstavy kníh s cieľom rozvíjať toleranciu a predchádzať všetkým formám násilia. V rokoch 2012-2013 realizuje Štátna vedecká knižnica v Prešove projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry. Jeho úlohou je sústrediť komplexné informácie o rómskej kultúre, histórii, jazyku, tradíciách a iných oblastiach života rómskej komunity na jednom mieste a aj takto predstaviť nový pohľad na kultúru Rómov ako súčasť európskeho kultúrneho dedičstva.

121. Ministerstvo kultúry a inštitúcie v jeho pôsobnosti realizujú množstvo projektov s cieľom zvyšovania dostupnosti kultúrnych inštitúcií, kultúrnych podujatí a aktivít. Ide napríklad o bezplatný vstup do vybraných inštitúcií prvú nedeľu v mesiaci, iniciatívu Noc múzeí a galérií, kedy je možný vstup do všetkých kultúrnych zariadení za symbolickú cenu alebo dotačný program Kultúrne poukazy určený pre žiakov základných škôl a stredných škôl a pre pedagogických zamestnancov týchto škôl, ktorým sa aj takto umožní vstup na kultúrne podujatia a aktivity pre deti a mládež prostredníctvom štátom dotovaných kultúrnych poukazov. V roku 2011 bola v rámci tohto programu prerozdelená suma 3 083 846 €. V roku 2012 bola prerozdelená suma 2 768 200 €.

122. Rozvoj kultúry rómskej národnostnej menšiny podporuje v rámci vlastnej dotačnej schémy aj Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity. Ide najmä o projekty na zvyšovanie informovanosti o rómskej kultúre, histórii, jazyku a štandardizácii rómskeho jazyka, projekty zamerané na zvyšovanie záujmu rómskej komunity o prezentáciu svojich tradícií, zvykov a kultúrnych hodnôt. Úmyslom je zamerať sa na rozvíjanie silných väzieb s masovokomunikačnými prostriedkami s cieľom dosiahnuť objektívne informovanie verejnosti o rómskej komunite žijúcej v Slovenskej republike. V roku 2008 boli podporené tieto projekty: Štandardizácia rómskeho jazyka v SR (12 448 eur), Kalo čangalo – rómsky filmový festival Martina Slivku (4 348 eur), Róm 2008 – Cena udeľovaná významnej rómskej osobnosti za rozvoj umenia a poznania (1 991 eur), Novinárska súťaž Baroro Kamienok (1 029 eur), Cena splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity za ľudskosť 2008 (13 643 eur), Romano Nevo fil – Kultúrno-spoločenské noviny, Rómsky nový list (7 967 eur), Rómsky

národnostný magazín *So vakeres?* vysielaný v Slovenskej televízii (46 720 eur). V roku 2009 boli podporené: VI. ročník Rómskeho festivalu – Romafest (1000 eur), *Romano nevo ĩil* – rómske periodikum, kultúrno-spoločenské noviny pre Rómov na Slovensku v slovenskom a rómskom jazyku – vydávanie a rozširovanie – posilnenie nákladov v roku 2009 (15 000 eur), *Kaj Ďžas Dekada inklúzie Rómov?* – podpora informovanosti majoritného a rómskeho obyvateľstva o Dekáde začleňovania Rómov 2005 – 2015 (15 000 eur), Vydanie publikácie *Rómski remeselníci, umelci a hudobníci prešovského kraja* (9 000 eur). V roku 2010 boli podporené *Dni rómskej kultúry v Gíraltovciach* (3 000 eur), budovanie Rómskeho dokumentačného a informačného centra (4 500 eur), Rómske mediálne centrum (MECEM) – facilitácia verejnej mienky a efektívnejšie zapojenie rómskych komunít do procesu integrácie prostredníctvom rómskych médií. V roku 2011 boli dotácie poskytnuté na projekt *Oživme rómsku literatúru pre deti* (5 000 eur), *Poznajme svoju kultúru* (500 eur), *Naša Rómska kultúra* (1 500 eur), *Kultúrou dvíhajme srdce i myseľ* (2 000 eur), *Koncerty tolerancie - NADARA 2011 - Neboj sa povedať, že si Róm* (1 500 eur), Podpora vzdelávania talentovaných Rómskych detí a mládeže k zachovaniu rómskej kultúry a identity (6 000 eur), *LULUDI – KVIETOK* - vydávanie detského časopisu (4 000 eur).

123. Okrem finančnej podpory realizuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity aktivity zamerané na pozitívne informovanie o zvykoch, kultúrnom dedičstve a histórii Rómov. Verejnoprávne masovokomunikačné prostriedky v rámci Medzinárodného dňa Rómov každoročne na podnet Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity vysielajú relácie o pozitívnych príkladoch, rozhovory o spôsobe života, tradíciách a rómskej kultúry. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity každoročne organizuje oslavy medzinárodného dňa Rómov, vrátane slávnostnej recepcie, spoluorganizuje rôzne kultúrne vystúpenia. Pri príležitosti Pamätného dňa rómskeho holokaustu sú v Slovenskom rozhlasom a Slovenskej televízii vysielané tematické relácie. V roku 2012 zorganizoval splnomocnenec vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity Spomienkový koncert pri príležitosti Pamätného dňa rómskeho holokaustu, ktorý sa uskutočnil pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky, a bol v priamom prenose vysielaný vo verejnoprávnej televízii. Na koncerte vystúpili rómske umelecké telesá a interpreti. Splnomocnenec vlády Slovenskej republiky podporil aj *International Gypsy FEST - World Roma Festival* v Bratislave, ktorý sa konal na prelome júla a augusta 2013 a bol súčasne podporený aj z dotačnej schémy Úradu vlády Slovenskej republiky. Medzinárodný deň rómskeho jazyka si na podnet Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity pripomenul Slovenský rozhlas odvysielaním rozhovoru o rómskom jazyku.

Tabuľka č.16

Prehľad kultúrnych podujatí rómskej národnostnej menšiny podporovaný aj z prostriedkov štátneho rozpočtu Slovenskej republiky

Región	Mesto/Obec	Názov festivalu	Realizátor	Charakter festivalu
Banskobystrický samosprávny kraj	Klenovec	Roma bašavel	OZ Úpre Roma	lokálny
	Kokava nad Rimavicou	Balvalfest	OZ Lačo drom	medzinárodný
	Hnúšťa	Sama daj	OZ Klub rómskych aktivistov	celoslovenský
	Rimavská Sobota	Roma fest	OZ IPCR, Rimavská Sobota	lokálny
	Lučenec	Romano hangóro	OZ CESPOM	celoslovenský

	Šimonovce	Regionálna súťaž interpretov tradičnej ľudovej cimbalovej hudby	OZ Dúha Šimonovce	lokálny
	Rimavské Jánovce	Spoznajte nás - Pindžaren amen		lokálny
	Banská Bystrica	Cigánsky oheň	OZ LAVUTA v spolupráci s OZ Rossija	medzinárodný
	Banská Bystrica	Ľudia z rodu Rómov	Kultúrne združenie Rómov Slovenska v spolupráci s Alianciou rómskych iniciatív	medzinárodný
	Detva	Jiloskero Hangoro	OZ Klub Spolu Detva	lokálny
	Zvolen	Roma fest Zvolen	QUO VADIS	regionálny
	Banská Bystrica	Rómsky literárny klub – čítanie rómskej literatúry a literárne workshopy	KARI - Krajská asociácia rómskych iniciatív	celoslovenský
Bratislavský samosprávny kraj	Dunajská Lužná	Európske rómske kováčske sympóziu	Občianske združenie Chartikano	medzinárodný
	Bratislava	Medzinárodný rómsky festival	Rada mimovládnych organizácií	medzinárodný
Košický samosprávny kraj	Strážske	Rómsky festival tancov a piesní	Občianske združenie Strážčanský úsmev ASABEN	regionálny
	Lastovce	Rómsky festival	OZ život v pohode	regionálny
	Michalovce	Rómsky festival (malé čierne perličky)	OZ Nová Cesta	regionálny
	Trebišov	Rómsky festival - Gypsy Fest (Festival sa počas svojej existencie konal aj v Bratislave a Sečovciach)	Občianske združenie Roma Production	medzinárodný

Zdroj: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity

124. Pozornosť je venovaná aj popularizácii rómskeho jazyka. V ostatných rokoch boli realizované aj s podporou štátu viaceré projekty, napríklad Rómsky jazyk - prostriedok sociálnej inklúzie, Rómsky jazyk ako prostriedok budovania identity Rómov, Letný tábor pre rómske deti, podporujúci edukáciu ku kultúrnej a národnej identite, Medzinárodná konferencia na tému „Jazyk, história a kultúrna identita Rómov v SR a v súčasnej Európe“. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity v rámci dotačnej schémy podporil aj projekt Štandardizácia rómskeho jazyka v SR. O zefektívnení podpory popularizácie rómskeho jazyka rokoval splnomocnenec vlády SR pre rómske komunity a splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny na Informačnom seminári v Bratislave v roku 2012 so zástupcami mimovládnych organizácií.

125. Novelizácia zákona o štátnom jazyku v roku 2011 (zákon č. 35/2011 Z. z.) priniesla viacero ústretových zmien vo vzťahu k príslušníkom národnostných menšín. Jednou z týchto zmien bolo aj zrušenie požiadavky uvádzať na príležitostných kultúrnych tlačovinách vydávaných v jazykoch národnostných menšín úplný preklad textu do štátneho jazyka. Od 1. marca 2011 nemusia tlačoviny v menšinovom jazyku určené na kultúrne účely obsahovať preklad do štátneho jazyka, ale stačí, ak sa na takejto tlačovine uvedú v slovenčine iba základné údaje. Úpravou § 5 ods. 5 zákona o štátnom jazyku sa týmto spôsobom v plnom rozsahu premietlo do slovenskej legislatívy odporúčanie Poradného výboru z predchádzajúceho kola monitoringu, čím sa odstránilo akékoľvek dodatočné finančné zaťaženie pre národnostné organizácie.

Článok 6

- 1. Strany budú podporovať ducha tolerancie a medzikultúrny dialóg a prijímať účinné opatrenia na podporu vzájomného rešpektovania a porozumenia a spolupráce medzi všetkými osobami žijúcimi na ich území, bez ohľadu na ich etnickú, kultúrnu, jazykovú alebo náboženskú identitu, obzvlášť v oblasti vzdelávania, kultúry a médií.*
- 2. Strany sa zaväzujú prijať primerané opatrenia na ochranu osôb, ktoré by mohli byť predmetom hrozby alebo aktu diskriminácie, nepriateľstva alebo násilia ako dôsledku ich etnickej, kultúrnej, jazykovej alebo náboženskej identity.*

126. Prostredníctvom grantového systému Kultúra národnostných menšín sú finančne podporované aj projekty zameraných na podporu medzikultúrneho a multikultúrneho dialógu. V roku 2013 boli pridelené na tento podprogram finančné prostriedky vo výške 250 000 eur. Podporených bolo 50 projektov zameraných na celoslovenské interkultúrne a multikultúrne aktivity s cieľovou skupinou zahŕňajúcou väčšinovú spoločnosť, reprezentatívne výskumy zamerané na multikultúrnu a interkultúrnu problematiku, odborné konferencie a semináre týkajúce postavenia národnostných menšín v SR, ako aj multikultúrne a interkultúrne tlačené a elektronické médiá a nosiče.

127. Z podporených projektov k významnejším patrí Festival národnostných menšín v Košiciach. Festival je príležitosťou prezentovať kultúru trinástich národnostných menšín žijúcich na území Slovenskej republiky, aj v rámci aktivít Európskeho hlavného mesta kultúry 2013. Na festivale vystúpili detské a dospelé folklórne súbory, spevokoly a spevácke zbory, rôzne hudobné telesá, amatérske a profesionálne divadelné súbory, uskutočnili sa literárne aktivity, filmové projekcie, výstavy, ďalej bola predstavená aj hmotná kultúra v podobe ľudovo-umeleckých remesiel, gastronomických národných špecialít a produkcia národnostných vydavateľstiev. V rámci festivalu sa uskutočnila konferencia „Národnostné menšiny vo svetle histórie a súčasnosti“, ktorú organizoval Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny a vystúpili na nej zástupcovia všetkých trinástich národnostných menšín žijúcich na území Slovenskej republiky.

128. Ďalším podporeným projektom sú Hudobné dni Bruna Walthera, ktorých cieľom je prezentovať spoločnú kultúrnu tradíciu stredoeurópskeho priestoru a participovať na obnovení postavenia Bratislavy ako jedného z centier umenia strednej Európy. Hudobné dni Bruna Walthera boli venované pamiatke veľkého dirigenta, skladateľa, literáta, humanistu, ktorého osud bol príznačný pre osudy mnohých umelcov, keďže bol pre svoj židovský pôvod nútený emigrovať. Hudobné dni sa od svojho vzniku v roku 2004 v Bratislave uskutočnili vo Viedni, Prahe, Hamburgu, Bruseli a v Lugane. V roku 2013 sa koncerty uskutočnili v troch najvýznamnejších metropolách stredoeurópskeho kultúrneho priestoru, v Budapešti, Viedni a Bratislave.

129. Významným projektom bol aj 5. ročník súťaže spevu Gypsy Spirit. Projekt Gypsy Spirit je zameraný na podporu aktívnej snahy všetkých, ktorí sa podieľajú na zlepšení situácie Rómov na Slovensku. Cieľom projektu Gypsy Spirit je vytvoriť verejnú platformu na ocenenie práce s rómskou komunitou. Ocenenie a prezentácia pozitívnych príkladov môže byť motiváciou aj pre iné subjekty, aby sa angažovali v rámci projektov v prospech komplexného, efektívneho a dlhodobého riešenia problémov rómskej komunity. Ocenenie

Gypsy Spirit je zamerané na podporu a informovanosť o tých projektoch a aktivitách, ktoré prinášajú skutočné, merateľné výsledky a tak predstavujú pre rómskych obyvateľov aj reálnu pomoc.

130. Podporené bolo aj organizovanie 8. ročníka festivalu [fjúžn]. Do roku 2011 nieslo podujatie názov Týždeň nových menšín. Nový názov znamenajúci spájanie, zlučovanie viac vystihuje podstatu festivalu. Vyjadruje dynamicky sa meniacu multikultúrnu spoločnosť a miešanie rôznych kultúr. Hlavným cieľom festivalu je zvyšovať povedomie majority o nových menšinách žijúcich na Slovensku, ako aj rozvíjať vzťahy medzi komunitami a dať komunitám priestor na prezentáciu. Počas jedného týždňa prebiehalo množstvo aktivít: diskusie, koncerty, workshopy, neformálne stretnutia, výstavy, filmové premietania, tanečné a divadelné predstavenia.

131. Podpora bola poskytnutá aj na Festival umenia a kultúry národnostných menšín v Martine. Hlavným zámerom projektu je prispieť k vytvoreniu otvoreného kultúrneho priestoru v srdci Slovenska prostredníctvom umeleckej a kultúrnej konfrontácie tvorby umelcov národnostných menšín, ktoré v tejto oblasti žijú a tvoria: Maďari, Rómovia, Rusíni a Poliaci.

132. Hlavným cieľom projektu „Skúmanie vzťahov maďarskej a rómskej menšiny na etnicky zmiešaných územiach SR“ je rozšírenie poznatkov o multietnickom charaktere menšín na Slovensku: o maďarsky hovoriacich Rómoch, vzťahoch medzi maďarskou a rómskou menšinou na lokálnej a regionálnej úrovni. V tejto súvislosti sa projekt zameril na vytvorenie metodiky na skúmanie interetnických vzťahov s možnosťou praktickej aplikácie aj na iné menšiny žijúce na Slovensku; mapovanie etnickej identity Rómov žijúcich na etnicky zmiešaných územiach južného Slovenska; identifikácia a zviditeľnenie rómsko-maďarských spoločenských elít.

133. Vzdelávanie o ľudských právach tvorí integrálnu súčasť komplexného programu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pod názvom Plán výchovy k ľudským právam v rezorte školstva na roky 2005 – 2014. Jednou z jeho najvýznamnejších úloh je zabezpečiť výchovu a vzdelávanie o ľudských právach a k ľudským právam. Od roku 2008 tvorí súčasť štátnych vzdelávacích programov pre primárne (1. stupeň základných škôl), nižšie sekundárne (2. stupeň základných škôl) a vyššie sekundárne vzdelávanie (stredné školy). Uskutočňuje sa prostredníctvom vzdelávacích oblastí, ktoré súvisia s touto témou (napr. vzdelávacia oblasť človek a spoločnosť, človek a hodnoty, umenie a kultúra, človek a zdravie), ako aj implementáciou prierezových tém Multikultúrna výchova a Osobnostný a sociálny rozvoj v školských vzdelávacích programoch základných a stredných škôl. Štátna školská inšpekcia kontroluje implementáciu plánu výchovy k ľudským právam vo všetkých oblastiach vzdelávania na základe kritérií vypracovaných v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi a medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Výsledky jej zistení na základných a stredných školách potvrdili dostatočnú vybavenosť škôl medzinárodnými a vnútroštátnymi dokumentmi o ľudských právach, adekvátnu úroveň zapracovania obsahu úloh výchovy a vzdelávania k ľudským právam do školských vzdelávacích programov i integrovanie výchovy k ľudským právam do výchovno-vzdelávacích plánov obsahovo príbuzných predmetov. Pozitívne bola hodnotená činnosť školských koordinátorov, zapájanie žiakov do tvorby a realizácie školských projektov zameraných predovšetkým na výchovu k ľudským právam a na multikultúrnu výchovu. Jasným pozitívom je ustanovenie a činnosť žiackych školských rád/žiackych parlamentov v 40 % hodnotených škôl. Zlepšenie si vyžaduje predovšetkým vytváranie bezbariérového

prostredia pre zabezpečenie inkluzívneho vzdelávania zdravotne znevýhodnených žiakov v bežných školách.

134. Ústav informácií a prognóz školstva v roku 2012 realizoval výskum názorov a postojov žiakov pod názvom Vzor tolerantného správania mladých ľudí v rodine a škole. Výskum reagoval na požiadavku preskúmať stav začleňovania multikultúrnej výchovy do vzdelávacieho procesu s dôrazom na vzory správania a informácie o kultúrne odlišných skupinách obyvateľov poskytované mladým ľuďom ich najbližším okolím (rodinou a školou).

135. Národný projekt Komplexný poradenský systém prevencie a ovplyvňovania sociálno-patologických javov v školskom prostredí z roku 2013 je zameraný o.i. na skvalitnenie psychologických služieb (psychologické testovanie, psychologické, kariérne a výchovné poradenstvo) v školských a poradenských zariadeniach pre rómskych žiakov.

136. Medzikultúrne hľadisko so zreteľom na kultúru a históriu menšín sa v rámci Štátnych vzdelávacích programov pre jednotlivé stupne vzdelávania uplatňuje najmä v prierezových témach Multikultúrna výchova, Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra, ako aj vo vzdelávacích oblastiach, napr. Človek a hodnoty, Umenie a kultúra, Človek a spoločnosť. Dokument s názvom Vypracovanie cieľov a obsahu multikultúrnej výchovy a vzdelávania (2011-2012) je zameraný na pomoc základným a stredným školám pri realizácii multikultúrnej výchovy a vzdelávania. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR schválilo revidované štátne vzdelávacie programy pre odborné vzdelávanie účinné od septembra 2013. V nich je venovaná mimoriadna pozornosť téme ľudských práv, vypracované boli aj samostatné obsahové štandardy odborného vzdelávania pre oblasť ľudských práv.

137. Zvyšovanie povedomia o ľudských právach sa realizuje aj prostredníctvom informačných kampaní. IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže realizuje vzdelávacie a osvetové aktivity s ľudskoprávnym aspektom. Na december 2013 je plánovaná Živá knižnica, ktorá vytvára priestor pre neformálny rozhovor medzi čitateľmi – zástupcami väčšinovej populácie a knihami – zástupcami znevýhodnených skupín obyvateľstva. V roku 2013 prebieha pod záštitou podpredsedu vlády a ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí SR výtvarná a literárna súťaž základných škôl Ľudské práva očami detí. Pre stredoškolskú mládež je organizovaná Olympiáda ľudských práv pozostávajúca z testov a esejí na ľudskoprávne témy. SR aktívne participuje na kampaniach Rady Európy, napríklad v roku 2013 kampaň Bez nenávisťi na internete.

138. Informácie o opatreniach v oblasti boja proti extrémizmu vrátane rasovo motivovaného násillia sú uvedené v časti III. Správy.

139. Kontrolnú a inšpekčnú činnosť vo vzťahu k príslušníkom policajného zboru vykonáva sekcia kontroly a inšpekčnej služby Ministerstva vnútra SR. Je priamo podriadená ministrovi vnútra SR. Vyšetrovanie trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru vykonáva v rámci sekcie úrad inšpekčnej služby. Vyšetrovanie a skrátené vyšetrovanie trestných činov spáchaných príslušníkmi Policajného zboru vykonáva v súlade s Trestným poriadkom a Trestným zákonom. Dozor nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vykonáva príslušná prokuratúra. Každé vydané rozhodnutie vyšetrovateľa Policajného zboru, ako aj povereného príslušníka Policajného zboru vo veci samotnej je preskúmané príslušnou prokuratúrou.

140. S cieľom predchádzať prípadom zlého policajného zaobchádzania boli prijaté viaceré opatrenia. V roku 2009 vydal minister vnútra SR rozkaz o úlohách na zabránenie porušovania ľudských práv a slobôd príslušníkmi Policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov a obmedzení osobnej slobody. Súčasťou sú aj úlohy zdokonaľovať psychodiagnostické vyšetrenie žiadateľov o prijatie do služobného pomeru príslušníka Policajného zboru s cieľom sprísneného posudzovania agresivity, interpersonálnej vnímavosti a sociálnej citlivosti. V rámci služobnej prípravy zamestnania príslušníkov Policajného zboru so zameraním na prácu s menšinovými spoločnosťami sú všetci príslušníci preškolení z relevantnej vnútroštátnej legislatívy, etického kódexu príslušníka Policajného zboru a Európskeho dohovoru na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania. V rámci kontrolnej činnosti je venovaná zvýšená pozornosť správaniu sa príslušníkov Policajného zboru pri vykonávaní služobných zákrokov voči osobám a zistenia z kontrolnej činnosti sa pravidelne vyhodnocujú a prijímajú sa opatrenia na odstránenie nedostatkov a príčin ich vzniku, a to do piatich dní od vykonania kontroly.

141. Vzdelávanie o ľudských právach je súčasťou vzdelávania aj v rámci pomaturitného štúdia na stredných odborných školách Policajného zboru, kde získavajú policajti základné a špecializované policajné vzdelanie pre ustanovenie do funkcie v práporčických alebo dôstojníckych hodnostiach. Vo všetkých druhoch štúdia na uvedených školách sú do učebných dokumentov zaradené aj témy, ktoré sa dotýkajú ochrany ľudských práv. Problematiku vzdelávania o ľudských právach má v obsahu výučby aj Akadémia Policajného zboru v Bratislave, štátna vysoká škola, ktorá zabezpečuje vzdelávanie a výchovu najmä príslušníkov Policajného zboru a ďalších bezpečnostných služieb. Vzdelávanie o ľudských právach realizuje akadémia v I. a II. stupni vysokoškolského štúdia a v rámci špecializačného policajného štúdia. Akadémia v rámci výučby a realizácie školení príslušníkov Policajného zboru zameriava pozornosť aj na tému predchádzania rasovej diskriminácii, rasovo motivovanej trestnej činnosti, problematiku ľudských práv, rasizmu a extrémizmu s osobitným zreteľom na rómsku národnostnú menšinu. Okrem prednáškovej činnosti, seminárov a cvičení v rámci akadémie sa príslušníci Policajného zboru zúčastňujú na seminároch a konferenciách týkajúcich sa problematiky rómskej národnostnej menšiny a rasovo motivovanej trestnej činnosti organizovaných inými inštitúciami alebo organizáciami pôsobiacimi v tejto oblasti. V rámci spolupráce akadémie s Európskou policajnou akadémiou, sa príslušníci Policajného zboru zúčastňujú napríklad kurzov k téme „Ľudské práva a policajná etika“, kde sa rieši aj problematika národnostných menšín a etnických skupín v kontexte (ne)oprávnenosti zásahov zo strany polície.

142. Súčasťou naplňovania cieľov vyplývajúcich z Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky na roky 2012 – 2016 a Koncepcie boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014 je aj systematické vzdelávanie príslušných profesijných skupín, ktoré majú pri výkone svojho povolania vplyv na predchádzanie extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti a zvyšovanie právneho vedomia a informovanie verejnosti. V rámci toho sú v tejto oblasti vzdelávaní sudcovia, prokurátori a príslušníci bezpečnostných zložiek a ozbrojených síl o aktuálnych trendoch v oblasti extrémizmu, rasovo motivovanej trestnej činnosti a iných formách diskriminácie, vrátane nových aspektov páchania trestnej činnosti, charakteristikou páchatel'ov a premien vonkajšieho prejavu ich členov a sympatizantov. Priebežne prebieha vzdelávanie sudcov, justičných čakatel'ov a súdnych úradníkov prostredníctvom odborných seminárov, ktoré realizuje Justičná akadémia Slovenskej republiky, a to najmä v oblasti trestného práva z hľadiska využívania účinných nástrojov súdnej moci pri prevencii a potláčaní extrémizmu. Najmenej raz ročne sú vzdelávaní príslušníci základných útvarov Policajného zboru v oblasti dodržiavania ľudských práv a o možnostiach identifikovania

prejavov extrémizmu a rasovo motivovanej trestnej činnosti. Okrem toho bol v júli 2013 akreditovaný vzdelávací projekt „Vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru v problematike extrémizmu, rasizmu, neznášanlivosti, xenofóbie, antisemitizmu, agresívneho nacionalizmu, zaradených v službe kriminálnej polície – školenie školiteľov“. V období rokov 2014 – 2015 sa plánuje vyškoliť 25 školiteľov, ktorí následne v období piatich rokov budú školiť príslušníkov PZ slúžiacich v priamom výkone služby.

143. V roku 2013-2014 sa predpokladá akreditácia a realizácia dvoch projektov vzdelávania príslušníkov policajného zboru na Akadémii Policajného zboru pod názvom „Školenie školiteľov“ a „Školenie školiteľmi cieľových policajtov“. V roku 2012 bol na Ministerstve vnútra SR akreditovaný vzdelávací projekt ďalšieho vzdelávania policajtov pod názvom „Doplňujúci kurz pre príslušníkov Policajného zboru zameraný na výkon služby v rómskej komunite“. Cieľom je informovať účastníkov o charakteristike rómskej komunity, so špecifikami trestných činov páchaných rómskou komunitou a páchanej na rómskej komunite, s taktikou vykonávania služobných zákrokov v komunite a špecifikami výkonu služby v rómskej komunite s dôrazom na rešpektovanie základných ľudských práv a slobôd. V roku 2013 toto vzdelávanie absolvovalo už 21 príslušníkov zaradených na funkciu referent špecialista – určený pre prácu s rómskou komunitou. V roku 2013 sa plánuje preškoliť ešte cca 80 – 100 policajtov zaradených na tejto funkcii.

144. S cieľom podporiť rozvoj kapacít Policajného zboru a prispieť k zvýšeniu informovanosti o problematike vzťahov medzi políciou a Rómami bola v decembri 2012 vydaná v spolupráci s Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) publikácia s názvom „Polícia a Rómovia: Príklady dobrej praxe pri budovaní dôvery a porozumenia“. Tento slovenský preklad publikácie, ktorú v roku 2010 vydali Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OBSE (Office for Democratic Institutions and Human Rights - ODIHR) a Jednotka pre strategické záležitosti polície OBSE (Strategic Police Matters Unit - SPMU), obsahuje súbor príkladov dobrej praxe a programov z rôznych účastníckych štátov OBSE zameraných na zlepšenie inštitucionálneho prostredia a vzťahov medzi políciou a rómskymi komunitami. Pri príležitosti jej vydania sa uskutočnil v decembri 2012 aj odborný seminár pre príslušníkov polície pracujúcich na pozícii tzv. referentov špecialistov pracujúcich v rómskych komunitách.

145. Príslušníci Policajného zboru sú taktiež pravidelne oboznamovaní so Správou o trestnej činnosti príslušníkov Policajného zboru za príslušný kalendárny rok a so Správou o vybavovaní sťažností a petícií v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR za príslušný kalendárny rok.

146. Jednou z možností zintenzívnenia úsilia v boji proti rasovo motivovaným trestným činom je aktívne plnenie jednotlivých úloh vyplývajúcich z Koncepcie boja proti extrémizmu na roky 2011 – 2014, ktorá komplexne reaguje na spoločenskú situáciu a nárasty prejavov z nenávisťi hlásaných v médiách, na internete a sociálnych sieťach. Ministerstvo vnútra SR ako vecný gestor problematiky prevencie kriminality a boja proti prejavom extrémizmu sa aktívne zapojilo do prípravy a realizácie Národnej kampane proti nenávisťným prejavom na internete. V máji 2013 bola oficiálne spustená národná kampaň zameraná na prejavy nenávisťi na internete ako aj stránka, ktorá vznikla na tento účel: www.beznenavisti.sk. Táto kampaň sa na Slovensku realizuje v rámci celoeurópskej kampane Rady Európy “no hate speech movement“ ktorá reaguje na nárast tzv. hate speech – nenávisťných prejavov v prostredí internetu. Cieľmi kampane je informovať, búrať predsudky a mýty, zvýšiť povedomie o tomto

probléme a poskytnúť najmä mladým ľuďom nástroje ako aktívne čeliť prejavom nenávisti v online prostredí.

147. Na národnej úrovni pokračujú prípravy na pristúpenie k Dodatokovému protokolu k Európskemu dohovoru o počítačovej kriminalite z roku 2003 týkajúci sa kriminalizácie činov rasistickej a xenofóbnej povahy na internete.

Článok 7

Strany zabezpečia rešpektovanie práva každej osoby patriacej k národnostnej menšine na slobodu pokojného zhromažďovania, slobodu združovania, slobodu prejavu a slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.

Článok 8

Strany sa zaväzujú uznať, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo hlásiť sa k svojmu náboženstvu alebo k viere a zakladať náboženské inštitúcie, organizácie a združenia.

148. V hodnotenom období nedošlo k zmenám v legislatíve ani v spoločenskej praxi, ktoré by mali za následok obmedzenia pri výkone týchto práv.

149. K júnu 2013 pôsobilo v Slovenskej republike 18 registrovaných cirkví a náboženských spoločností. K šiestim historickým cirkvám sa hlási až 98,6 % veriacich všetkých cirkví pôsobiacich v SR, k ostatným 12 cirkvám a náboženským spoločnostiam sa hlási približne 1,4 % obyvateľstva. Štát vo vzťahu k registrovaným cirkvám vychádza z uznania ich spoločenského a právneho postavenia ako právnych subjektov "sui generis", pričom má k nim špecifický prístup a spolupracuje s nimi na zásadách partnerskej spolupráce. Legislatíva SR zaručuje rovnaké postavenie všetkých cirkví a náboženských spoločností pred zákonom. Štát môže s cirkvami uzatvárať zmluvy o vzájomnej spolupráci, príkladom je Základná zmluva medzi SR a Svätou Stolicou z roku 2000 a Zmluva medzi SR a registrovanými cirkvami a náboženskými spoločnosťami z roku 2002 upravujúca postavenie 11 registrovaných cirkví, vrátane početne menších cirkví. Zmluvy týkajúce sa finančného zabezpečenia cirkví a uplatňovania výhrad vo svedomí doteraz neboli schválené a ich príprava je otázkou vzájomnej dohody medzi cirkvami a štátom. Štát poskytuje registrovaným cirkvám a náboženským spoločnostiam významnú podporu pri výkone činnosti prostredníctvom priamej finančnej podpory zo štátneho rozpočtu. Priame dotácie zo štátneho rozpočtu tvoria u väčšiny cirkví podstatnú časť ich príjmov. Ide najmä o cirkvi s nízkym počtom veriacich. Z 18 registrovaných cirkví si neuplatňujú žiadny nárok na finančnú dotáciu 4 cirkvi. Určujúcim kritériom výšky príspevku je počet duchovných, nie počet veriacich.

150. Pri sčítaní ľudu, domov a bytov v roku 2011 deklarovalo svoju príslušnosť k cirkvám a náboženským spoločnostiam registrovaným v SR celkovo 75 % obyvateľov štátu, bez vyznania je 13,4 % obyvateľov a u 10,6 % obyvateľov svoje náboženské vyznanie neuviedlo. Cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou sa rozumie dobrovoľné združenie osôb rovnakej náboženskej viery v organizácii utvorenej podľa príslušnosti k náboženskej viere na základe vnútorných predpisov príslušníkov cirkvi alebo náboženskej spoločnosti. V prílohe č. 1 uvádzame tabuľku náboženskej štruktúry príslušníkov národnostných menšín na Slovensku podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011.

Článok 9

1. *Strany sa zaväzujú uznať, že právo na slobodu prejavu každej osoby patriacej k národnostnej menšine zahŕňa slobodu názoru a slobodu prijímať a oznamovať informácie a myšlienky v jazyku menšiny, bez zasahovania štátnych úradov a bez ohľadu na hranice. Strany zabezpečia v rámci svojho právneho poriadku, aby osoby patriace k národnostným menšinám neboli diskriminované pri prístupe k médiám.*
2. *Ustanovenie odstavca 1 nebráni stranám vyžadovať bez diskriminácie a na základe objektívnych kritérií licencie na zvukové rozhlasové a televízne vysielanie alebo na podnikanie v kinematografii.*
3. *Strany nebudú robiť prekážky osobám patriacim k národnostným menšinám pri zriaďovaní a využívaní tlačových médií. V rámci právnej úpravy zvukového, rozhlasového a televízneho vysielania zabezpečia v rámci možností a s prihliadnutím na ustanovenia odstavca 1, že osobám patriacim k národnostným menšinám sa poskytne možnosť zriaďovať a využívať svoje vlastné médiá.*
4. *V rámci svojich právnych poriadkov strany prijímú primerané opatrenia na uľahčenie prístupu osobám patriacim k národnostným menšinám k médiám a na podporu tolerancie a umožnenia kultúrnej plurality.*

151. V zmysle zákona o Rozhlase a televízii Slovenska (ďalej len „RTVS“) z roku 2010, ktorým došlo okrem iného k zlúčeniu verejnoprávnych médií do jednej inštitúcie, patrí medzi základné úlohy RTVS zabezpečiť vysielanie obsahovo a regionálne vyvážených programov v jazykoch národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území Slovenskej republiky v časovom rozsahu zodpovedajúcom národnostnému a etnickému zloženiu obyvateľstva Slovenskej republiky. Na zabezpečenie výroby a vysielania programov pre národnostné menšiny a etnické skupiny zriadil RTVS samostatné organizačné útvary Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre národnostné menšiny a Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny priebežne kontroluje dodržiavanie tohto ustanovenia zákona a komunikujú s vedením RTVS o odstraňovaní prípadných problémov. Na zasadnutí Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny v máji 2013 informoval zástupca RTVS o stave menšinových vysielaní.

152. RTVS považuje národnostné vysielanie za organickú súčasť vysielacej štruktúry nielen preto, že národnostné vysielanie patrí k jeho hlavným úlohám v zmysle zákona, ale aj preto, lebo vyše 14 percentné zastúpenie národností v populácii Slovenska znamená významnú poslucháčsku a divácku základňu. Televízia vysiela program pre 13 národnostných menšín na programovej službe Dvojka a rozhlas vysiela v siedmich jazykoch prostredníctvom samostatnej programovej služby Rádio Patria.

153. Výrobu a vysielanie národnostných programov zabezpečuje samostatná organizačná zložka RTVS, po prvýkrát v histórii verejnoprávneho vysielania na Slovensku je to sekcia podriadená priamo generálnemu riaditeľovi RTVS, so samostatným režijným a programovým rozpočtom. Dramaturgia programov je plne v kompetencii vedenia Centra národnostného vysielania. Všetky programy národnostného vysielania dramaturgicky a redakčne pripravujú príslušníci danej národnostnej menšiny, kontrolu príspevkov a celých programov zabezpečujú redaktori, ktorí aspoň ovládajú vysielací jazyk, ale spravidla je to aj ich materinský jazyk. Vďaka povinnému titulkovaniu všetky televízne programy sú zrozumiteľné aj pre divákov,

ktorý daným jazykom nehovorí a reakcie divákov dokazujú, že národnostné programy nesledujú len príslušníci národnostných menšín, čo je pridaná hodnota verejnej služby aj v zmysle vzájomného poznania sa a pochopenia. Centrum národnostného vysielania pracuje v rovnakých rozpočtových a technických podmienkach ako ostatné zložky RTVS. Všetky aktivity, ktoré smerujú k zlepšeniu podmienok mzdových, honorárových alebo technických sa týkajú rovnako aj Centra národnostného vysielania.

154. Národnostné vysielanie v rozhlase zabezpečuje RTVS prostredníctvom samostatnej programovej služby s výstižným menom Rádio Patria. Rádio pracuje s dvoma redakciami, Redakciou maďarského vysielania a redakciou národnostného vysielania

Tabuľka č. 17

Redakcia národnostného vysielania – plánované výkony v roku 2013

Jazyk	Celkový počet hodín	Materinský jazyk (počet príslušníkov)	Národnosť (počet príslušníkov)
maďarský	4 368	508 714	458 467
ukrajinský	301	5 689	7 430
rusínsky	327	55 469	33 482
rómsky	168	122 518	105 738
český	16	35 216	30 367
poľský	16	3 119	3 084
nemecký	16	5 186	4 690
Spolu	5 212		

Zdroj: Rozhlas a televízia Slovenska

155. Centrum národnostného vysielania má záujem viac priblížiť pomer vysielacích časov k pomeru obyvateľstva, ale postupne, citlivo v sústavnej diskusii so zástupcami národnostných menšín. Zároveň vzhľadom na to, že málopočetné národnostné menšiny ako srbská, chorvátska, židovská, bulharská, ruská a moravská nemajú zastúpenie v rozhlasovom vysielaní, Centrum národnostného vysielania bude v nasledujúcich rokoch hľadať možnosti výroby programov aj v uvedených jazykoch. Skladba programu národnostného vysielania sa pokúša priblížiť k plnoformátovému rozhlasovému modelu, teda zastúpeniu čo najviac žánrov vo vysielaní. Denné 12 hodinové maďarské vysielania kritériám plnoformátového rádia vyhovujú, programy pre ukrajinskú a rusínsku menšinu tiež obsahujú viacero formátov, kým rómske vysielanie je skôr informačné, a ostatné vysielania výlučne informačné. Keďže jednotlivé národnosti na Slovensku sú rozdielne nielen v počte, ale aj organizovanosti a vo svojich potrebách, je žánrové zastúpenie rozhlasových formátov vo vysielaní primerané.

156. Národnostné vysielanie v televízii sa pre technické a finančné možnosti nerealizuje na programovej službe, ale v rámci programovej služby Dvojka, pričom ale je zabezpečené vysielanie pre všetkých 13 národnostných menšín a skladba programu sa viac blíži pomeru príslušníkov národnostných menšín.

Tabuľka č. 18

Programová služba Dvojka, národnostné vysielanie v hodinách

Národnostné vysielanie	Výkony vo vysielaní 2013
maďarské	108
rusínske	22
ukrajinské	18
rómske	30
české	3
poľské	3
nemecké	3,5
srbské	2
chorvátske	2
ruské	2
židovské	3
moravské	2
bulharské	2
Iné (mix národnostných správ)	4,5

Zdroj: Rozhlas a televízia Slovenska

157. Televízne programy pre národnostné menšiny sú zväčša magazíny. K plánovanému rozsahu vysielaných hodín sa na konci roka pripočítavajú všetky formáty, ktoré televízia získala od nezávislých tvorcov. Táto ponuka sa počas roka mení, v súčasnosti je z nezávislého prostredia ponuka na 1,5 hodiny národnostného vysielania. Prezentované údaje sú preto vyššie, než ako uvádza programový koncept na rok 2013. Okrem magazínov vysielala RTVS dokumentárne a rozhovorové formáty, zabehnutým rozhovorovým formátom v maďarčine je Tvárou v tvár, ktorý sa rozšíril v roku 2013 o rómske, ukrajinské a rusínske formáty. Na vysielanie sú pripravené dokumenty v maďarskom jazyku (spolu osem dielov), po jednom dokumente rusínskym a nemeckom. Mix národnostných správ je spravodajský program, v ktorom sú zastúpené všetky národnostné menšiny, pričom podiel času závisí od počtu udalostí spracovaných v daný týždeň. Národnostné správy predstavujúce sedemminútový súhrn udalostí sa pripravujú priemerne v troch jazykoch na jeden diel.

158. Programy pre národnostné menšiny sú programy vo verejnom záujme. Väčšinu programov finančne zabezpečuje RTVS formou zmluvy so štátom – sú to všetky umelecké, dokumentárne, literárne, magazínové formáty a rozhlasové hry prípadne adaptácie. Spravodajské formáty sú financované mimo zmluvy so štátom, keďže spravodajstvo do zmluvy so štátom nemôže byť zaradené. Zmluva so štátom je inštitút predstavujúci formu istoty pre príslušníkov národnostných menšín o zabezpečení národnostného vysielania, keďže na jej základe musí RTVS naplánovaný program v danom roku vyrobiť a najneskôr v nasledujúcom roku aj odvysielať. Znamená to, že národnostné programy – okrem spravodajstva – nemôžu byť vyradené z programu ani v prípade, že by výber poplatkov za rozhlasové a televízne vysielanie bol oveľa nižší, než je očakávaný, a ani v prípade, že by RTVS musela škrtiť z rozpočtu z iných dôvodov.

159. Počúvateľnosť rozhlasového vysielania Rádia Patria je uspokojivá, jeho počúvanosť v každom zbere dát presiahla jedno percento trhového podielu, v letných mesiacoch dosahovala až 2 percentá trhového podielu. Denne Rádio Patria počúva skoro 60 tisíc poslucháčov, denný priemerný čas počúvania je nad 160 minút. Na otázku „Počúval som minulý týždeň“, ktorá dáva odpoveď najmä na spontánnu znalosť značky Rádio Patria,

odpovedalo v jednotlivých zberoch kladne v priemere 130 tisíc poslucháčov, v lete dosiahlo toto číslo 160 tisíc. Menej priaznivá je situácia v televíznych programoch, kde sa národnostné sloty pohybujú v dennom meraní medzi 0,3-1 percentom, sledovanosť správ je takmer nemerateľná. RTVS sa nesnaží za každú cenu získať čo najvyššie podiely, ale na druhej strane musí s verejnými financiami zaobchádzať efektívne. Je samozrejmé, že ak máme program pre menšinového diváka, tak cena programu je v porovnaní so sledovanosťou vysoká. Platí to nielen pre jazykové ale mnohokrát aj pre žánrové menšiny. Snahou RTVS však je, aby sa k národnostnému formátu dostalo čo najviac divákov, čomu bude prispôbené nové programovanie a nové umiestnenie v rámci Dvojky.

160. Rozhlasoví a televízni vysielatelia majú povinnosť zabezpečiť slovenskú jazykovú verziu všetkých programov vysielaných v inom ako štátnom jazyku, okrem rozhlasových relácií v regionálnom vysielaní alebo lokálnom vysielaní určených pre príslušníkov národnostnej menšiny vrátane podujatí v priamom prenose a iných programov, na ktoré sa vzťahujú výnimky podľa § 5 ods. 1 a 2 zákona o štátnom jazyku. Táto požiadavka nijako neobmedzuje súkromných televíznych vysielateľov pri používaní menšinového jazyka, pretože každý vysielateľ môže vyselať celú svoju programovú službu v jazyku príslušnej národnostnej menšiny. V rokoch 2011 – 2013 pôsobil 18 takýchto vysielateľov. Postačí, ak relácie, na ktoré sa nevzťahujú výnimky uvedené v zákone, doplní titulkami v slovenskom jazyku. Je vecou slobodného rozhodnutia vysielateľa, či slovenskú jazykovú verziu zabezpečí formou titulkov alebo namiesto titulkovania odvysielá reláciu aj v štátnom jazyku. Možnosťou odvysielat celú reláciu v štátnom jazyku sa vychádza v ústrety tým vysielateľom, ktorí majú k dispozícii obidve jazykové verzie relácie (v štátnom jazyku aj v jazyku národnostnej menšiny) a vďaka tejto možnosti nemusia v takýchto prípadoch zabezpečovať titulky v štátnom jazyku.

161. S cieľom uľahčiť vysielanie v niektorom z úradných jazykov Európskej únie (inom ako štátnom jazyku) na území SR došlo novelizáciou zákona o vysielaní a retransmisii účinnou od 1. januára 2014 k rozšíreniu výnimky zo zásady, že vysielanie rozhlasovej programovej služby a vysielanie televíznej programovej služby sa na území SR uskutočňuje v štátnom jazyku o novú výnimku, a to vo vzťahu k vysielateľovi, ktorému Rada pre vysielanie a retransmisiu za podmienok ustanovených osobitným predpisom udelila licenciu na vysielanie programovej služby výhradne v jednom alebo viacerých úradných jazykoch Európskej únie, ktorý nie je štátnym jazykom Slovenskej republiky. Vysielateľ vysielajúci v niektorom úradnom jazyku EÚ, inom ako je štátny jazyk Slovenskej republiky, alebo vo viacerých takýchto jazykoch, môže vyselať všetky programy, ako aj všetky ostatné zložky svojej programovej služby výlučne v inom ako slovenskom jazyku, čo znamená, že od takéhoto vysielateľa zákon nevyžaduje slovenskú jazykovú verziu žiadnej časti vysielania. Keďže až šesť z deviatich menšinových jazykov (bulharský, český, chorvátsky, maďarský, nemecký a poľský jazyk) patrí medzi úradné jazyky Európskej únie, bude mať toto opatrenie pozitívny vplyv aj na televízne vysielanie a celoplošné rozhlasové vysielanie v jazyku menšín, keďže rozhlasové vysielanie v regionálnom vysielaní alebo lokálnom vysielaní určené pre príslušníkov národnostnej menšiny nemusí byť prekladané do štátneho jazyka ani podľa súčasnej právnej úpravy.

162. V roku 2013 evidovalo Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky 45 titulov periodickej tlače vydávanej v maďarskom jazyku, tri tituly periodickej tlače v poľskom jazyku, tri tituly v rusínskom jazyku, dva tituly v ukrajinskom jazyku, štyri tituly v českom jazyku, šesť titulov v nemeckom jazyku a jeden titul v chorvátskom jazyku. Okrem uvedených titulov je v kombinácii slovensko - maďarský jazyk vydávaných 62 titulov

periodickej tlače, 30 titulov v slovenskom a českom jazyku, tri tituly v kombinácii slovenský a rómsky jazyk, dva v kombinácii slovenského a rusínskeho jazyka a po jednom titule v kombinácii jazykov slovenský/rusínsky/ukrajinský/ruský, slovenský/maďarský/český, slovenský/nemecký a slovenský/bulharský. Od decembra 2010 došlo k nárastu počtu vydávaných titulov periodickej tlače takmer v každom z jazykov menšín, čo možno hodnotiť veľmi pozitívne aj vzhľadom na skutočnosť, že postavenie periodickej tlače je v poslednom období oslabované inými médiami, predovšetkým internetom.

Článok 10

1. Strany sa zaväzujú uznať, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo slobodne a bez zasahovania používať svoj menšinový jazyk v súkromí aj na verejnosti, slovom aj písmom.

2. Ak v oblastiach, ktoré tradične alebo vo väčšom počte obývajú osoby patriace k národnostným menšinám, tieto osoby o to požiadajú a ak táto požiadavka zodpovedá skutočným potrebám, strany sa budú usilovať zabezpečiť, pokiaľ to bude možné, také podmienky, ktoré by umožnili používanie menšinového jazyka v kontaktoch týchto osôb s administratívnymi orgánmi.

3. Strany sa zaväzujú zaručiť právo každej osoby patriacej k národnostnej menšine, aby bola bez meškania informovaná v jazyku, ktorému rozumie, o dôvodoch, pre ktoré bola vzatá do väzby a o každom obvinení voči nej, ako aj právo jej obhajoby v tomto jazyku, v prípade potreby aj s bezplatnou pomocou tlmočníka.

163. Informácie o novelizácii jazykovej legislatívy v rokoch 2010 a 2011 sú uvedené aj v časti III. správy.

164. Od predloženia tretej implementačnej správy v roku 2009 sa výrazným spôsobom rozšírili zákonné možnosti a garancie na používanie jazykov národnostných menšín. Tento stav sa dosiahol predovšetkým rozsiahlou novelizáciou zákona o používaní jazykov národnostných menšín, ktorá priniesla viacero zmien aj v oblasti komunikácie príslušníkov národnostných menšín s administratívnymi orgánmi. Od 1. júla 2011 pribudli príslušníkom národnostných menšín nové zákonom garantované možnosti na používanie menšinových jazykov v úradnom styku a orgánom verejnej správy pribudli nové povinnosti vo vzťahu k jazykom národnostných menšín.

165. Rozšírený okruh práv a povinností v oblasti úradného styku zakotvujú viaceré ustanovenia zákona o používaní jazykov národnostných menšín v obciach, v ktorých občania patriaci k národnostnej menšine tvoria podľa dvoch po sebe nasledujúcich sčítaniach obyvateľov v obci najmenej 15% obyvateľov, resp. do uplatnenia tohto pravidla 20% obyvateľov obce. Občan SR, ktorý je osobou patriacou k národnostnej menšine, má právo v takejto obci komunikovať v ústnom a písomnom styku pred orgánom verejnej správy (teda orgánom miestnej štátnej správy, orgánom územnej samosprávy a územnou samosprávou zriadenou právnickou osobou), vrátane predkladania písomných listín a dôkazov aj v jazyku menšiny a orgán verejnej správy poskytne odpoveď na podanie napísané v jazyku menšiny okrem štátneho jazyka aj v jazyku menšiny s výnimkou vydávania verejných listín. Orgán verejnej správy je povinný vytvoriť podmienky na uplatnenie tohto práva adekvátnym spôsobom, pričom si môže určiť časový priestor na vybavovanie vecí v jazyku národnostnej menšiny. Orgán verejnej správy je tiež povinný zabezpečiť informáciu o možnostiach používania jazyka menšiny v sídle orgánu verejnej správy na viditeľnom mieste. Rozhodnutie orgánu verejnej správy v správnom konaní sa v prípade, že sa konanie začalo podaním v jazyku menšiny alebo na požiadanie, vydáva okrem štátneho jazyka v rovnopise aj v jazyku menšiny. Rodný list, sobášny list, úmrtný list, povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia v obci patriacej do režimu zákona sa na požiadanie vydávajú dvojjazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku menšiny. Označenie orgánu verejnej správy umiestnené na budovách sa uvádza popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny. Orgán verejnej správy poskytuje občanom úradné formuláre vydané v rozsahu jeho pôsobnosti na požiadanie

dvojazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku menšiny. Občania SR, ktorí sú osobami patriacimi k národnostnej menšine, môžu v úradnom styku v obci, ktorá nespĺňa podmienky 15%, resp. 20% podielu príslušníkov národnostnej menšiny, pri ústnej komunikácii používať jazyk menšiny, ak s tým zamestnanec orgánu verejnej správy a osoby zúčastnené na konaní súhlasia.

166. Rokovanie orgánu verejnej správy sa môže uskutočňovať aj v jazyku menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní. Poslanec obecného zastupiteľstva má právo používať na rokovaní tohto orgánu jazyk menšiny. Ostatní účastníci rokovania obecného zastupiteľstva môžu používať jazyk menšiny, ak s tým súhlasia všetci prítomní poslanci obecného zastupiteľstva a starosta obce. Tlmočenie zabezpečuje obec. Kronika obce sa môže viesť aj v jazyku menšiny. Úradná agenda, najmä zápisnice, uznesenia, štatistiky, evidencie, bilancie, informácie určené pre verejnosť a agenda cirkví a náboženských spoločností určená pre verejnosť okrem matriky sa môže viesť popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny. Orgán verejnej správy v rámci svojej pôsobnosti zabezpečuje na požiadanie informácie o všeobecne záväzných právnych predpisoch popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny. Obec môže vydávať všeobecne záväzné nariadenia v rámci svojej pôsobnosti popri znení v štátnom jazyku aj v jazyku menšiny; v takomto prípade je rozhodujúce znenie v štátnom jazyku. Obec zverejňuje dôležité informácie uvedené na úradnej tabuli obce, na webovom sídle obce a vo vydávanej periodickej tlači, popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny, a to:

- informácie o zložení a právomoci orgánov samosprávy obce;
- prehľad právnych predpisov, pokynov, inštrukcií, výkladových stanovísk, podľa ktorých obec koná a rozhoduje alebo ktoré upravujú práva a povinnosti fyzických osôb a právnických osôb vo vzťahu k obci;
- miesto, čas a spôsob, akým je možné získavať informácie a informácie o tom, kde môžu podať fyzické osoby alebo právnické osoby žiadosť, návrh, podnet, sťažnosť alebo iné podanie;
- postup, ktorý musí obec dodržiavať pri vybavovaní všetkých žiadostí, návrhov a iných podaní, vrátane príslušných lehôt, ktoré je potrebné dodržať;
- sadzobník správnych poplatkov, ktoré obec vyberá za úkony a konania správnych orgánov, a sadzobník úhrad za sprístupňovanie informácií;
- informácie o hospodárení s verejnými prostriedkami a nakladaní s majetkom obce.

167. S cieľom zlepšiť podmienky pre používanie jazykov národnostných menšín v úradnej agende je pre zamestnancov miestnej štátnej správy, ale nielen pre nich, možnosť absolvovať dva akreditované programy ďalšieho vzdelávania na Fakulte stredoeurópskych štúdií Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, a to v dvoch moduloch:

- Rozvoj kompetencií z administratívneho štýlu v rozsahu 50 hodín a
- Rozvoj maďarsko-slovenskej bilingválnej kompetencie administratívnych pracovníkov v rozsahu 50 hodín.

Učebné plány oboch modulov sú zostavené tak, aby absolventi získali praktické vedomosti z oblasti bilingválnej kompetencie v úradnom styku, ktoré sú založené na teoretických a praktických vedomostiach úradného, právneho a ekonomického štýlu a bilingválnej korešpondencie.

168. V roku 2011 realizoval Úrad vlády SR prieskum o stave používania jazykov národnostných menšín v oblasti územnej samosprávy – obcí. Úrad vlády Slovenskej republiky oslovil všetky obce, ktoré sú uvedené v zozname obcí ustanovenom v prílohe nariadenia vlády č. 221/1999 Z. z., t. j. 656 obcí, z toho 512 s maďarským, 68 s rusínskym, 57 s rómskym, 18 s ukrajinským a 1 s nemeckým obyvateľstvom. Obciam bol doručený dotazník s

otázkami týkajúcimi sa používania jazyka národnostnej menšiny v úradnom styku a označovania v jazyku národnostnej menšiny. Takto získané údaje boli sekciou národnostných menšín Úradu vlády Slovenskej republiky spracované a používané v rámci poskytovania odbornej a metodologickej pomoci pri vykonávaní zákona.

Tabuľka č. 19

Počet zamestnancov ovládajúcich jazyk národnostných menšín v obciach, v ktorých sa používa jazyk národnostnej menšiny

Národnostná menšina	Počet obcí, v ktorých sa používa JNM v úradnom styku	Počet zamestnancov obcí	Počet zamestnancov ovládajúcich JNM (v absolútnych číslach a v %)	
Maďarská	512	4603	4059	88 %
Rusínska	68	154	147	95 %
Rómska	57	400	105	26 %
Ukrajinská	18	29	23	79 %
Nemecká	1	1	1	100 %

Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012

169. Správne delikty na úseku používania jazykov národnostných menšín prejednáva Úrad vlády Slovenskej republiky. V mene Úradu vlády Slovenskej republiky koná v tejto oblasti vedúca služobného úradu Úradu vlády Slovenskej republiky v I. stupni, v II. stupni je to vedúci Úradu vlády Slovenskej republiky. V roku 2012 bolo prešetrované jedno podanie týkajúce sa nevydania dvojjazyčného sobášneho listu. Úrad vlády SR zistil porušenie predmetného ustanovenia zákona, upozornil na porušenie zákona a žiadal odstránenie zistených nedostatkov. V roku 2013 sa podanie týkalo nevydania rovnopisu rozhodnutia v jazyku menšiny, neumožnenia komunikovať v ústnom a písomnom styku v maďarskom jazyku, neinformovania o možnosti komunikovať v ústnom a písomnom styku v maďarskom jazyku a nezverejnenia dôležitých informácií. V prípade nevydania rovnopisu rozhodnutia v jazyku menšiny zistené porušenie, bolo vydané upozornenie na porušenie zákona a žiadosť o odstránenie zistených nedostatkov. V ostaných prípadoch boli námietky vyhodnotené ako neopodstatnené.

170. V praxi Policajného zboru nie sú známe prípady, že by v rámci trestného konania osoba patriaca k národnostnej menšine nebola bez meškania informovaná v jazyku, ktorému rozumie, o dôvodoch, pre ktoré bola vzatá do väzby, o každom obvinení voči nej ako aj o práve na jej obhajobu v jazyku menšiny, v prípade potreby aj s bezplatnou pomocou tlmočníka. Policajný zbor pri tom postupuje v súlade s ustanoveniami Trestného zákona a Trestného poriadku.

171. Používanie jazyka národnostnej menšiny je možné aj v komunikácii s verejným ochrancom práv. V záujme uľahčenia prístupu k informáciám a komunikácie má verejný ochranca práv vypracované informačné materiály ako aj formulár na podanie podnetu vo

viacerých jazykoch, vrátane jazykov národnostných menšín. V rokoch 2009-2013 bolo verejnému ochrancovi práv doručených 107 podaní v niektorom z jazykov národnostných menšín. Najviac podaní bolo v maďarskom jazyku, spolu 84, v nemeckom jazyku bolo 15 podaní, 4 podania boli v ruskom jazyku a po jednom podaní v chorvátskom a srbskom jazyku. Podania doručené v českom jazyku sa vzhľadom na zrozumiteľnosť neevidujú. Kancelária verejného ochrancu práv v prípade inojazyčného podania zabezpečuje aj preklad odpovede do jazyka, v ktorom bola žiadosť doručená, prípadne do iného, ak to bolo uvedené v žiadosti.

172. Verejný ochranca práv sa v roku 2011 zaoberal podnetom v súvislosti s možným porušením práva používať jazyk národnostnej menšiny v úradnom styku. Podávateľ podnetu vnímal ako porušenie svojich práv komunikáciu zo strany daňového úradu iba v slovenskom jazyku, pričom podanie bolo v maďarskom jazyku. Mesto, v ktorom príslušný daňový úrad sídlil patrilo medzi obce, v ktorých podľa posledného sčítania obyvateľov najmenej 20% obyvateľstva tvoria občania, ktorí sú osobami patriacimi k maďarskej národnostnej menšine. Daňový úrad tým, že po podaní žiadosti komunikoval s podávateľom podnetu len v slovenskom jazyku, podľa názoru verejného ochrancu práv nedodrжал zákon a porušil základné právo občanov patriacich k národnostným menšinám alebo etnickým skupinám používať za podmienok ustanovených zákonom ich jazyk v úradnom styku podľa čl. 34 ods. 2 písm. b) Ústavy Slovenskej republiky. Podstatou vybavenia podnetu, pokiaľ ním bolo zistené porušenie základného práva, je odstránenie porušenia a prijatie opatrení na zabezpečenie ochrany tohto práva. K náprave by teoreticky malo dôjsť zaslaním výzvy aj v maďarskom jazyku. Daňový úrad však medzičasom už vydal aj samotné potvrdenie o daňovej rezidencii. Vzhľadom na to už viac nebolo účelné, aby daňový úrad vyzýval podávateľa v maďarskom jazyku na doplnenie náležitostí, potrebných na vydanie potvrdenia. Preto verejný ochranca práv riaditeľovi daňového úradu prijatie opatrenia v tejto konkrétnej podobe nenavrhol. Vo všeobecnosti však považoval za dôležité, aby zamestnanci daňového úradu poznali a dôsledne aplikovali zákon. Výsledky vybavenia podnetu preto písomne oznámil riaditeľovi daňového úradu. Najmä v záujme zabezpečenia správneho a dôsledného vybavovania podaní štátnych občanov Slovenskej republiky napísaných po maďarsky smerom do budúcnosti, ho požiadal o prijatie všeobecných opatrení, ktoré by viedli k správnej aplikácii zákona zodpovednými zamestnancami. Riaditeľ daňového úradu následne verejného ochrancu práv informoval, že uskutočnil pracovnú poradu, kde boli vedúci oddelení oboznámení s výsledkami vybavenia podnetu, s kľúčovou právnou úpravou ako aj s internými predpismi, pričom im bolo uložené postupovať pri vybavovaní podaní občanov v inom ako štátnom jazyku v súlade s predpismi.

Článok 11

- 1. Strany sa zaväzujú uznať, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo na používanie svojho priezviska (mena po otcovi) a mena v jazyku menšiny a právo na jeho oficiálne uznanie v zhode s postupmi, ktoré poskytuje ich právny systém.*
- 2. Strany sa zaväzujú uznať, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo uvádzať v jazyku svojej menšiny označenia, nápisy a ďalšie informácie súkromného charakteru viditeľné pre verejnosť v jazyku jej menšiny.*
- 3. V oblastiach tradične obývaných významným počtom osôb patriacich k národnostnej menšine, strany v rámci svojho právneho poriadku a kde je to vhodné aj dohôd s inými štátmi a s prihliadnutím na svoje osobitné podmienky, sa budú snažiť uvádzať tradičné miestne názvy, názvy ulíc a ďalšie miestopisné údaje určené pre verejnosť aj v jazyku menšiny, ak existuje dostatočný záujem o takéto označenia.*

173. Súčasne s novelizáciou zákona o používaní jazykov národnostných menšín v roku 2011 došlo aj k novelizácii zákona č. 300/1993 Z. z. o mene a priezvisku v znení neskorších predpisov. Od 1. júla 2011 došlo k zmene pri používaní priezviska v pravopisnej podobe jazyka národnostnej menšiny. Povolenie na zmenu priezviska nie je potrebné, ak ide o zmenu priezviska spočívajúcu v úprave priezviska v súlade so slovenským pravopisom alebo s pravopisom jazyka národnostnej menšiny podľa osobitného predpisu, pričom osobitným predpisom sa rozumie zákon o používaní jazykov národnostných menšín. Občania teda môžu žiadať o úpravu priezviska do pravopisnej podoby jazyka národnostnej menšiny, napr. úpravu priezviska Nad' na Nagy podľa pravopisu maďarského alebo priezviska Cvek na Zveck podľa nemeckého pravopisu. Ustanovenie sa však nevzťahuje na zmenu priezviska, resp. na jeho preklad. Tie upravujú ďalšie ustanovenia zákona o mene a priezvisku.

174. V roku 2011 došlo tiež k úprave zákona č. 154/1994 Z. z. o matrikách v znení neskorších predpisov tak, že ak ide o zomrelú osobu, ktorej meno je zapísané v matrike v inom ako slovenskom jazyku a neskorší úradný výpis z matriky jej bol vyhotovený s menom v slovenskom ekvivalente, matričný úrad vyhotoví úradný výpis z matriky v pôvodnom znení, ak o tom písomne požiada člen rodiny, ktorým je manžel alebo deti zomrelej osoby, a ak ich niet, rodičia zomrelej osoby. Rovnako sa postupuje aj v prípade, že osoba, ktorej sa zápis týka alebo člen jej rodiny preukáže, že k zápisu mena v slovenskom ekvivalente došlo až dodatočne, bez súhlasu osoby, ktorej sa zápis týka.

175. Vo vzťahu k uvádzaniu miestnych názvov v jazykoch národnostných menšín priniesla novelizácia z roku 2011 tiež niekoľko zmien. Podľa súčasnej úpravy sa popri názve obce v štátnom jazyku v obciach, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva, uvádza aj označenie obce v jazyku menšiny, a to na dopravných značkách označujúcich začiatok obce a koniec obce, budovách orgánov verejnej správy alebo rozhodnutiach v správnom konaní vydaných v jazyku menšiny. Dopravné značky s označením obce v jazyku menšiny sa umiestňujú pod dopravnými značkami s názvom obce, ktorý sa uvádza v štátnom jazyku. Zákon umožňuje tiež uvádzanie označení stanovených obcí v jazyku menšiny aj pri označení železničnej stanice, autobusovej stanice, letiska a prístavu. Označenie obce v jazyku menšiny sa zobrazuje pod názvom v štátnom jazyku s rovnakým alebo menším typom písma. Stanovené obce môžu na svojom území označovať ulice a iné miestne geografické značenia aj v jazyku menšiny. Podľa súčasnej úpravy v odborných publikáciách, v tlači a iných prostriedkoch masovej

komunikácie a v úradnej činnosti orgánov verejnej správy, ak sa v nich používa jazyk menšiny, sa popri štandardizovaných geografických názvoch môžu uvádzať aj označenia geografických objektov, ktoré sú vžitá a zaužívané v jazyku menšiny, aj v jazyku menšiny.

176. Rovnako nápisy na pamätníkoch, pomníkoch a pamätných tabuliach sa môžu uvádzať popri štátnom jazyku aj v jazyku menšiny.

177. V obciach, v ktorých občania Slovenskej republiky patriaci k národnostnej menšine tvoria najmenej 20% obyvateľstva sa na požiadanie vydávajú dvojjazyčne, teda v štátnom jazyku i v jazyku menšiny tieto verejné a matričné listiny: rodný list, sobášny list, úmrtný list, povolenia, oprávnenia, potvrdenia, vyjadrenia a vyhlásenia. V pochybnostiach je rozhodujúci text verejnej listiny v štátnom jazyku.

178. Príslušníci národnostných menšín môžu v zmysle platnej právnej úpravy používať označenia geografických objektov v menšinovom jazyku v obciach uvedených v nariadení vlády č. 221 z roku 1999, ide o viac ako 650 obcí. Vo väčšine obcí, predovšetkým tam, kde žijú príslušníci maďarskej národnostnej menšiny, sa táto možnosť v praxi aj bohato využíva. Po prijatí novely zákona o používaní jazykov národnostných menšín z roku 2011 pribudlo dokonca niekoľko desiatok nových označení obcí v jazykoch národnostných menšín na dopravných tabuliach na začiatku a na konci obcí, v ktorých dovtedy takéto označenia umiestnené neboli. Vzhľadom na to, že v Slovenskej republike sa uplatňuje flexibilný prístup vo vzťahu k percentuálnemu zastúpeniu príslušníkov národnostných menšín v jednotlivých obciach, tabule sa nachádzajú aj v obciach, ktoré nespĺňajú 20-percentnú ani 15-percentnú požiadavku. Od roku 1994, keď sa zákonom č. 191/1994 Z. z. o označovaní obcí v jazyku národnostných menšín stanovila povinnosť umiestniť označenia obcí v menšinových jazykoch na dopravných tabuliach označujúcich začiatok a koniec obce (v obciach uvedených v prílohe k tomuto zákonu), sa neodstránila žiadna tabuľa s označením obce v menšinovom jazyku, ktorá bola v obci umiestnená v zmysle tohto zákona ani po poklese počtu príslušníkov národnostných menšín v danej obci. V obciach, kde žijú príslušníci národnostných menšín, sa v širokom rozsahu využívajú aj možnosti označovať ulice, verejné priestranstvá a iné geografické objekty v jazyku národnostných menšín. Takéto označenia sa bežne umiestňujú aj v obciach, kde príslušníci menšín nedosahujú zákonom stanovenú percentuálnu hranicu.

Článok 12

- 1. Tam, kde to je vhodné, strany prijímú opatrenia v oblasti vzdelávania a výskumu, zamerané na podporu poznania kultúry, histórie, jazyka a náboženstva svojich národnostných menšín a väčšinového obyvateľstva.*
- 2. V nadväznosti na to strany, okrem iného, vytvoria primerané možnosti na prípravu učiteľov, prístup k učebniciam a na napomáhanie stykov medzi študentmi a učiteľmi rozličných komúnít.*
- 3. Strany sa zaväzujú podporovať rovnaké príležitosti na prístup k vzdelaniu na všetkých stupňoch pre osoby patriace k národnostným menšinám.*

179. Vzdelávanie o kultúre a histórii menšín sa realizuje pre jednotlivé stupne vzdelávania v prierezových témach Multikultúrna výchova, Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra, ako aj vo vzdelávacích oblastiach, napr. Človek a hodnoty, Umenie a kultúra, Človek a spoločnosť. Dokument s názvom Vypracovanie cieľov a obsahu multikultúrnej výchovy a vzdelávania (2011-2012) je zameraný na pomoc základným a stredným školám pri realizácii multikultúrnej výchovy a vzdelávania.

180. Významnými dokumentačnými, vedeckovýskumnými, metodickými a prezentačnými pracoviskami zameranými na dejiny a kultúru jednotlivých národnostných menšín žijúcich na Slovensku sú špecializované tzv. národnostné múzeá. Podrobnejšiu informáciu o nich uvádzame k článku 5 dohovoru.

181. Vedeckému výskumu otázok týkajúcich sa postavenia národnostných menšín sa venuje aj vrcholná vedecká inštitúcia SR – Slovenská akadémia vied. Jej vedeckí pracovníci poskytujú aj expertíznu a poradenskú činnosť pre verejné orgány v týchto otázkach.

182. Náboženská výchova alebo náboženstvo sa vyučuje v školách podľa zákona okrem základných umeleckých škôl a jazykových škôl. Vyučovanie náboženskej výchovy alebo náboženstva umožnené aj v materských školách. Vyučovanie zabezpečujú registrované cirkvi a náboženské spoločnosti. Náboženská výchova sa vyučuje ako jeden z povinne voliteľných predmetov v alternácii s etickou výchovou v základných a stredných školách a je súčasťou štátneho vzdelávacieho programu.

183. K zlepšeniu vzdelávania národnostných menšín v SR sa využívajú aj vzdelávacie projekty spolufinancované z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Vzdelávanie. V roku 2012 bola vyhlásená výzva s názvom „Skvalitnenie vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín metódou vyučovania cudzích jazykov zlepšením kvality programov vysokých škôl“ s celkovou finančnou čiastkou 1 milión eur. Žiadosť o nenávratný finančný príspevok mohli podať štátne, verejné a súkromné vysoké školy a cieľovou skupinou boli študenti a vysokoškolskí učitelia na vysokých školách. Výzva z geografického hľadiska pokrývala územie celej Slovenskej republiky s výnimkou Bratislavského samosprávneho kraja. Výzva bola zameraná na tvorbu, inováciu a/alebo implementáciu študijných programov so zameraním na vzdelávanie budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry a budúcich učiteľov primárneho vzdelávania s ohľadom na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry metódou cudzieho jazyka na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín a na prípravu nových študijných materiálov a zavádzanie nových metód do výučby študijných

programov so zameraním na vzdelávanie budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry a budúcich učiteľov primárneho vzdelávania s ohľadom na vyučovanie slovenského jazyka a literatúry metódou cudzieho jazyka na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Podaných bolo 5 žiadostí, pričom výberové kritériá a podmienky poskytnutia pomoci splnili celkovo 4 žiadosti a schválené boli 3 žiadosti v celkovej výške 652 594 eur:

- Rozšírenie študijného programu slovenský jazyk a literatúra v kombinácii o didaktickú zložku slovenčiny ako cudzieho jazyka - Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
- Skvalitnenie vysokoškolskej prípravy budúcich učiteľov slovenského jazyka a slovenskej literatúry na základných a stredných školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín pomocou metód výučby cudzích jazykov - Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave,
- Nitriansky model skvalitnenia vyučovania slovenského jazyka a literatúry na školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín metódou vyučovania cudzích jazykov (s dôrazom na školy s vyučovacím jazykom maďarským) - Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.

184. Odborným garantom ďalšieho vzdelávania učiteľov, vrátane pedagogických zamestnancov zo škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny alebo s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny je Metodicko-pedagogické centrum. Od roku 2009 centrum realizuje národný projekt v rámci operačného programu Vzdelávanie „Profesijný a kariérový rast pedagogických zamestnancov“ v celkovej finančnej čiastke 49,8 mil. EUR. Cieľom národného projektu je vytvoriť a rozvíjať efektívny systém ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácií pedagogických a odborných zamestnancov v súlade so zákonom o pedagogických a odborných zamestnancov a v súlade s aktuálnymi a perspektívnymi potrebami vedomostnej spoločnosti.

Národný projekt sa koncentruje najmä na:

- tvorbu, inováciu a implementáciu profesijných štandardov a nástrojov hodnotenia rozvoja profesijných kompetencií pre kategórie, kariérové stupne a kariérové pozície pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení,
- vytvorenie a akreditovanie programov kontinuálneho vzdelávania a rozvíjanie kvality inštitúcií ďalšieho vzdelávania,
- zvyšovanie a obnovovanie úrovne kľúčových kompetencií pedagogických zamestnancov a zamestnancov pracujúcich v oblasti vzdelávania v systéme kontinuálneho vzdelávania v súlade s profesijnými štandardami a aktuálnymi a perspektívnymi potrebami vzdelanostnej spoločnosti,
- zvyšovanie informovanosti o možnostiach vzdelávania sa a uľahčenie prístupu k vzdelávacím programom a učebným zdrojom prostredníctvom moderných vzdelávacích foriem a technológií.

185. K júnu 2013 bolo akreditovaných 264 novovytvorených programov kontinuálneho vzdelávania z plánovaného počtu 625 novovytvorených vzdelávacích programov. Ponuka vzdelávacích programov je zverejnená a priebežne aktualizovaná na webovom sídle MPC.

Vybrané príklady už akreditovaných vzdelávacích programov:

- Tvorba didaktických testov vo všeobecno-vzdelávacích predmetoch s vyučovacím jazykom maďarským,
- Digitálne technológie na zefektívnenie vyučovania s využitím interaktívnej tabule na školách s vyučovacím jazykom maďarským,
- Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským,
- Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským,

- Rozvoj komunikačných kompetencií na hodinách ukrajinského jazyka,
- Rozvoj komunikatívnych kompetencií pomocou textov rozličných jazykových štýlov na hodinách ukrajinského jazyka,
- Regionálna výchova v primárnom vzdelávaní,
- Regionálna história v školskom vzdelávacom programe,
- Výchova a vzdelávanie Rómov na hodinách náboženstva/náboženskej výchovy,
- Rómsky jazyk v edukácii,
- Metódy a formy práce podporujúce kritické myslenie u žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia,
- Špecifické metódy a formy práce so žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia.

186. V procese akreditácie sú napríklad tieto vzdelávacie programy:

- Rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov v školách s vyučovacím jazykom maďarským,
- Nácvik komunikatívnych zručností na hodinách slovenského jazyka na 1. stupni ZŠ s vyučovacím jazykom maďarským,
- Vyučovanie rusínskeho jazyka na ZŠ a SŠ v kontexte aktuálnych zmien v školstve,
- Rozvíjanie komunikačných schopností na školách s vyučovacím jazykom maďarským,
- Možnosti spracovania rozširujúceho učiva výtvarnej výchovy na školách s vyučovacím jazykom maďarským.

187. Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave zriadilo v apríli 2011 Detašované pracovisko v Komárne. Toto pracovisko začalo plniť úlohy pri podpore profesijného rozvoja a kontinuálnom vzdelávaní pedagogických a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení s vyučovacím jazykom maďarským. Na pracovisku je v súčasnosti zamestnaných 11 zamestnancov. Od apríla 2011 do augusta 2013 bolo preškolených už vyše 1 600 pedagógov zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským. Jedným z dôležitých cieľov pracoviska je aj metodicky usmerňovať vyučovanie slovenského jazyka na národnostných školách pre dosiahnutie dostatočnej konverzačnej zručnosti príslušníkov národnostných menšín v štátnom jazyku.

188. V roku 2010 boli prostredníctvom Metodicko-pedagogického centra vypracované 3 programy kontinuálneho vzdelávania, ktoré mali pokryť problematiku vyučovania slovenského jazyka v školách s vyučovacím jazykom maďarským od primárneho po úplného stredného vzdelávania:

- Posilňovanie komunikačných kompetencií vo vyučovaní slovenského jazyka pre učiteľov prvého stupňa základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.
  - Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským.
  - Rozvoj čitateľskej gramotnosti na základných školách s vyučovacím jazykom maďarským.
- Vzdelávania „Posilňovanie komunikačných kompetencií v predmete slovenský jazyk a slovenská literatúra v základných školách s vyučovacím jazykom maďarským“, sa zúčastnilo približne 100 učiteľov.

189. V akreditačnom procese sú aj ďalšie vzdelávacie programy:

- Spolupráca rodiny a školy na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským ,
- Aplikácia a tvorba didaktických hier a učebných pomôcok na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským,
- Čítanie radosťou a rozvíjanie čitateľskej gramotnosti žiakov na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským,

- Návnik komunikatívnych schopností na hodinách slovenského jazyka na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským,
- Rozvíjanie kreativity žiakov na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským
- Rozvíjanie logického myslenia žiakov na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským
- Rozvíjanie detskej predstavivosti a fantázie na 1. stupni základných škôl s vyučovacím jazykom maďarským.

190. K júlu 2013 eviduje detašované pracovisko 458 nevybavených prihlášok na kontinuálne vzdelávanie z celého Slovenska, pričom sa zaoberá aj recenziami a konzultantskou činnosťou pre I. a II. atestácie učiteľov.

191. V súlade s vysokoškolským zákonom sa podporuje štúdium a výskum menšinových jazykov. Vzdelávanie v maďarskom jazyku sa realizuje na nasledovných univerzitách:

- Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave,
- Filologická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici,
- Pedagogická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre – Fakulta stredoeurópskych štúdií,
- Univerzita J. Selyeho v Komárne (3 fakulty – Ekonomická fakulta, Fakulta Reformovanej teológie, Pedagogická fakulta),
- Prešovská univerzita – Ústav maďarského jazyka a kultúry.

192. Univerzitné vzdelávanie v ukrajinskom a rusínskom jazyku poskytuje Prešovská univerzita v Prešove. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR v akademickom roku 2012/2013 nominovalo spolu 8 kandidátov na študijné aktivity na ukrajinských vysokých školách, z toho 6 účastníkov študijných mobilít bolo z Prešovskej univerzity v Prešove. Cieľom bola snaha zdokonaľiť si jazykové zručnosti z ukrajinského jazyka, získať podkladové materiály k príprave bakalárskych a magisterských prác, ako aj materiály k vedecko-pedagogickej činnosti a účasť na odbornom seminári k výučbe ukrajinského jazyka.

193. Vo vzťahu k rómskemu jazyku je to

- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre – Ústav romologických štúdií,
- Vysoká škola zdravotnícka a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava – Ústav rómskych európskych štúdií,
- Prešovská univerzita – Ústav rómskych štúdií.

Článok 13

1. V rámci svojho vzdelávacieho systému strany budú uznávať, že osoby patriace k národnostnej menšine majú právo na zriaďovanie a prevádzku vlastných súkromných zariadení pre vzdelávanie a odbornú prípravu.

2. Z uplatňovania tohto práva nevyplývajú pre strany žiadne finančné záväzky.

194. Ústava SR v článku 34 ustanovuje právo občanov patriacich k národnostným menšinám zakladať a udržiavať vzdelávacie inštitúcie. Výučba jazykov národnostných menšín prebieha aj v rámci štátnych vysokých škôl. Tieto školy sú súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy SR a sú financované zo štátneho rozpočtu. Okrem štátnych škôl na základe právnych predpisov je možné zriadiť súkromné alebo cirkevné školy, ktoré sú na základe platných právnych predpisov financované aj zo štátneho rozpočtu.

195. Školský zákon ustanovuje medzi základné princípy výchovy a vzdelávania aj princíp rovnocennosti vzdelania získaného v štátnych školách a v školách súkromných a cirkevných, teda takých, kde zriaďovateľom môže byť aj osoba, ktorá je príslušníkom národnostnej menšiny.

196. Vysokoškolský zákon (zákon č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov) ustanovuje podmienky aj pre pôsobenie vysokých súkromných škôl. Zriaďovateľom takejto školy môže byť len právnická osoba a súhlas na jej vznik dáva vláda SR na základe návrhu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR.

Článok 14

1. Strany sa zaväzujú uznávať, že každá osoba patriaca k národnostnej menšine má právo učiť sa jazyk svojej menšiny.
2. V oblastiach, ktoré tradične alebo vo významnom počte obývajú osoby patriace k národnostným menšinám strany sa budú, v prípade dostatočného záujmu, usilovať zabezpečiť podľa možností v rámci svojho vzdelávacieho systému, aby osoby patriace k týmto menšinám mali primerané možnosti na výučbu jazyka ich menšiny alebo výučbu v tomto jazyku.
3. Ustanovenie odstavca 2 tohto článku sa bude vykonávať bez ujmy na výučbe štátneho jazyka alebo na vyučovaní v tomto jazyku.

197. Právo na vzdelávanie v jazyku národnostných menšín je zakotvené v Ústave SR a v zákone č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Výchova a vzdelávanie detí a žiakov sa uskutočňuje na základných a stredných školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín, s vyučovaním jazyka národnostných menšín a s vyučovacím jazykom slovenským na základe slobodného rozhodnutia rodičov, resp. zákonného zástupcu. S prihliadnutím na materinský jazyk dieťaťa je zabezpečená aj predškolská a nadväzná mimoškolská výchova a vzdelávanie detí v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach.

198. Podľa všeobecne záväzných právnych predpisov vrátane medzinárodných dohôd národnostná menšina má možnosti uplatnenia si práva na vzdelávanie v materinskom jazyku. Rozhodnutie je závislé od záujmu a požiadaviek zákonných zástupcov dieťaťa. Výchova a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín v materinskom jazyku a materinského jazyka, vrátane jej inštitucionálneho zabezpečenia školami a školskými zariadeniami s výchovným a vyučovacím jazykom národnostnej menšiny a s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny je rovnocennou a neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky. Vzdelanie dosiahnuté na týchto školách je rovnocenné so vzdelaním na školách s vyučovacím jazykom slovenským.

199. Výchovno-vzdelávací proces v školách s vyučovacím jazykom a s vyučovaním jazyka národnostných menšín sa uskutočňuje v súlade so štátnym vzdelávacím programom. Každá zmena obsahu a organizácie výchovy a vzdelávania sa identicky transformuje aj do obsahu výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach s vyučovacím/výchovným jazykom národnostnej menšiny a vyučovaním jazyka národnostnej menšiny.

200. Vo výchove a vzdelávaní detí patriacich k národnostným menšinám sa v rezorte školstva uplatňuje a dodržiava demokratické právo rodičov na voľbu vyučovacieho jazyka školy.

201. Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR zriadil v roku 2013 ako svoj poradný orgán pre oblasť výchovy a vzdelávania príslušníkov národnostných menšín a implementáciu Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov Radu ministra pre národnostné školstvo. Prvé zasadnutie sa konalo v apríli 2013, zúčastnili sa ho zástupcovia maďarskej, rusínskej, ukrajinskej, nemeckej a rómskej národnostnej menšiny a aj splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny. Predmetom rokovania bola otázka učebníc, učebných textov pre národnostné školstvo, diskusia o rámcových učebných plánoch pre národnostné školstvo a správa o stave národnostného školstva, ktorú vypracoval Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny v marci 2013.

202. Od predloženia 3. periodickej správy boli v oblasti vzdelávania prijaté tieto legislatívne opatrenia:

- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 320/2008 Z. z. o základnej škole (novelizovaná v roku 2011)
- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 282/2009 Z. z. o stredných školách (novelizované v roku 2011 a 2012)
- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 318/2008 Z. z. o ukončovaní štúdia na stredných školách (novelizovaná v roku 2011 a 2013)
- Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 233/2011 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

203. Obsah vzdelávania je pre jednotlivé stupne vzdelania určený vzdelávacími štandardmi v štátnych vzdelávacích programoch (ďalej len „ŠVP“), ktoré stanovujú všeobecné ciele vzdelávania a kľúčové kompetencie, ku ktorým má vzdelávanie smerovať. Ciele vzdelávania sú postavené tak, aby sa zabezpečil vyvážený rozvoj osobnosti žiakov. ŠVP zahŕňa profil absolventa, charakteristiku vzdelávacích oblastí, rámcové učebné plány, organizačné podmienky a povinné personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie vzdelávania a vymedzuje aj rámcový obsah vzdelávania. Je východiskom pre tvorbu školského vzdelávacieho programu, v ktorom sa zohľadňujú aj špecifické podmienky a potreby regiónu. ŠVP vydáva a zverejňuje pre jednotlivé stupne vzdelania Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

204. Súčasťou ŠVP je rámcový učebný plán, ktorý obsahuje vzdelávacie oblasti a zoznam povinných a voliteľných vyučovacích predmetov s vymedzením najmenšieho počtu vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti. Rámcové učebné plány určujú taktiež rozsah najväčšieho týždenného počtu vyučovacích hodín v príslušnom ročníku vzdelávacieho programu a počet hodín, ktoré môže škola použiť na svoje vlastné zameranie v rámci tvorby školského vzdelávacieho programu. Rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov.

205. Výučba jazyka národnostnej menšiny alebo výučba v jazyku národnostnej menšiny je zabezpečená v školách na základe platných rámcových učebných plánov pre základné školy a gymnáziá so štvorročným a osemročným štúdiom s vyučovacím jazykom národností. V súčasnosti v Slovenskej republike existujú základné a stredné školy s vyučovacím jazykom maďarským, základné a stredné školy s vyučovacím jazykom ukrajinským, základné školy s vyučovacím jazykom rusínskym a základné školy s vyučovacím jazykom nemeckým, ktoré postupujú podľa platných RUP pre školy s vyučovacím jazykom národností. Vyučovanie menšinového jazyka na týchto školách nie je na úkor vyučovania štátneho jazyka. Školy s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny postupujú podľa platných RUP pre školy s vyučovacím jazykom slovenským, s tým, že vyučovanie menšinového jazyka sa realizuje v rámci školského vzdelávacieho programu. Presný počet hodinovej dotácie štátneho jazyka a jazyka národností je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Tabuľka č. 20

Hodinová dotácia štátneho jazyka a jazyka národnostnej menšiny

	Predmet/ročník	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	1.	2.	3.	4.
RUP/2008 Školy s VJS*	Slovenský jazyk a literatúra	8	6	6	6	5	4	4	5	5	3	3	3	3
RUP/2011 Školy s VJS	Slovenský jazyk a literatúra	26				23				12				
RUP/2008 Školy s VJN**	Slovenský jazyk a slovenská literatúra	5	5,5	5,5	5	5	4	4	5	5	2	2	2	2
	Jazyk národnosti a literatúra	5	5,5	5,5	5	5	4	4	5	5	2	2	2	2
RUP/2011 Školy s VJN	Slovenský jazyk a slovenská literatúra	21				23				8				
	Jazyk národnosti a literatúra	21				23				8				

Zdroj: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR

Vysvetlivky: * s vyučovacím jazykom slovenským

** s vyučovacím jazykom národností

206. Štát vytvára podmienky na výučbu materinského jazyka príslušníkov národnostných menšín, pričom školy majú dostatočný priestor na vlastnú profiláciu v rámci školského vzdelávacieho programu podľa potrieb a záujmu žiakov, zákonných zástupcov, lokálnych podmienok a pod. Školy s vyučovaním jazyka národnostných menšín síce postupujú podľa rámcových učebných plánov pre školy s vyučovacím jazykom slovenským (nemusia pritom figurovať v sieti ako národnostné školy), ale majú možnosť využívať na vyučovanie jazyka národnostnej menšiny aj voliteľné hodiny. Školy toto aj v praxi využívajú.

207. Pri školách s vyučovacím jazykom národnostných menšín ide väčšinou o školy s nižším počtom žiakov, kde aj na základe demografického vývoja bude každoročne počet žiakov naďalej klesať, čo niekedy vedie až k vyradeniu zo siete škôl. V prípade ukrajinského jazyka bola takto vyradená zo siete škôl k 1. septembru 2010 Základná škola Ruská Poruba. Kvôli nepriaznivej demografii je to všeobecný trend aj na školách s vyučovacím jazykom slovenským. Väčšina základných škôl, ktoré vyučujú niektorý z jazykov národnostných menšín, zaznamenávajú pokles záujmu zo strany rodičov a detí o takéto vyučovanie. Dôvodom ich zníženého záujmu je nedostatočné uplatnenie národnostného jazyka v bežnom živote a praxi.

208. Po prechode škôl a školských zariadení do zriaďovateľskej pôsobnosti obcí a zmenou financovania na normatívne financovanie mnohí zriaďovatelia začali zápasit' aj s nedostatkom finančných prostriedkov. Ide najmä o školy s menším počtom žiakov. Viacerí zriaďovatelia aj napriek zvýšenému normatívu na žiaka len s veľkými ťažkosťami dokážu finančne zabezpečiť prevádzku školy. Pokiaľ má škola do 150 žiakov je normatív navýšený koeficientom 1,495 a zároveň s iným vyučovacím jazykom majú navýšený normatív ešte o 8 %.

209. Štátny inštitút odborného vzdelávania pri tvorbe ŠVP venuje neustálu pozornosť výchove a vzdelávaniu národnostných menšín na stredných odborných školách. V sledovanom období sa zamerával na zmeny v oblasti odborného vzdelávania a prípravy na stredných odborných školách SR, ktoré sa týkajú aj národnostných menšín a na zaradenie jazyka národnostných menšín do rámcových učebných plánov štátnych vzdelávacích programov stredných odborných škôl. V rokoch 2011 až 2013 prebiehala revízia všetkých štátnych vzdelávacích programov, všetkých skupín odborov a vo všetkých stupňoch

vzdelávania. V tejto súvislosti sa upravovali jednotlivé časti ŠVP s dôrazom na charakteristiku ŠVP, profil absolventa, rámcové učebné plány a vzdelávacie oblasti – teoretické vzdelávanie a praktická príprava. Všetky zmeny sa týkajú aj učebných a študijných odborov s vyučovacím jazykom národnostných menšín. Pre národnostné menšiny bol upravený RUP pre dennú i externú formu štúdia. Všetky RUP pre učebné a študijné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín majú vo vzdelávacej oblasti „jazyk a komunikácia“ povinný predmet jazyk národností a literatúra. Na revízii ŠVP spolupracovali aj školy s vyučovacím jazykom maďarským.

210. Štátny inštitút odborného vzdelávania tiež poskytuje pomoc pri zriaďovaní a prevádzkovaní súkromných stredných odborných škôl s vyučovacím jazykom národnostných menšín, pri tvorbe školských vzdelávacích programov, predkladaní, realizácii a hodnotení nových učebných a študijných odborov na experimentálne overovanie. V rokoch 2012 až 2013 bola pomoc poskytnutá Súkromnej strednej odbornej škole v Očovej, ktorá je zameraná na výchovu a vzdelávanie predovšetkým rómskej mládeže, pri tvorbe ŠVP pre učebné odbory kuchár, čašník, servírka, hostinský a učebný odbor 2-ročného štúdia pomocník v kuchyni, ktorý sa experimentálne overuje a je určený pre žiakov, ktorí skončili základnú školu v nižšom ako 9. ročníku. Spolupráca je aj v oblasti výskumu. Do výskumnej úlohy „Jednotné zadanie záverečnej skúšky“, ktorá sa experimentálne overuje v odbore kaderník je zapojených 8 pilotných stredných odborných škôl a z toho jedna Súkromná stredná odborná škola s vyučovacím jazykom maďarským z Dunajskej Stredy. Výsledky za školský rok 2012/2013 sa v súčasnosti spracovávajú a budú podkladom k vypracovaniu jednotnej metodiky pre JZS pre všetky učebné odbory.

211. Revidované rámcové učebné plány štátnych vzdelávacích programov sú s platnosťou od 1. septembra 2013 pre všetky skupiny odborov a stupne vzdelania nastavené tak, aby poskytovali rovnaké podmienky pre všetky stredné odborné školy v SR, teda i pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín.

212. V súlade s právom detí a žiakov patriacich k národnostným menšinám a etnickým skupinám a školským zákonom sú žiakom škôl s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny/vyučovaním jazyka národnostnej menšiny v primeranom počte zabezpečované učebnice. Ministerstvo školstva každoročne vyčleňuje v rozpočte na nákup a distribúciu učebníc približne 12-16% finančných prostriedkov na zabezpečenie učebníc pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, resp. s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny. V roku 2013 vyčlenilo ministerstvo na nákup učebníc pre národnostné menšiny 30% z celkových rozpočtovaných prostriedkov na zabezpečenie učebnicovej politiky.

213. Školám s vyučovacím jazykom maďarským na Slovensku sú od spustenia školskej reformy v roku 2008 postupne zabezpečované v dostatočnom počte nové učebnice zodpovedajúce obsahovej prestavbe rovnako ako školám s vyučovacím jazykom slovenským, pre vzdelávacie oblasti a vyučovacie predmety podľa ŠVP, vrátane predmetu jazyk národností a literatúra a náboženská výchova. Pre ukrajinskú a rusínsku národnostnú menšinu sú zabezpečované špecifické učebnice a pracovné zošity pre predmet jazyk národností a literatúra. Ministerstvo školstva pripravuje verejné obstarávanie na tvorbu a vydanie špecifických učebníc a pracovných zošitov pre predmet jazyk národností a literatúra pre rómsku národnostnú menšinu a na tvorbu a vydanie učebnice histórie Rómov.

214. Časť učebníc pre školy s vyučovacím jazykom maďarským je vytvorená odborníkmi – príslušníkmi maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku a časť učebníc bola napísaná aj v

spolupráci s odborníkmi z Maďarskej republiky. Na tvorbe učebníc pre rusínsku a ukrajinskú národnostnú menšinu participujú odborníci, vysokoškolskí pedagógovia aj pedagógovia z praxe, ktorí sú príslušníkmi uvedených národnostných menšín.

215. V zmysle platnej legislatívy môžu školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny vo výchovno-vzdelávacom procese používať okrem schválených učebníc, aj učebnice odporúčané ministerstvom školstva a tiež iné učebné texty, ktoré sú v súlade s cieľmi a princípmi školského zákona.

Tabuľka č. 21

Prehľad škôl s výchovným a vyučovacím jazykom národnostných menšín v školskom roku 2012/2013

Výchovný a vyučovací jazyk	MŠ Spolu v SR 2866	ZŠ Spolu v SR 2178	SŠ Spolu v SR 778	VŠ Spolu v SR 40	Formou kurzov
bulharský	1*	1*	1*	Katedra+kurzy	
český	-	-	-	-	-
chorvátsky	-	-	-	-	áno
maďarský	263	234	29	1+katedry	-
slovensko-maďarský	81	33	48		
moravský	-	-	-	-	-
nemecký	1	2	1	-	áno
slovensko-nemecký		2	6 BG		
poľský	-	x	x	1 katedra BB	áno
rómsky	1x	2x	5x	4 inštitúcie	-
rusínsky	1	1	5x	PU Prešov	-
slovensko-rusínsky	1	1	-		
ruský	-	-	-	-	
			2 BG		
srbský	-	-	-	-	-
ukrajinský	12	5	1	FF PU	neuvádz
slovensko-ukrajinský	3	1	0		a
židovský	-	-	-	-	-

Zdroj: Správa o postavení a právach príslušníkov národnostných menšín za rok 2012

Vysvetlivky:

x = s vyučovaním jazyka

BG – bilingválne gymnázium

*zriaďovateľom je ministerstvo školstva Bulharskej republiky,

216. Príloha č. 7 obsahuje prehľad počtu škôl a žiakov denného štúdia podľa vyučovacieho jazyka v rokoch 2009-2012.

217. Výučba ukrajinského jazyka ako materinského jazyka sa realizuje v školách a triedach s vyučovaním jazyka národnostnej menšiny, pričom viaceré predmety sa vyučujú v slovenčine. Vo vzťahu k ukrajinskému jazyku prebieha výučba v školách alebo triedach s kombinovaným vyučovaním, t.j. časť vyučovacích predmetov sa vyučuje v štátnom jazyku a ostatné predmety v jazyku národnostnej menšiny. Priemerná obsadenosť tried na základných školách s vyučovacím jazykom ukrajinským je 11 žiakov. V prípade škôl s vyučovacím jazykom slovenským je to 21 žiakov. V školskom roku 2012/2013 sa v 6 základných školách (28 tried) s výučbou ukrajinského jazyka vzdelávalo 290 žiakov a

Gymnázium Tarasa Ševčenka v Prešove (5 tried) s výučbou ukrajinského jazyka vzdelávalo 92 žiakov. V uvedenom období bolo v 8 materských školách s ukrajinským jazykom zaradených 186 detí.

218. Materské školy s výchovným jazykom ukrajinským: Jarabina, Údol, Vyšný Mirošov, Humenné, Habura, Prešov, Medzilaborce – Duchnovičova ulica a Medzilaborce – Ulica gen. Slobodu. Základné školy s vyučovacím jazykom ukrajinským: Chmeľová, Humenné, Údol, Jarabina, Habura a spojená škola Prešov na ulici Sládkoviča 4, kde je zriaďovateľom Prešovský samosprávny kraj. V dvoch školách sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v slovenskom aj ukrajinskom jazyku: Jarabina (základná škola) a Medzilaborce (materská škola).

219. Pozitívne je, že na niektorých školách s vyučovacím jazykom slovenským sa ukrajinský jazyk vyučuje v rámci školských vzdelávacích programov: v roku 2012/2013 sa v ZŠ s MŠ Nižná Polianka v 14 triedach učilo ukrajinský jazyk spolu 56 žiakov, v ZŠ s MŠ Čirč sa v dvoch triedach I. stupňa učilo 10 žiakov, v ZŠ Jarabina v 20 triedach 79 žiakov a v ZŠ Snina sa učilo po ukrajinsky 14 žiakov.

220. Základné školy a stredné školy majú pripravené podmienky pre zavedenie predmetu rómsky jazyk a literatúra podľa záujmu žiakov a ich rodičov do školského vzdelávacieho programu v rámci disponibilných hodín. Pri plánovaní vyučovania rómskeho jazyka a literatúry majú školy k dispozícii vypracované podklady - výkonové a obsahové štandardy rómskeho jazyka a literatúry. Štandardy vychádzajú z Rámcového vzdelávacieho programu rómskeho jazyka, ktorý vznikol v spolupráci s Európskym fórom Rómov a kočovníkov v roku 2008 a bol vypracovaný v rovnakom duchu ako Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky (SERR). Jeho hlavným cieľom je posilniť rómsky jazyk ako materinský jazyk Rómov v modernej spoločnosti. Základom pre vyučovanie rómskeho jazyka a literatúry je štandardizovaná forma rómskeho jazyka, za ktorú sa na Slovensku považuje severocentrálny dialekt, ktorým komunikuje prevažná väčšina Rómov na Slovensku.

221. Žiaci stredných škôl, ktorí splnia podmienky, majú možnosť vykonať aj maturitnú skúšku z rómskeho jazyka a literatúry ako voliteľného maturitného predmetu. Pri príprave maturitnej skúšky z rómskeho jazyka a literatúry sú školám k dispozícii na webovej stránke Štátneho pedagogického ústavu cieľové požiadavky na vedomosti a zručnosti maturantov z rómskeho jazyka a literatúry – úroveň B1, B2.

222. Využitie rómskeho jazyka pri komunikácii s dieťaťom a žiakom s postupným prekonávaním jazykovej a kultúrnej bariéry vo výchovno-vzdelávacom procese materských škôl a 1. stupňa základných škôl predpokladá dôslednú prípravu pedagogických zamestnancov, hlavne učiteľov špecialistov na prácu s deťmi a žiakmi zo sociálne znevýhodneného prostredia a asistentov učiteľa zahŕňajúcu základy ovládania rómskeho jazyka. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR má pripravené učebné texty v rómskom a slovenskom jazyku pre žiakov primárneho stupňa vzdelávania. Cieľom je zvýšiť predpoklady pre úspešnosť vo vzdelávaní žiakov a tiež podporiť interkultúrne kompetencie rómskych žiakov a nerómskych žiakov. Hravou formou sa tu buduje vzájomne pochopenie a porozumenie medzi žiakmi z rôzneho kultúrneho prostredia. Rozprávky prispievajú k rozvoju dobrých medziľudských vzťahoch založených na vzájomnej pomoci a spolupráci u žiakov, k rozšíreniu slovnej zásoby o nové pojmy zo slovenského jazyka a rómskeho jazyka a k rozvoju schopnosti čítať s porozumením. Dvojazyčnosť rozprávok umožňuje žiakom porovnávať text v slovenskom jazyku s textom v rómskom jazyku a naopak.

223. V súvislosti s plnením úloh vyplývajúcich zo zapojenia do Dekády začleňovania rómskej populácie na roky 2011 – 2015 boli vypracované učebné texty v rómskom a slovenskom jazyku. Dvojazyčné texty určené pre žiakov primárneho stupňa sú zamerané na rozvoj slovnnej zásoby a rozvoj čitateľskej a komunikačnej gramotnosti žiakov. Učebné texty obsahujú jednoduché úlohy, ktoré motivujú žiakov hľadať súvislosti medzi obrázkami a slovami, čím sa rozvíja a upevňuje nielen ich slovná zásoba, ale tiež ich samostatnosť, tvorivosť, myslenie a predstavivosť. Učebné texty vychádzajú z Učebnice rómskeho jazyka z roku 2007. Školám sa odporúča využívať učebné texty ako učebnú pomôcku pre podporu a zefektívnenie procesu interkultúrneho vzdelávania na školách.

224. V sieti škôl SR je jedna škola s vyučovaním rómskeho jazyka. Súkromné gymnázium v Kremnici bolo zaradené do siete škôl a školských zariadení v roku 2008.

225. Na zabezpečenie výučby rómskeho materinského jazyka v základných a stredných školách boli v roku 2004 schválené „Dočasné vyrovnávacie opatrenia s cieľom pripraviť dostatočný počet pedagógov vyučujúcich v rómskom jazyku“. Prvých 25 frekventantov dostalo akreditáciu v marci 2005.

226. V súlade s vysokoškolským zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa podporuje štúdium a výskum rómskeho jazyka v:

- Ústave romologických štúdií – Univerzita Konštantína Filozofa Nitra;
- Ústave rómskych európskych štúdií – Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava;
- Ústave rómskych štúdií Prešovskej univerzity.

227. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR spolupracovalo s ÚV SR na príprave programu „Miestne a regionálne iniciatívy na zníženie národných nerovností a podporu sociálnej inklúzie“ v rámci finančného mechanizmu EHP. Základom programu je Memorandum Rady Európy s názvom “Vzdelávanie Rómov a pre Rómov v Európe”. Hlavným cieľom programu je vytvorenie podmienok, predovšetkým ľudských a odborných zdrojov pre kvalitné interkultúrne vzdelávacie programy pomocou rómskeho jazyka v širšom rozsahu, ako aj podpora základných a stredných škôl, ktoré majú záujem o rozvoj inkluzívneho vzdelávania prostredníctvom interkultúrnej výchovy. Všetky aktivity programu budú zamerané na posilnenie sociálnej inklúzie prostredníctvom interkultúrneho vzdelávania, rómskeho jazyka a kultúry a spolupráce medzi školami a rodinami:

- Inklúzia vo vzdelávaní, spoločná výučba rómskych a nerómskych žiakov prostredníctvom posilnenia interkultúrneho vzdelávania v školách, najmä výučbou rómskeho jazyka a literatúry spolu s rómskou kultúrou a históriou.
- Používanie rómskeho jazyka ako podporného jazyka vo vzdelávaní, ako aj uplatňovanie takých pedagogických prístupov, ktoré budú vytvárať priaznivú školskú atmosféru a zabráňovať akejkoľvek diskriminácii rómskych žiakov na školách.
- Vzdelávanie pedagogických zamestnancov.
- Vytvorenie učebných materiálov.

228. V školách a v školských zariadeniach, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v jazyku národnostných menšín, sa pedagogická dokumentácia vedie dvojazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku príslušnej národnostnej menšiny. Doklady o získanom vzdelaní sa v školách, v ktorých sa výchova a vzdelávanie uskutočňuje v inom vyučovacom jazyku ako

slovenskom vedú dvojjazyčne, a to v štátnom jazyku a v jazyku príslušnej národnostnej menšiny.

229. Zákon tiež definuje spôsob používania geografického názvoslovia v učebniciach, ako aj v učebných textoch a pracovných zošitoch vydávaných v jazyku národnostnej menšiny tak, že geografické názvy, ktoré sú vžitá a zaužívané v jazyku národnostnej menšiny, sa uvádzajú dvojjazyčne, a to najprv v jazyku príslušnej národnostnej menšiny a následne v zátvorke alebo za lomkou v štátnom jazyku, a to spôsobom, ktorý bol používaný v učebniciach schválených v rokoch 2002 až 2006. Kartografické diela sa uvádzajú v štátnom jazyku a na konci učebnice sa uvedie súhrnný prehľad geografických názvov vo forme slovníka v jazyku národnostnej menšiny a v štátnom jazyku.

Článok 15

Strany musia vytvárať podmienky potrebné na efektívnu účasť osôb patriacich k národnostným menšinám na kultúrnom, spoločenskom a ekonomickom živote, ako aj na verejných záležitostiach, najmä na tých, ktoré sa ich týkajú.

230. Všetky právne predpisy upravujúce volebné právo rešpektujú v plnom rozsahu ustanovenie čl. 30 Ústavy Slovenskej republiky, že občania majú za rovnakých podmienok prístup k voleným a iným verejným funkciám, pričom volebné právo je všeobecné, rovné a priame a vykonáva sa tajným hlasovaním. Právo zúčastňovať sa na správe verejných vecí priamo alebo slobodnou voľbou sa priznáva okrem občanov Slovenskej republiky aj cudzincom s trvalým pobytom na jej území, a to vo voľbách do orgánov samosprávy obcí a vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov. V sledovanom období nedošlo k zmenám vo volebnej legislatíve z hľadiska vymedzenia subjektov, ktorým sa priznáva aktívne a pasívne volebné právo.

231. Súčasne s novelou zákona o používaní jazykov národnostných menšín v roku 2011 došlo aj k zmenám všetkých právnych predpisov upravujúcich voľby na území Slovenskej republiky. Od 1. júla 2011 sú obce, ktorá spĺňajú podmienky podľa zákona o používaní jazykov národnostných menšín, povinné zasielať oznámenie o čase a mieste konania volieb s informáciou o spôsobe hlasovania v štátnom jazyku a v jazyku národnostnej menšiny.

232. V roku 2009 sa konali voľby do Európskeho parlamentu. Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja získala 11,33 % platných hlasov, čo predstavuje dva poslanecké mandáty. Vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov v roku 2009 bolo za Stranu maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja zvolených 35 poslancov, za MOST–HÍD dvaja poslanci a za Stranu rómskej koalície – SRK jeden poslanec. Ďalšie tri poslanecké mandáty získali zástupcovia Strany maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja a MOST–HÍD v koalícii rôznych politických zoskupení. V dvoch samosprávnych krajoch boli zvolení za predsedu kandidáti koalície, ktorej súčasťou je Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja a v jednom samosprávnom kraji bol za predsedu zvolený kandidát koalície, ktorej súčasťou je MOST–HÍD.

233. V roku 2010 sa konali voľby do Národnej rady Slovenskej republiky, v ktorých Strana rómskej koalície – SRK získala 0,27 % platných hlasov (poslanecký mandát nezískala), Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja získala 4,33 % platných hlasov (poslanecký mandát nezískala) a MOST – HÍD získal 8,12 % platných hlasov, čo predstavuje 14 poslaneckých mandátov. Vo voľbách do orgánov samosprávy obcí v roku 2010 bolo zvolených za Stranu maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja 1 194 poslancov, za MOST–HÍD 908 poslancov, za Rómsku iniciatívu Slovenska 52 poslancov a za Stranu rómskej koalície – SRK 50 poslancov. Ďalšie poslanecké mandáty získala Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja, MOST–HÍD a Rómska iniciatíva Slovenska v rámci rôznych koalícií. Za Stranu maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja bolo zvolených 129 starostov obcí, za MOST–HÍD 95 starostov obcí, za Stranu rómskej koalície – SRK päť starostov obcí a za Rómsku iniciatívu Slovenska boli zvolení dvaja starostovia obcí. Ďalšie mandáty starostov obcí získali Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja, MOST–HÍD, Rómska iniciatíva Slovenska a Strana rómskej koalície – SRK v rámci rôznych koalícií.

Celkovo bolo zvolených 28 starostov deklarujúcich svoju príslušnosť k rómskej národnostnej menšine.

234. V roku 2012 sa na základe ústavného zákona o skrátení volebného obdobia Národnej rady Slovenskej republiky konali voľby do Národnej rady Slovenskej republiky. V týchto voľbách získala strana MOST-HÍD 6,89 % platných hlasov, čo predstavuje 13 poslaneckých mandátov, Strana maďarskej koalície – Magyar Koalíció Pártja získala 4,28 % platných hlasov (poslanecký mandát nezískala) a Strana Rómskej únie na Slovensku získala 0,11 % platných hlasov (poslanecký mandát nezískala). Vo vedení parlamentu zastávajú predstavitelia politickej strany MOST-HÍD funkciu predsedu výboru pre ľudské práva a národnostné menšiny, predsedu zahraničného výboru, predsedu výboru pre preskúmavanie rozhodnutí Národného bezpečnostného úradu, podpredsedu výboru pre verejnú správu a regionálny rozvoj, podpredsedu výboru pre zdravotníctvo.

235. Základné východiská vládnych politík podporujúce zapájanie Rómov do občianskej spoločnosti formuluje Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020 a Dekáda začleňovania rómskej populácie 2005 - 2015 na roky 2011 – 2015. Spolupráca s občianskou spoločnosťou, vrátane spolupráce s rómskymi mimovládnyimi organizáciami tvorí pevnú súčasť stratégie. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v rôznej miere spolupracuje s 265 mimovládnyimi organizáciami o.i. pri tvorbe programových dokumentov a pri realizácii jednotlivých úloh poradných orgánov splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity. Stratégia integrácie Rómov do roku 2020 definuje nevyhnutné stimuly a podmienky posilnenia kapacít rómskych mimovládnych organizácií formou zvýšenia investícií na podporu efektívnych mechanizmov vnútornej činnosti rómskych MVO, posilňovanie administratívnych kapacít, finančného plánovania, udržateľnosti MVO. Dôraz je venovaný aj podpore ľudských zdrojov predovšetkým prostredníctvom vzdelávania a zvyšovania odbornosti členov MVO, podpore sietí MVO a budovania partnerstiev na regionálnej a miestnej úrovni. Na tieto účely zatiaľ nie sú vyčlenené osobitné prostriedky zo štátneho rozpočtu, MVO sa môžu uchádzať o podporu len v rámci dotačných systémov jednotlivých ministerstiev a na regionálnej, príp. miestnej úrovni.

236. V rámci čerpania pomoci z európskych fondov občianske združenie Rada mimovládnych organizácií rómskych komunit získalo v rámci Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia, rámcová aktivita pod názvom Podpora rozvoja ľudských zdrojov a zlepšenia kvality služieb poskytovaných neziskovými organizáciami nenávratný finančný príspevok na realizáciu projektu Asistent pre marginalizované rómske komunity vo výške 222 337 eur. Projekt sa realizoval v rokoch 2010 - 2011. Monitoring realizácie strategických vládnych dokumentov pre oblasť Rómov uskutočňuje koalícia mimovládnych neziskových organizácií koordinovaná MVO Rómsky inštitút. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity má vyčlenené jedno pracovné miesto na rozvoj spolupráce s mimovládnyimi organizáciami. S mimovládnyimi organizáciami spolupracujú aj vyššie územné celky a spolupráca prebieha aj so samosprávnymi orgánmi obcí. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity v rámci svojej komunikačnej a kooperačnej politiky podporoval začleňovanie Rómov do politického systému, predovšetkým na úseku miestnych samospráv.

237. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity pozorne sleduje aktívne zapájanie Rómov do verejného života. Vo voľbách do orgánov miestnej samosprávy získaval od kandidátov, identifikujúcich sa príslušnosťou k rómskej národnostnej menšine, informácie o programe, ktorý v prípade získania mandátu budú presadzovať na zlepšenie postavenia

marginalizovaných rómskych komunít. Kandidátom, ktorí vo voľbách uspeli, poskytujú pomoc vo forme konzultácií, odporúčaní a poradenstva. Vzdelávanie uskutočňujú aj ďalšie orgány štátnej správy. Vzdelávanie starostov rómskeho pôvodu formou špeciálnych vzdelávacích programov poskytujú aj niektoré vysoké školy. Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity spolupracuje so Združením miest a obcí Slovenska. Vo voľbách v roku 2010 bolo zvolených celkovo 28 starostov deklarujúcich svoju príslušnosť k rómskej národnostnej menšine. S prihliadnutím na zákaz spracovania osobných údajov na základe etnicity v zmysle vnútroštátnej legislatívy počet poslancov samosprávnych orgánov obcí po voľbách v roku 2010 hlásiacich sa k rómskej národnostnej menšine možno určiť len odhadom. Podľa Úradu splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity ich počet je nižší ako 100. Zborník Teoretické a praktické otázky participácie Rómov na lokálnej úrovni z roku 2013 obsahuje súbor odporúčaní na realizáciu v oblasti účasti Rómov na verejnom živote.

238. Inštitucionalizovaným konzultačným mechanizmom vo veciach účasti príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú je Výbor pre národnostné menšiny a etnické skupiny. Výbor vznikol v roku 2011 transformáciou z Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny v rámci širších inštitucionálnych zmien v poradných orgánoch vlády v otázkach ľudských práv. Výbor je stály odborný orgán Rady vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť pre otázky týkajúce sa národnostných menšín a etnických skupín a ich príslušníkov a pre oblasť implementácie Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov v zmysle čl. 7 od. 4 charty a Rámcového dohovoru na ochranu národnostných menšín v zmysle čl. 15 dohovoru. Výbor plní funkciu konzultatívneho orgánu vo veciach účasti príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín na riešení vecí týkajúcich sa národnostných menšín a etnických skupín v zmysle čl. 34 ods. 2 písm. c) Ústavy Slovenskej republiky. Organizačne činnosť výboru zabezpečuje Úrad splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny ako súčasť organizačnej štruktúry vlády Slovenskej republiky.

239. Princípy štruktúry a rozhodovacie procesy výboru sú nastavené tak, aby sa dosiahla efektívna participácia príslušníkov národnostných menšín na riešení vecí, ktoré sa ich týkajú. Vo výbore je zastúpených všetkých trinásť národnostných menšín, pričom maďarská národnostná menšina má 5 zástupcov, rómska národnostná menšina má 4 zástupcov, 2 zástupcov majú česká, rusínska a ukrajinská menšina a po 1 zástupcovi majú nemecká, poľská, moravská, bulharská, chorvátska, židovská a srbská národnostná menšina. Kľúčom pre takéto zloženie boli aktuálne údaje zo sčítania obyvateľov. Zástupcovia menšín boli vymenovaní na základe nominácií zaregistrovaných menšinových organizácií, ktoré sa preukázateľne venujú otázkam menšinovej kultúry a identity a ich zastúpenie zodpovedá ich pomeru medzi obyvateľmi štátu. Tieto organizácie sa prihlásili v rámci otvoreného registračného procesu a nominovali svojich voliteľov a kandidátov. Volitelia si na volebných zhromaždeniach zorganizovaných jednotlivo pre všetky národnostné menšiny zvolili zástupcov menšín spolu s ich náhradníkmi. Zástupcovia a náhradníci sú volení na trojročné funkčné obdobie, najbližšie volebné zhromaždenia sa majú uskutočniť v roku 2014. Ak sa na zasadnutí výboru nemôže zúčastniť zástupca národnostnej menšiny, určí za seba náhradníka, ktorý je obvykle zodpovedný za tú istú oblasť ako člen (to platí pre menšiny s väčším zastúpením). Zástupcovia národnostných menšín majú zabezpečenú náhradu cestovných, stravovacích a ubytovacích výdavkov spojených s účasťou na zasadnutiach výboru.

240. Hlasovacie právo vo výbore majú iba zástupcovia národnostných menšín a predseda výboru (splnomocnenec vlády SR pre národnostné menšiny alebo osoba poverená plnením úloh splnomocnenca), vo výbore zastúpení predstavitelia ústredných orgánov štátnej správy

hlasovacie právo nemajú. Na základe opakovaných návrhov zástupcov niektorých menšín výbor v novembri 2013 schválil zmenu svojho štatútu. Touto zmenou sa dosiahlo, že každá národnostná menšina a etnická skupina má pri hlasovaní bez ohľadu na počet zástupcov jeden hlas, čím sa dosahuje rovnocennosť hlasov a vyváženosť v rozhodovacích procesoch výboru medzi všetkými menšinami zastúpenými vo výbore. Hlasuje ten zástupca, ktorého si členovia národnostnej menšiny alebo etnickej skupiny určia a písomne oznámia predsedovi výboru. Ak zástupca nie je určený najneskôr do 48 hodín pred zasadnutím výboru, zástupcu s hlasovacím právom určí predseda výboru. Výbor môže v rámci svojej pôsobnosti prijímať zásadné stanoviská, ktoré sú pre radu záväzné. Zásadné stanoviská sú prijímané najmenej 3/5 väčšinou všetkých členov výboru.

241. Výbor prerokúva legislatívne a nelegislatívne opatrenia vlády alebo iných štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a iných subjektov, ktoré sa týkajú práv príslušníkov národnostných menšín – dáva k nim stanoviská, návrhy a vyjadrenia. Spolupracuje pri predkladaní periodických správ k medzinárodným dohovorom, ktoré sa týkajú ochrany národnostných menšín. Výbor každoročne predkladá Rade vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť tri hodnotiace správy: o používaní jazykov národnostných menšín, o podpore kultúry a stave školstva národnostných menšín. Prvé takéto správy schválila Rada na zasadnutí v novembri 2013.

242. Výbor zatiaľ schválil viac ako tridsať uznesení a jedno zásadné stanovisko. V zásadnom stanovisku odporučil vláde v roku 2011 schváliť nový, rozšírený a upravený zoznam označení obcí v jazykoch národnostných menšín. Vláda toto odporúčanie akceptovala.

Článok 16

Strany sa zdržia opatrení, ktorými by sa zmenil pomer obyvateľstva v oblastiach obývaných osobami patriacimi k národnostným menšinám a ktoré majú za cieľ obmedzovať práva a slobody vyplývajúce zo zásad zakotvených v tomto rámcovom dohovore.

243. V hodnotenom období neboli prijaté právne predpisy ani opatrenia, ktorými sa zmenil alebo ovplyvnil pomer obyvateľstva v oblastiach obývaných osobami patriacimi k národnostným menšinám. Naďalej je platný zákon č. 221/1996 Z. z. o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov. Samosprávnymi územnými celkami Slovenskej republiky sú obce a vyššie územné celky. Správnymi celkami Slovenskej republiky je 8 krajov a 79 okresov, ktoré sú územnými obvody na výkon pôsobnosti orgánov štátu.

Článok 17

- 1. Strany sa zaväzujú, že nebudú zasahovať do práva osôb patriacich k národnostným menšinám vytvárať a udržiavať voľné a pokojné cezhraničné kontakty s osobami, ktoré v súlade so zákonom žijú v iných štátoch, najmä v tých, s ktorými majú spoločnú etnickú, kultúrnu, jazykovú alebo náboženskú identitu alebo spoločné kultúrne dedičstvo.*
- 2. Strany sa zaväzujú, že nebudú zasahovať do práva osôb patriacich k národnostným menšinám zúčastňovať sa na činnostiach mimovládnych organizácií tak na národnej, ako aj medzinárodnej úrovni.*

Článok 18

- 1. Tam, kde to je potrebné, strany sa budú usilovať uzatvárať dvojstranné a viacstranné dohody s inými štátmi, predovšetkým susednými, s cieľom zabezpečiť ochranu osôb patriacich k národnostným menšinám, ktorých sa to týka.*
- 2. Tam, kde je to vhodné, budú strany prijímať opatrenia na podporu cezhraničnej spolupráce.*

244. V hodnotenom období neboli prijaté opatrenia, ktoré by zasahovali, resp. obmedzovali možnosti vytvárať a udržiavať cezhraničné kontakty a zúčastňovať sa na činnosti mimovládnych organizácií.

245. Dňa 29. decembra 2011 nadobudla platnosť Zmluva medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o zmene a doplnení Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Ukrajinou o malom pohraničnom styku. Podstatou zmluvy je predĺženie možnosti jedného neprerušného pobytu v režime malého pohraničného styku v pohraničnej oblasti druhej zmluvnej strany z pôvodných 30 dní na 90 dní v rámci 180 dní. Došlo tiež k skráteniu lehoty na vydanie povolenia na malý pohraničný styk z pôvodných 60 dní na 30 dní a taktiež k skráteniu predĺženia tejto lehoty z pôvodných 90 dní na 60 dní. Zmluva upravuje aj nové podmienky týkajúce sa možnosti oslobodenia od poplatku za spracovanie žiadosti o povolenie na malý pohraničný styk niektorých kategórií osôb.

246. Podpora cezhraničnej spolupráce sa uskutočňuje aj prostredníctvom medzivládnych komisií pre cezhraničnú spoluprácu vytvorených na základe bilaterálnych dohôd o cezhraničnej spolupráci. Slovenská republika má uzatvorené takéto dohody resp. rámcovú zmluvu o cezhraničnej spolupráci so všetkými susediacimi krajinami. Hlavným cieľom činnosti medzivládnych komisií pre cezhraničnú spoluprácu je podporovať aktivity zamerané na vytváranie podmienok pre rozvoj spolupráce medzi obyvateľmi, územnými samosprávami a zainteresovanými inštitúciami vrátane aktivít spolupráce, do ktorých sú zapojení obyvatelia patriaci k národnostným menšinám. Komisie zároveň vytvárajú platformu pre všetkých aktérov cezhraničnej spolupráce na výmenu skúseností a príkladov dobrej praxe, umožňujú identifikovať prekážky brániace rozvoju cezhraničnej spolupráce a vo forme adresovania konkrétnych odporúčaní príslušným orgánom prispievať k ich odstráneniu.

247. Na základe bilaterálnych zmlúv so susednými štátmi sa realizuje cezhraničná policajná spolupráca, ktorej súčasťou sú aj dohody o spoločných kontaktných pracoviskách, napr.

s Českou republikou bola v auguste 2011 uzavretá Dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky a Ministerstvom vnútra Českej republiky o zriadení Spoločného slovensko-českého kontaktného pracoviska Holíč – Hodonín. V roku 2009 nadobudla platnosť aj Vykonávacia dohoda medzi Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvom financií Slovenskej republiky a Ministerstvom financií Poľskej republiky, Hlavným veliteľom Hraničnej stráže Poľskej republiky, Hlavným veliteľom Polície Poľskej republiky o zriadení a zásadách centier policajnej a colnej spolupráce.

248. Cezhraničná spolupráca sa realizuje aj na úseku matrik. Združenie matrikárok a matrikárov Slovenskej republiky je od roku 2002 riadnym členom Európskeho združenia matrikárok a matrikárov (EVS). Pracovníci matrik sa každoročne stretávajú na kongresoch usporiadaných vždy v inom členskom štáte EVS. Vzájomne sa informujú o legislatíve jednotlivých členských štátov v oblasti matričného, rodinného a štátoobčianskeho práva, rešpektovania ľudských práv a slobôd a tiež sa venujú problematike národnostných menšín žijúcich na území členských štátov EVS.

249. Na úrovni ombudsmanských inštitúcií je jednou z foriem cezhraničnej spolupráce spolupráca ombudsmanov vyšehradského regiónu založená v roku 2004 z iniciatívy verejného ochrancu práv v Slovenskej republike. Popri rozvíjaní úzkej spolupráce formou výmenných stretnutí zamestnancov, konferencií a pod. s krajinami vyšehradského regiónu, sa organizujú Summity ombudsmanov V4. V dňoch 7. – 10. septembra 2009 sa konal Summit ombudsmanov krajín V4 v poľskej Bialowieži. Hlavnými témami diskusie bolo zabezpečenie práva na právnu pomoc a informácie, ekonomické prekážky v prístupe k spravodlivosti a prostriedky odstraňovania týchto bariér, ale aj vzťahy medzi ombudsmanom a parlamentom a finančná nezávislosť ombudsmana. V dňoch 9. - 11. mája 2011 sa na summite v Budapešti ombudsmani krajín V4 pri rokovaní zamerali na medzinárodné právo, najmä ustanovenia Charty EU, OPCAT a NHRI a na aktuálne, osobitne sociálne problémy, s ktorými sa na nich obracajú podávateľia podnetov. Ďalšie stretnutie verejných ochrancov práv V4 sa uskutočnilo v dňoch 21. – 23. mája 2012 v Brne. Bolo zamerané na porovnanie rozsahu kompetencií verejných ochrancov práv jednotlivých krajín V 4 voči súdnej moci. Naposledy sa stretnutie ombudsmanov krajín V4 konalo na Slovensku v Častej – Papierničke v dňoch 10.-12. apríla 2013. Ombudsmani diskutovali na tému „Pôsobnosť verejných ochrancov práv vo vzťahu k presadzovaniu dobrej správy. V septembri 2012 sa uskutočnilo bilaterálne pracovné rokovanie o uplatňovaní práv národnostných menšín s verejnou ochrankyňou práv Poľskej republiky pani Irenou Lipowicz a v nasledujúci deň sa spoločne zúčastnili na prvom spoločnom pracovnom rokovaní s Výborom NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny.

250. Naďalej pokračuje v činnosti 12 zmiešaných slovensko-maďarských komisií vytvorených na základe Zmluvy o dobrom susedstve a priateľskej spolupráci medzi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou, podpísanej 19. marca 1995 v Paríži. Prehľad zmiešaných slovensko-maďarských komisií:

- pre záležitosti menšín,
- pre európsku a euroatlantickú integráciu,
- pre otázky vzdelávania, vedy, športu a mládeže,
- pre otázky kultúry a tlače,
- pre cezhraničnú spoluprácu,
- pre otázky spolupráce v oblastiach patriacich do pôsobnosti ministerstiev vnútra,
- pre vojenské a iné bezpečnostno-politické otázky,
- pre otázky ochrany prírody a životného prostredia,

- pre otázky dopravy, spojov ich infraštruktúru,
- pre otázky hospodárskej spolupráce,
- pre otázky poľnohospodárstva, veterinárnej a fytozsanitárnej starostlivosti,
- pre otázky zdravotníctva, zdravotného poistenia a sociálnej starostlivosti.

251. Od roku 1995 pravidelne zasadá aj Medzivládna slovensko-ukrajinská komisia pre národnostné menšiny, školstvo a kultúru. Komisia plní funkciu poradného orgánu vlád oboch štátov a zaoberá sa komplexnou problematikou slovenskej menšiny na Ukrajine a ukrajinskej menšiny v SR s cieľom zlepšiť podmienky rozvoja ich identity. Komisia tiež sleduje celkovú bilaterálnu reláciu vo oblasti školstva, vedy, a kultúry. Strany sa vzájomne informujú o opatreniach a politikách vo vzťahu k ochrane národnostných menšín, o spolupráci príslušných rezortov oboch krajín v oblasti školstva a kultúry ako aj o plnení úloh, na ktorých sa zhodli počas predchádzajúceho zasadnutia komisie. Počas zasadnutia sú formulované nové odporúčania pre ďalšie obdobie, ktoré sú súčasťou informácie predkladanej príslušnej vláde. Zastúpenie v komisii majú popri predstaviteľoch štátu a samosprávy aj zástupcovia príslušnej národnostnej menšiny. V poradí 12. zasadnutie komisie sa konalo v novembri 2013 v Prešove na východnom Slovensku.